

EZ AZ!

REGÉNY

**IRTA
SZIKRA**

BUDAPEST, 1915
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-342-7 (online)
MEK-18579

- Ez az! - kiáltá Berta helyesléssel, lelkesedéssel.

I.

Idali Ákos becsengette komornyikját:

- Adalbert, - rendelte, - a teát ma a gobelinteremben fogjátok fölszolgálni. (Ákos gróf minden cselédjét tenek szólította feudális elvből.)

- Parancsára, kegyelmes uram...

Jetta grófné meglepetve nézett föl örökös „szegény munkájáról”.

- A gobelin-teremben? - kérdezte. - Mire jó az? Hát nem sokkal kellemesebben lennénk itt? Végre is Leontineék nem idegenek, - s szemeit meglelégedéssel jártatta a kopott bőrrel bevont, de nagy és kényelmes bútorokon. Az egész palotában ezt a szobát szerette legjobban, talán mert ez volt a legigénytelenebb. De a gróf nem tágított.

- Csak jöjjenek a gobelin-terembe, - nevetgélt kárörvendőn.

- Vagy úgy? - Felesége únottan vont vállat, s ismét munkája után nyúlt. Most éppen oda ért rajta, ahol a pünkösdi-rózsa színű „berlinert” egy csokoládébarna sáv közbefogása után, sikeresen házassította össze egy füzöld pamuttal. Mert a jó grófné, konok állhatatossággal, mindig a legkegyetlenebbül összeválogatott színekből horgolgatta ezeket a kegyelemadományoknak szánt tárgyakat. És nem ám véletlenül cselekedte ezt, de nagyon is öntudatosan. (Abból az elvből indulván ki, hogy mivel úr és paraszt között óriási a különbség, tehát mentől csúnyább az ajándéknak szánt kendő vagy köntös, annál nagyobb örömet okoz majd vele annak, aki kapja.)

- Tudod, szinte sajnálom szegény Leontinet, - szakította meg a hosszúra nyúlt csendet. - Csak gondold el! Volt idő, mikor ő uralkodott itt ebben a palotában. És most?...

- Tyha! A szerencse forgandó, - felelte a gróf. - És minden nagy altruizmusod mellett sem hiszem, hogy olyan nagyon örülnél annak, ha Idali Pál ma is élne.

- Így nem való egy kérdést föltenni! - méltatlankodott Jetta grófné. - Hát persze, hogy jobban szeretek ebben a palotában élni, mint a Cardiff-i kis sötét lakásban. De mégis...

- Semmi mégis... Pali meghalt. Fia nem maradt, tehát most én vagyok itt az úr, s ezzel vége. Azt pedig, hogy Leontinenak olyan kevés jutott? Ki tehet róla? Tetszett volna a vén Yxenstein hercegnek biztosítani a leányát, amikor ahhoz a lump fráterhez feleségül adta..

- Az igaz... de... te is...

- Mit? - kiáltott Ákos gróf indulatosan. - Mit „te is”? Mindig többet adtam, mint amennyihez joga volt... Csak kérdezd meg az ügyvédet... De igen. Csak kérdezd meg. Majd megmondja neked, ha eddig nem tudtad, hogy milyen állapotban kaptam át a majorátust... Adósság és adósság minden talpalatnyi földön...

- Nagyon jól tudom. De azt mégse tagadod, hogy ma legalább is húsz millió körül jár a vagyonod.

- Körül?... Jóval fölül, drágám, jóval fölül, - javította ki a gróf kiegyenesedve. - És miért?

- Mert Idalkürtön elég szerencsés voltál köszönet fölfedezni.

- Ohó! Mert elég szerencsés voltam Cardiffban tíz éven át a vén Moffot Jeremiásnál körmölni. Köszénről körmölni. Köszéneladást eszközölni, köszénbányászatot közélről látni...

Jetta grófné minden látható ok nélkül hangosan fölnevetett.

- Nos? Mi van ezen kacagni való? - kérdezte a gróf megütközve.

- Az jutott eszembe, hogy ha valaki a Park-Klubban, vagy a Kaszinóban Cardiffot merné előtted emlegetni és jó öreg Rosenzweig Jakab bátyádat, aki még ma is föl-föl lopja magát hozzád, jó tanácsokat adni... Igenis föl. A multkor is láttam, amint a hátulsó lépcsőhöz sompolygott. De ha valaki említeni merné őt előtted, vajjon mit szólnál?

- Provokálnám.

- Képzetem. - A grófné mélyen elgondolkodott. - És... - mondta halkán, szomorúan, - és, vajjon van-e olyan ember a világon, aki nem bánja, ha származását emlegetik előtte?...

Ákos gróf lesujtón nézett végig a feleségén.

- Ha elgondolom, - kiáltá, - hogy te képes lennél egy ilyen aranymondást palam et publice kikottyantani!...

- Én?... Dehogy! - védekezett a grófné megszeppenve. - De te is őszinte voltál az imént Cardiffal és én is visszagondoltam... csak véletlenül, Túrócszenttamásra...

- Megtiltom! - toporzékolt a gróf. - És most gyere, menjünk a gobelin-terembe. Örülök, ha majd látom a Leontine arcát!

- Kérlek, Ákos, már a leánya miatt is, légy velük nagyon szíves.

- Ez természetes. Végre is, még a legszebb gobelin-szobát is szebbé teszi az, hogy egy Yxenstein hercegnő időzik benne, mint közeli rokon... De most már igazán megyek. Jösz?... Apropos. Később hivasd be a fiúkat... Ha, ha, ha... mert Idali Ákosnak isten kegyelméből három fia van!

- Szegény Leontine!... Neki is volt... - sóhajtott a grófné részvétellel. Idali erre fülig húzta vállait s nem is válaszolt. Majd nagyot nyújtózkodott, s az ajtó felé indult. Felesége sietve dobálta egy tarkabarka zsákba horgolását és utána igyekezett. De bár csaknem egyszerre értek az ajtóhoz, férjének eszébe se jutott őt előre engedni. Jetta grófné különben ezt már nem is várta. Húsz évi házassága megtanította a szerénységre. Igaz, hogy Ákos grófnak mindig gondja volt arra, hogy amit ő nem ad meg a feleségének, kimélet és tisztelet dolgában, azt mindenki mástól elvárja és megkövetelje. Sőt, ő járt elől a jó példával, ha volt, aki lássa. Ezért most is, amint az elfogadó-teremhez vezető képcsarnokba értek. Idali mintegy varázslatra teljesen átváltozott. Az előbbi zsarnoknak nyoma sem maradt, helyében egy kedvesen csevegő, udvarló férj követte a grófnét. S mindez miért? Mert a képtár egyik „Bouille”-asztalához tapadva egy kis pápaszemes titkár körmölt.

Ekkorra már az inasok is helytálltak; s mély hajlongások között pattantották föl a szárnyas ajtókat, egyiket a másik után, a grófi pár előtt.

Idali titkos megleléssel vette ezt a sok tiszteletet és nagyúri „tempót” tudomásul. A szobák nehéz selyemfüggönyein, múzeumba illő gyönyörű bútorain is kedvteléssel legeltette tekintetét, de ugyanekkor ráért arra is, hogy az inasok ruházatát gyors bírálat alá vegye.

- Józsi, - kiáltott oda az egyiknek, aki menten halálrasápadt ijedtében, - az a gomb a mellényeden hogy néz ki?!

- Kegyelmes uram...

- Ne feleselj, gazember. Eredj rögtön és pucold fényesebbre. Tükörnek akarom használni. Értetted? Tükörnek.

Jetta grófné előre sietett. Ki nem állhatta az ilyen keresve-keresett gáncsolódásokat. Pedig azt is megszokhatta volna, mert, amióta a hitbizományi pörben ők lettek a győztesek, Ákos gróf valóságos küldetést lát abban, hogy cselédeit - saját szavaival szólva: - dresszírozza.

Tény az, hogy egész Magyarországon az ő házat veszik mintául, bár még senkinek sem sikerült tökéletességeit elérni. Persze azt nem gyanítják, hogy Idali Ákos minden ujonnan fogadott inasát sajátkezüleg fésüli meg egyszer, s jaj neki, ha azontúl nem éppen olyan egyenes a választéka, s nem abban a görbében kunkorodik vissza a tincs a homlokára. Azt sem tudják, hogy időnkint ezeket a szerencsétlen ifjakat körbe ülteti egy asztalhoz és ő hordja nekik az ételt, ő tölti a bort, vizet, ő hajlong előttük, úgy, ahogy tőlük kívánja. Mindezt a szemléltető oktatást azonban fölötte gyakran fűszerezeti csattanós példákkal, s ezért reszketve gondol e kis mintabankettezésre az egész cselédség. Csak éppen az öreg Crookineck Tóbiás von könnyel vállat, s ha magyarul tudna, s ha fecsegő volna, s főképp, ha nem féltene zsíros penzióját, talán el is árulná az okát. De így, - Idali Ákos nyugodtan alhatik, Crookineck Tóbiás néma, mint a sír.

Más pedig nem tudhatja, hogy volt egyszer valahol messze a fekete Cardiffben egy külvárosi kis lakás, amelyben viaszkosvászonral terített asztal mellé ingujjra vetkőzött kishivatalnokcska ült estende. Milyen étvággyal és milyen merész kés-villogtatások között fogyasztotta itt jól kiérdemelt vacsoráját! („Vacsorkáját”, mondta még ebben az időben Jetta grófné.)

De egy napon távirat érkezett és azóta megváltozott minden.

A kishivatalnok elbúcsúzott Moffot Jeromostól s köszönétől, s egyenesen Párisba utazott. Ám Londonban magához édesgette Crookineck Tóbiást, Westminster herceg első komornyikját, aki, - úgy hallotta, - a nagyúr fogalmának minden csinját-binját tapasztalatból és ihletszerűen is tökéletesen tudja. Ezt a megfizethetetlen embert fogadta ő meg, hihetetlen fizetésért, - a nagyúri módhoz illő nagyúri „tempók” tanítójának. Igen, ezt cselekedte. És nagyon bölcsen cselekedte, mert ma már Idali Ákos a leglevelesebb barackot is úgy fogyasztja el, mintha az csak egy darab száraz ementáli lenne a villáján; sőt a legkeményebb páncélú rákkal is úgy elkészül, hogy a páros viaskodásnak még csak látszatát sem kelti. De ez mind eltörpül ahhoz a bámulatos ügyességhez, ahogy ő reprezentál. Elismeri egész Magyarország, hogy ez egyszerűen imponáló.

És ez az, amire Idali Ákos ifjúsága óta vágyik: imponálni. Még óriási vagyonának is, - amiről különben igen szeret beszélni, - főképpen emiatt örül. Átlagban véve nagyon meg lehet elégedve az eredménnyel...

Határozottan imponál, de - és ezt folyton érzi, - nem mosolymentesen. És ez fáj. Hány álmatlan éjjelt virrasztott át e miatt, de nem jött a nyitjára. Pedig, mily egyszerű! Mindössze abban áll az, hogy Ákos gróf a reprezentálásban virtuóz, ámde: nem művész. Nem, nem az! Mert nincsenek hibái.

Nála minden, amit ad, s minden, amivel magát körülveszi, tökéletes. Kezdve azon, hogy az ő asztalához kerülő eper két akkora, mint aminőt valaha láttunk, hogy lovai drágábbak, s hogy Henry Clay külön neki gyártja a legszelesebb nyakravalóval ellátott szivarokat, végig a lószerszám tenyéryi vert arany címeréig, minden, de minden, ami az övé, ami az ő gazdagságát hirdeti, valamiképpen legdrágább. Legjobb. Legszebb. És ezt az emberek nem igen hagyják szó nélkül, mosoly nélkül a fejükhöz dobáltatni.

De azért természetesen mindenki örül, ha az Idali Ákos palotájába hivatalos. Mert ma már úgy áll a dolog, hogy akit Idali Ákos meghív, az „bent van”. Akit azonban nem hív meg, azt nem tekintik a társasághoz tartozónak, legyen bár annyi őse, mint a Mikádónak.

Mégis volt egy valaki, akiről tudta, hogy a lelke legmélyéből lenézi őt és ez minden diadalát megkeserítette. Ezért lesve-leste az alkalmat, hogy özvegy Idali Pálné grófnét, - aki született Yxenstein Leontine hercegnő, - alaposan lekötelezze. Nem pénzzel és ajándékkal, mint eddig. Nagyon jól érezte, hogy ezzel csak fokozza a büszke asszony elkeseredését, - de a szívére vágyott hatni, mint hű tanácsadó, mint leggyöngédebb rokon.

Végre elérkezettnek vélte az időt:

- Irj Leontinenak, - rendelte egy nap feleségének. - Elinor ma lett tizenkilenc éves, nagyon itt az ideje, hogy bemutassák. Hívd tehát meg őket erre a télre, ide a palotába.

- De hátha nem fogadja el Leontine?

- Mit? A meghívást? - támadt rá a gróf. - Azt csak bízd rám, édesem! Jobban ismerem én a férjhez adandó leánnyal megáldott anyákat, mint te. Hidd el, sokkal jobban!...

És úgy látszik, igaza volt, mert levelére köszönő távirat jött, s két hét multával a várt vendégek is megérkeztek. S most rögtön ki fog nyilni az ajtó... Lám, már itt is vannak.

- Kedves, kedves cousine! - örvendezett a gróf. - Isten hozott nálunk. És te Elinor? - fordult a nyulánk, de még kissé szögletes leányhoz. - Mekkora leány lett belőled! És nem is vagyunk csúnyák... De nem ám!... Leontine, gratulálok, - súgta. - Du hast uns da ein kapitaless Mädel gebracht!

Leontine hercegnő egyelőre csak néma kézsorítással és a véletlenre bízott mosolygásokkal válaszolt. Szólni azonban nem birt. Később, amikor végre leküzdte fölindulását, azt mondta, hogy túlságosan szaladt volt a lépcsőn, s a jelenlévők mind úgy viselkedtek, mintha ezt el is hinnék. Mert hiszen itt történt, éppen itt, ebben a gyönyörű gobelinekkel kárpitozott szobában, melynek nagyúri pompája úgyszólván elszigetelte őt a külvilágtól, - itt történt, hogy férje halálát hírül hozták neki.

Egy rosszúl kiszámított ugrás síkos, alattomos talajon, a megriadt ló önkéntelen rugása, amikor föltápaszkodni igyekezett, és Idali Pál grófot úgy találták meg vadásztársai, összeroncsolt koponyával.

Meghalt anélkül, hogy fiatal feleségéről, alig két éves kis leányáról gondoskodhatott volna.

És akkor egyszerre, mintha földből nőtt volna ki, előállt az a félig elfelejtett, - soha komolyan nem vett horgosorrú ember, aki magát Idali grófnak merte nevezni, - s aki eddig egy külföldi vállalatnál kereste kenyerét. Előállt és követelte jogát.

De Leontine hercegnő nem engedte magát, csak úgy az első szóra, tulajdonából kiforgattatni. Pört indított. Érvelt. Be akarta bizonyítani, hogy a hitbizományhoz csakis az ő leányának, az utolsó Idali grófnőnek lehet joga, nem pedig annak, aki magát Idali Ákosnak meri nevezni, s aki tulajdonképpen még a Rosenzweig Rebeka és a Gemesch Ármin törvényes házasságában született.

- Hiszen amikor az a fiú a világra jött, az öreg Idali Kristóf még nem is ismerte azt az intrikus zsidónőt, - magyarázta fűnek-fának. - Igaz, - vallotta be kelletlenül, - később örökbe fogadta a gyermeket, mert elhitették a vén trotlival, hogy joga van hozzá...

Idali Ákos pedig azzal felelt, hogy Leontine hercegnőt mindenféle vagyonelezéssel stb., stb. vádolta.

Évekig húzódó rút és kegyetlen pör volt. De végre is Pál gróf özvegye lett a vesztes. És ekkor elkövetkezett az a borzasztó pillanat, amikor Leontine hercegnőt és kis leányát szó szerint ki-lakoltatták a palotából. Sőt át kellett adni azokat a mesébe illő ékszereket is, amelyek a hitbizományhoz tartoztak.

Ami azután következett, a megaláztatások és nélkülözések hosszú kálváriája volt.

A szerencsétlen asszony hontalanul, mindenkivel meghasonolva, bolyongott egyik országból a másikba.

És ő, aki öt éven át mint Idali Pál felesége iskolát alapított a fényűzésben és akinek természetesen fogalma sem volt arról, hogy mi a lemondás, mi a pénzbeosztás, lassacskán rákényszeredett mind a kettőre. (Csak a lemondást bírta valamiképpen megtanulni - a pénzzel való bánást azonban soha.)

Oh, hogy gyűlölte akkor azt az embert, aki idáig juttatta.

De tizenhét év nagy idő.

S ha az akkor támadt érzelmek lényegükben nem is, de külső megnyilatkozásuk tökéletesen átalakult. Eltompult. Megkopott. Megszelidült. Elsekélyesedett. Idali Pál özvegye ma már nem harciasan állt gyűlölt rokonával szemben, de a társadalmi formák udvariasságába fullasztott titkos megvetéssel.

Évekkel ezelőtt gögösen utasította vissza sértő nagylelkűségét. De lassan-lassan az élet viszontagságai s főként leánya iránti szeretete megtanították az okosságra, a megalkuvásra. Ezért ma már egész természetesnek veszi, sőt követelőzve el is várja, hogy az idalkürti uradalom pénztárnoka pontosan küldje a szokásos néhány ezer korona pótlékot.

Idali Ákosné ellen nem volt alapos kifogása. Még azt is beösmerte róla, hogy „igazán jó, ártatlan teremtes szegény”. De mégse vágyott vele szoros barátságba kerülni, mert Jetta grófné csak Vukovák-leány. Az öreg Vukovák Vazul leánya. Az öregről pedig mindenki tudja, hogy kettős életet él e hazában, - egy titkosat és piszkosat, mint pánszláv agitátor, s egy kényeset és fényeset, mint magyar földbirtokos.

De amikor Leontine hercegnő megkapta az Idaliék meghívását, rögtön belátta annak minden előnyét, úgy zsebére, mint leányára, s ezért kapva kapott rajta.

- Nem képzeled mama, milyen kíváncsi vagyok az Idali-palotára, - vallotta Elinor, mialatt a vonat Budapest felé röpítette őket... - Vajjon milyen lesz az én szobám?

- Fogadok, hogy valami udvari lyuk! - felelt anyja rossz kedvvel. - De mindegy. A fő, hogy onnan járva a világba, senki sem fog tőlünk viszonzást várni.

- De mama, - aggódott Elinor, - hátha akkor majd nem is hívnak?

- Attól nem félek. Különben is Jetta nénéd azt írja, hogy ők két nagy bált adnak a kedvedért.

- Mily aranyos tőlük!

- Nem kutatom, hogy miért teszik, - felelt Leontine szárazon, - de jól teszik. Szükségünk van erre.

- Miért? - érdeklődött a kis leány. De anyja adós maradt a felelettel. Hiszen nem mondhatta meg, így minden előzetes bevezetés nélkül, hogy férjet kell keresni. Mentől előbb. És mentől gazdagabbat.

Pedig az megdönthetetlen szilárd alapja volt minden további tervezgetésének.

Mert különös, bármily keserves csalódásokat mért ő reá a sors, - vagy talán éppen a csapások következtében, Leontine hercegnő egy pillanatig se gondolt arra, hogy leánya csupán szíve sugallatát, s nem a józan ész tanácsát követve mehessen majd férjhez.

Ha úgy adja a szerencse, hogy a kettő egyesül, annál jobb. De ha nem, kész lett volna bárminő szigorra, sőt kegyetlenségre is, csak hogy leányát egy szegény emberrel való házassálettól

megmentse. Többször említett is ilyesfélét, de mivel Elinor teljesen értelmetlenül nézett reá, s kérdései világosan mutatták, hogy sejtelve sincs az élet szigoráról, követelményeiről, szegény anyja csupa szeretetből, irgalomból visszatartotta magát, hogy ebbe az érintetlen fehér lélekbe a számítás vörös tintájával irkáljon széljegyzeteket. Pedig be nagyon vágyott reá, annál inkább, mivel nagyon betegnek tudta magát. Ezért hálás volt Jetta grófnénak, hogy teázás közben ebbe az irányba terelte a társalgást.

- Elinor - szólt a hugához, aki Idalival beszélgetett, - gyere csak ide, hadd nézzelek meg jobban... Édes Ákos, ugy-e nem bánod, ha...

- Kérlek, kérlek, - udvariaskodott a férj. - Nekem úgyis mennem kell. - S ezzel rögtön kezét csókolt a hercegnőnek, Elinornak az állát csipte meg búcsuzóul. Feleségének pedig egy pajtáskodó „pá-pá”-t intett.

Jetta grófné megkönnyebbülve nézett a bezáródó ajtóra. Mindig jobban érezte magát, ha férjét távol tudta.

- Hála Istennek! magunk vagyunk, - sóhajtott most is, mialatt ismét Elinorhoz fordult. - Igazán szép kis baba vagy édes! - mondta jóságos örömmel, s megveregette a leányka vállait. De ekkor egyszerre elkomolyodott és szemrehányóan nézett Leontinere.

- Ejnye de sovány? Ugyan miért nem hizlaltad föl egy kicsit jobban, mielőtt lehoztad?

Leontine nagyot sóhajtott, de egy cseppet se vette rossznéven, hogy kannibál-szemponctokból mérlegeljék leánya értékét.

- Hallod Elinor?! - kiáltotta panaszosan. - Hányszor mondtam!... De mit csináljak? Se diót, se mandulát nem eszik, az édességet meg éppen ki sem állhatja.

- Rosszul szoktattad. Nézd, hogy kiállnak nyakán a csontjai.

- De hisz ez most divat, - védekezett az anya.

- Divat, de meddig?! Különben - bölcsekedett Jetta grófné jóindulattal, - én mindig azt tanácsolom a mai fiatalembereknek, hogy ha már házasodnak, ne húsrá és zsirra, de csontra és vérre házasodjanak... Mert hej! sokat rontott a magyar faj tisztaságán az, hogy a múlt generáció ezt a parancsolatot oly gyakran mellőzte.

- Tökéletesen igazad van, - hagyta rá a hercegnő, - mialatt azon tűnődött, hogy Jetta grófné igazán csak 120 kiló-e, ahogy ő mondja, vagy 130, mint ahogy komornái mondják. De legott elterelődött figyelme a tárgyról, mert Jetta grófné egy írást vett elő.

- És most, - súgta sokat ígérő szemhunyorgatással, - és most beszéljük meg egy kicsit terveinket.

- Nagyon jó vagy édes Jetta...

- Na de ez csak természetes... Először is édes Leontine, - mivel én mindenre szoktam gondolni, - összeállítottam egy jegyzéket...

- Elinor, - rendelte, - itt van nesze. Olvasd csak föl.

- Parancsára kedves néni, - de mi ez?

- Csak olvasd.

Elinor kíváncsian nézett az írásba.

- Hangosan, hangosan, - rendelte Jetta grófné türelmetlenül.

De Elinor néma megbotránkozással tekintett hol reá, hol a papírra, hol anyjára.

- Olvasd hát! - kiáltotta az, s Elinor szó nélkül engedelmeskedett.

- Csákváry Elemér gróf, - kezdte az olvasást, - 10.000 hold, 1 millió és 750.000 korona adósság.

Jetta grófné olyan mozdulatot tett kezével, mintha vizes hajszálat akarna róla lerázni.

- Nem ér semmit. Tovább, - parancsolta.

- Dolhay Péter báró, 5000 hold, 800.000 korona adósság, *de* három vén leány nagynénje van, á 300.000 korona.

- Ha katolikus leányt vesz feleségül, valamennyit megörökölheti, - szurta közbe Jetta grófné.

- Ez nagyon bizonytalan, - mondta a hercegnő elutasítóan.

- Magam is úgy vélem, - felelt Jetta grófné. - Tovább Elinor, tovább...

- Sémpery Pál és Sémpery Péter bárók... Ikrek.

- Pfui...

- Miért „pfui”? - kérdezte Leontine meglepetve.

De Idali Ákosné szemrehányó tekintettel felelt:

- De Leontine?! Csak képzeld el mennyi immoralis komplikáció állhat elő abból, ha egy leány olyan egyforma két ember egyikéhez...

- Értem... értem... Persze. Elinor, folytasd.

De a fiatal leány ekkorra már tünetőleg összehajtotta az ívet, s igen határozottan jelentette ki, hogy „egy betűt se, amíg meg nem mondjátok, hogy ez mi, s mire jó”.

- Hát Istenem, - a Park-Klub s Nemzeti Kaszinó névjegyzéke, - vonogatta vállát Jetta grófné.

- De kedves néni...

- Mon enfant, - szólt reá anyja szigorúan. - Je n'aime pas quand tu fais la bête. Láthatod jól, hogy egy kis tájékoztató a házasulandó urak vagyoni állásáról.

- Ez csúnyaság! - kiáltá Elinor felháborodva.

Idali Ákosné egy szempillantás alatt mellette termett és még idejekorán visszamentette a kandalló tüzéhez szálló papirost.

- Kisasszony! - mondta a hercegnő az ajtóra mutatva, - elmehet szobájába. Ajánlom, hogy kissé gondolkozzék azon, minő tisztelet illeti meg anyját és nagynénjét... Értette?

Elinor szó nélkül hajtottá meg magát, és az ajtó felé indult. De meglátszott minden mozdulatán, hogy csupa dac és fölháborodás lüktet ereiben.

Anyja nem annyira haraggal, mint elszomorodva nézett utána:

- Pedig még ma senkibe se szerelmes, - jegyezte meg magának, „és mégis...” Hangosan pedig azt súgta sógornőjének:

- Mennyi, de mennyi bajunk lesz még azzal az ideálista kis fejjel, amíg okosságra tanítjuk!...

- Te vagy az oka... Miért neveltél így? És, - legalább, - beszéltél már neki valaha pénzügyeiről?

- Nem. Soha.

- Na hát ez megbocsáthatatlan eljárás tőled!... Gondold csak, mennyivel nehezebb az ilyesmit egyszerre elmondani... Ha lassan-lassan hozzászoktattad volna...

- De így legalább tizenkilenc évig boldog volt. Nem nélkülözött.

- Pedig ennek véget kell vetni. - Nélkülöztesd.

- Most? Farsang közepén? De hiszen ez nem is lehetséges.

- Igaz, igaz. Most a világ miatt is muszáj...

- Na látod.

- De Istenem, ne a komorna segítségét vond meg tőle, - sőt még a ruháit is hozathatod Bécsből, - de... Különben lehetetlen, hogy máris észre ne vette volna azt az óriás különbséget, amit... amit...

Jetta grófné egyszerre görcsös köhögésbe tört ki, s egy bonbonniérben enyhítő cukorkák után kezdett kotorászni.

Leontine vállat vont.

- Csak mondd ki nyugodtan: azt az óriás különbséget, ami a ti palotátok és a mi kis klagenfurti lakásunk között van...

- Leontine te egy páratlanul okos asszony vagy, - örvendezett Idali Ákosné megkönnyebülve... - Tehát igen... Lehetetlen, hogy be ne lássa... a... a...

- Kötelességét velem szemben... saját magával szemben?! És most át is megyek hozzá. Megnézem...

- És beszélj vele.

- Beszélek. Jóéjt édesem. - Leontine hercegnő gyöngéden magához ölelte Idali Ákosnét. - Jetta!... Igazán, nem is tudom, hogyan köszönjem meg... Nagyon hálás vagyok...

- Ugyan kérlek, szót sem érdemel... Jó éjt édesem...

Jetta grófné hangos, cuppanós csókokkal viszonzta előkelő rokona hálálkodását... Aztán, mikor már Idali Pálné csaknem az ajtóhoz ért, dicsekedve, meghatottan kiáltá utána:

- Aztán ne feledd kérlek, hogy pont tízkor várlak holnap este. Mert tudod, - az én kedves, jó főhercegnőm pontos szokott ám lenni nagyon!

Leontinet menten elöntötte a harag, de azért nem szólt semmit, csak magában mormolta:

- Az ő főhercegnője - nagyszerű! Tehát Vukovák Jettának van főhercegnője... Vérlázító. Egyszerűen vérlázító.

De ahogy a hosszú folyosók le- s fel-lépcsői végre lakosztályához vezették, egyszerre egészen más gondolatok tolultak előtérbe; - gyanakvó, lenéző pillantással nézett ki az ajtóval átelleni ablakon. Egyenesen az udvarra látott onnan. Most ott a kikopott egyenetlen kövezeten szénportól, istállószeméttől piszkos hócsomók gubbaszkodtak. S mivel a szemközti épületből hosszában kiszélesedő fénysávok vágódtak rájuk, - a téli éj irgalma semmit se rejtett el rútságukból.

- Éppen az istálló fölött lakunk. Ezt mindjárt gondoltam, - jegyezte meg magában a hercegnő sértődve. Majd ideges kézzel nyitott nappali szobájába, de itt se valami kellemes látvány fogadta, mert az a helyiség, melyről Idali Ákos már hetek óta csak úgy beszélt, hogy „Cousineom, Yxenstein Leontine hercegnő boudoirja”, - igazában egy ütött-kopott bútorokkal telerakott óriás szoba volt, - ám a lakályosság legkisebb nyoma nélkül. Pedig volt ott sok

minden drágaság. Cifra aranykeretes tükör a falon, kunkorlábú asztalok itt is, ott is, selyemmel bevont székek és zsölyék sokasága. De milyen kopott selyem és milyen merev zsölyék!

Mintha csak az ötvenes évek kényelmetlen és izléstelen bútorzatából kiállítást rendezett volna itt egy rakoncátlan kobold. Különösen amikor azt a csupa fa, csupa láb kanapét ide rakta, amely olyan, mintha egy régi-régi nagyúri karszéknek és egy vármegyei deresnek a törvénytelen leszármazottja lenne.

Bizony ezeken a bútorokon se ülni, se feküdni nem eshetett jól senkinek. De Leontine hercegnő mégse azért utálta őket olyan mód fölött, hanem mert széphez szokott szemének fájt, ha rájuk nézett. Mert nincs sértőbb látvány, mint a kopott banalitás, legkivált, ha cifra.

De Idali Pál özvegye még másért is gyűlölte őket. Azért, mert nagyon jól tudta, hogy reájuk van utalva, hogy nagyon előnyös reá és leányára nézve, ha Idali Ákos palotájából lépnek a világba.

És mind ettől a megaláztatástól, mind ettől a gondtól, mind ettől a szenvedéstől csak egy menekvés van, - a pénz, - a vagyon.

Oh, ha még egyszer gazdagnak érezhetné magát!... De ennek vége. Lehetetlen. Hanem a leánya, Elinor. Az a szép, minden Isten áldásával megáldott bájos gyermek, aki előtt még - (be jó ezt tudni!) - aki előtt még nyitva az élet. Nem. Igaza van Jettának, nem szabad őt tovább is álmodni hagyni. Ébredjen föl. Ősmerje meg helyzetét a világban. Előnyeit. Céljait. De mindennekfölött tudja meg, mily veszélyek leselkednek az álmok nyomában...

Csak egyet ne tudjon meg, amíg nem muszáj, - határozta el Idaliné visszafojtott zokogással, - azt, hogy nekem már nincs sok időm az ő szerencséjére várni... mert én... Nem, nem. Ezt az egyet nem árulom el. Pedig ez talán sarkalná... De, mégse... Hátha mégis megengedi az Isten, hogy leányom lakodalmát megérjem!... Szinte azt szeretném, ha a szíve nem is szólalna meg... fűzte szomorú gondolatait tovább.

- Hiszen az enyém se szólalt meg soha, - mondotta a foga között dicsekedve, daccal. Mégis ijedve nézett körül, hogy nem hallotta-e valaki.

Mert különös, most, hogy el akart a leányának mondani mindent, egyszerre gyávának érezte magát. Gyávának, mert ez a vénülő asszony keserű önsajnálattal ösmerte be saját maga előtt, hogy ez a „minden” amiről ő vallhat, nem a vonagló szív tragédiáit, diadalmas szégyenét, vagy kéjes lemondását foglalja magában, hanem csupán az üres zsebek kicsinyes komédiáját.

Most, hogy tizenkilenc éves leányát a világba, a fénybe, a szerelem lehetőségéhez vitte, hajtotta, most látta meg a saját életének egész szürkességét, helyre nem hozható sivárságát.

Férjhez adták őt, a nagy fényűzéshez szoktatott szegény leányt, egy gazdag emberhez, aki teljesen közönyös volt előtte, amikor hozzáment, s teljesen undorító azután. Mert elmondhatja, hogy ötéves házassága alatt Idali Pált sohasem látta józannak. Ha nem szerelemtől, - épp tudja kiért, - úgy egész biztosan más valamitől: bortól, kártyától vagy börzeszenvedélytől volt részeg. Még egyetlen fiok halála se rázta föl örökös kábultságából, ha csak azt nem nevezzük annak, hogy míg addig örömeiben dorbézolt, most, - így állította legalább, - bánatában cselekedte ugyanazt.

De a mellőzött asszony sohasem gondolt kárpótlásra, még csak szeszélyből sem.

Amikor pedig özvegy lett, perek, pénzzavarok, ráncot rakó, szürkehajat szaporító örökös női bajok kínozták. És azok az utált kicsinyes, folytonosan idegesítő izgalmak, úgyszint az újra meg újra fellépő rosszulletek, még csak időt se engedtek volna a kellemes izgalmakra.

Idali Pálné dühvel, gyűlölettel gondol a letelt hosszú évekre, melyek csak nyomokat hagytak és nem emlékeket.

Ejh, mire való minderre gondolni, mikor már úgy is eljárt az idő, s közeledik, ijesztő gyorsasággal közeledik a nagy pihenés!...

Egy kötelessége azonban még van az életben, s ezért szeretné, hogy ne teljék oly gyorsan az idő. Ezért szeretne fukarkodni minden percével: Igen, Elinort férjhez *kell*, hogy adja.

- Elinor! - szólt be tehát a mellékszobába, - gyere be kérlek. Szeretnék veled komolyan beszélni.

- Mamám, édes drága mamám, haragszol? - jött feléje bátortalan, engesztelő kedveskedéssel.

- Miért haragudnám? Hja igen?! - Jetta nénéd miatt? Már egészen el is feledtem. De valld be, hogy nem szépen viselted magad?

- Igen. Belátom. De tőle se volt szép, azt a csúf utálatos írást a kezembe adni.

- Nem lehetetlen, hogy holnap magad kéred el tőle.

- Én? De mama!... Nem, soha. Inkább...

- Egy szót se többet, te kis puzduri! - Idalíné igyekezett tréfára ütni a dolgot. - De most gyere, ülj ide mellém, s mielőtt fogadkoznál, hallgasd meg azt, amit mondani akarok.

S mivel Elinor még mindig kipirult arccal, haragos tekintettel állt előtte, gyöngéden maga mellé húzta a pamlagra és halk, szomorú hangon beszélni kezdett.

Elinor pedig meglepetve, meghatva és halálra rémülve hallgatta.

Egyszer se szakította félbe, csak olykor-olykor bólintott egy-egy mindent megértő igent, vagy szorította bensőbben a kezében tartott kezét. De egy hang se jött száraz ajakára.

Anyja néha azt hitte, hogy oda se hallgat.

Pedig dehogynem. Csakhogy Elinor úgy érezte, hogy azok a suttogva kiejtett szavak, melyek kiapadhatatlan sokaságban esnek, hullanak a lelke mélyére, egytől-egyig olyanok, mintha apró, éles, szürke kődarabok lennének, s azok most estükben, rendre-rendre tördelik, temetik leányos álmainak legislegszebb virágait.

- Lehetek-e valaha boldog, ha józan számítástól és nem a szerelemtől várom boldogságomat? - kérdezgette magától inkább sejtelmes megilletődéssel, mintsem öntudatos leszámolással. Hiszen a szerelmet csak hallomásból ismerte. Mégis, mostanig meg volt győződve, hogy az is és a boldogság is ott vár reá valamelyik budapesti palotában. És most?

Szegény kis Elinor! Úgy ült még tegnap este a vonatban, mint amilyen érzelmekkel hódító Vilmos az angol part felé induló gályára lépett, és most egyszerre minden átmenet nélkül úgy érezte magát, mint egy hajótörött.

- Igen. Mint egy hajótörött! - ismételte zokogva, még sokkal azután is, hogy anyja magára hagyta.

Mert, oh milyen szerencsétlennek, milyen kifosztottnak érezte magát! Végiggondolta mindazt, amiért élni érdemes. És úgy találta, hogy neki semmi, de semmi nem maradt meg belőle.

Az ő korában t. i. sem örömmel, sem bánattal nincs megalkuvás. Ezért, ha ő azt mondta magáról, hogy ő egy hajótörött, hát akkor szívestől, lelkestől meg volt győződve arról, hogy az, mert a hajó elsülyedt kincsestől, mindenestől.

Igy történt, hogy mire az első bál napja elkövetkezett, Elinor már nem úgy várta a vendégek érkezését, mint ahogy egy héttel előbb várta volna, - bolondul boldogan, s mégis remegően, lámpaláztól gyötörtten, sejtelmekkel küzdve, - hanem mint egy öntudatosan szép leány, aki tisztában van helyzetével s tudja, hogy neki férjhez kell menni, mentől előnyösebben.

De mentől később!... biztatta magát titkon, nem is gyanítva, hogy szegény anyja minden este, minden reggel azzal végzi imáját, hogy: „Csak mentől előbb!”

Idalíné azonban oly hősiezen öltözködött, virrasztott, s járt palotáról-palotára, hogy senki se képzelte igazán betegnek. Elinor legkevésbé.

A szép „új leány” különben mindjárt az első bálon meghódította az „arany ifjúságot”. Nem csupán azokat, akik táncolnak (ezek tulajdonképpen nem is számítanak, hiszen ezeknél rendszerint még csak a láb nőtt ki a gyermekorsóból), de azokat is, akiknek már szerencsésen ritkul a hajuk, s akiknek halántékán apró ráncocskák runái őrzik az életörömök titkos széljegyzeteit. A harminc éven túl, de negyven éven innen lévők díszes csoportja ez. Az ő soraikból kerülnek ki az úgynevezett „érdekes emberek”, akiknek életcéljuk rendszerint abban nyilvánul, hogy szép asszonyok jelenében a többé-kevésbé „viharos” multat előkészítsék. Fiatal lányokkal azonban csak nagyon ritkán foglalkoznak. Únják. De meg túlságosan veszedelmes időtöltésnek tartják. Hiszen nem mindegyik olyan ügyes, mint Lábody Antal, aki húsz üveg pezsgőbe mert fogadni, hogy a kis Miza comtesse a farsang végére meg fogja őt, - Lábodyt kérni, s bár a fogadást kétséget kizárólag megnyerte, - Miza comtesse a mai szent napig se került még főkötő alá.

Pedig tudják ezek az urak nagyon jól, hogy minden mama vágyó álma, számítása őket környékezi. Azt is sejtik, hogy előbb-utóbb lépre fognak menni, s ennek az elkerülhetetlen sorsnak álmosan, unottan néznek elébe.

Leánnyal szemben? Kegy, ha táncra kelnek. Áldozat, ha szólnak. És talán éppen ezért olyan érdemes, olyan nagy diadal őket szóra hozni, őket lépre - bár, ha csak cotillion-lépre is - csalni.

Nem lehet az másképpen. Különben miért volna minden bálban éppen az ő frakkjuk hajtókája füzértánc-jelvénnel legsűrűbben kitűzködve? Pedig, hogy bújnak előle! Ámde mindhiába. Álljanak bár széles oszlop mellett, vagy ötödik sorban, mégis rajtuk ütnek, mégis kitarkítják.

De az Idali-palota bálján megtörtént az a kisebbszerű csoda, hogy amint Elinort megpillantották, három ilyen főbonz legott megelevenedett, és meditációja magaslatából lecsörtetett a banális keringő forgatagába. Az egyik hogy Idali Elinort négyesre kérje, a másik hogy a vacsorához vezesse, a harmadik, a harmadik már éppen hogy elvesztette a fejét, mert lám, engedelmesen, még hozzá mosolyogva tartotta az Elinor teáscsészéjét sokáig, sokáig.

Mert a szép leány legalább egy negyed óra hosszat szürcsölgetett abból a teából. Közbe ide is beszélt, oda is nevetett s ha visszatérve azt mondta türelmes lovagjának, hogy „oh bocsánat!” ebben tisztán ki volt fejezve az, hogy: „igazán sajnálom, de teljesen megfedekeztem a létezéséről”.

Igen. Ezt tette egy tizenkilenc éves leány, egy fő-fő bonzzal, Dolhay Péter gróffal, s még az nézett úgy rá, mintha bocsánatért esedeznék.

Ez aztán a diadal! Ez aztán a siker! És ami az Idali-palota bálján történt, az a tél folyamán újra és újra megismétlődött. Míg végre egész Budapest, de egész Magyarország megtudta, hogy van egy szépséges kis grófkisasszony a világon, aki úgy szedi füzérre a férfi-szíveket, mint falusi gyerekek a pimpó virágát.

Ez persze nem egészen úgy van. Valószínűbb, hogy egy, legfeljebb két embernek a szíve vonaglik igazán azon a szalagon. A többiek csak tettetik magukat, vagy elhitetik magukkal, hogy az ő szívük is ott vonaglik. Mert még érzelem dolgában is megnyilatkozik az emberekben a lappangó nyájhajlam, utánzási viselkedés és sznobéria. Azon fordul meg a dolog, hogy mekkora tekintélyű, vagy inkább mekkora presztizsű ember az, akinek a szíve igazán ott

vonaglik; mert ha fő-fő bonzé, akkor biztos, hogy számtalan utánzója (lehet, hogy öntudatlan utánzója) akad.

Elinor nagy sikereit is az biztosította, hogy Cserváry Albert (akiről eddig, - ég tudja mi joggal? - azt a legendát suttogták, hogy úgy szórja tele az élete útját összetört asszonyszívekkel, mint Hüvelyk Matyi kenyérmorzsákkal az erdei mesgyét), nos kérem Cserváry Albert gróf, igazán halálosan beleszeretett a kis Idali leányba.

És Elinor?

- Hát hiába! Ha még egyszer annyi vagyona lenne is, - felelt anyja faggatására, - ő hozzá nem tudnék feleségül menni.

- Szent Isten! De hát miért? - Leontine hercegnő sok izgalmat állt ki életében, de ehhez hasonlót még soha. - Mi nem tetszik rajta?

Elinor hangosan fölnevetett.

- Mi? Hát minden. Azt beszéltek róla, hogy egy ideálisan szép ember. S most kisül, hogy egy satnya véznaság, aki még hozzá „tután” is beszél.

- Mit csinál?

- „Tután” beszél. Azt mondja, hogy „kédlem glyófné”... Meg azt, hogy „tsütöltökön”... Hát csak nem lehet ilyen embert komolyan venni?

- Szerencsétlen gyermek! De gondold meg! Tíz milliója van. Apja pedig aranygyapjas.

- „Djaplyas?” Nem bánom. Még se megyek hozzá.

Semmi érvelés, vagy könyörgés sem használt. Leontine végül is Idali Ákoshoz fordult panaszával. De az csak nevetett:

- Úgy látszik a kis Elinor ösztönszerűleg követni fogja Darwin kiválasztási törvényét, - felelte.

Jetta grófné, aki eddig csak félfüllel hallgatott oda, most haragosan kapta föl a fejét:

- Hát éppen nem, - szólt oda a férjének. - Hiszen nem hallod, hogy nem akar majomhoz menni?

- Nem szeretem az ilyen rossz vicceket, - utasította rendre a hercegnő szárazon.

Idali unottan vont vállat.

- Ugyan kérlek! Az olyan szép leány, mint Elinor minek is menne az első kérőhöz férjhez. Ráér. Hidd el, nagyon ráér. Ugy-e kis leányom?

De a beteg asszony türelmetlenül, indulatosan dobta oda a szót:

- De csak menjen... akarom! - Majd elcsendesedve, csaknem alázatosan hajlott Jettához, s remegő ajakkal súgta oda azt, amit hónapok óta maga előtt is titkolt, de ami most mégis kisiklott a száján, mert annyira gyötörte, s annyira félt a jövőtől:

- Jetta az Istenre kérlek, segíts! Adjuk férjhez Elinort... adjuk férjhez mielőtt meghalok!...

Idaliné megrémülve, s ezért hangos kacagással palástolva, kapott a karjához.

- Ugyan Leontine! hogy lehet így beszélni?

- Mit mondtál? - érdeklődött a távolabb ülő Ákos gróf is.

Elinor már az imént kiment a szobából.

A hercegnő azonban mosolyogva felelte:

- Semmit, semmit. Jetta megtiltom! - utasította rendre a szólni készülő Idalinét.

Jetta grófné csodálkozva nézett rokonára. De oly sápadtnak vélte, hogy valami ürüggyel a mellékszobába csalta és itt egész komolyan kérdezte tőle:

- Beteg vagy?...

Leontine pedig némán bólintott igent. Majd lassan, szemét fáradtan lehunyva suttozta:

- Már régen... Évek óta... de most rohamosan...

- Hivassak orvost? Gyere. Feküdj le...

- Nem. Ne zavartasd magad édesem. Nem lesz az olyan gyors lefolyású. Régen tudom, hogy így fog történni... De remélem, hogy kihuzom még ezt a telet... s hogy ezen a télen... férjhez megy Elinor.

- Vele most ne törődj. Jó dolga van... Szeretjük. De te...

- Szeretitek, ugy-e szeretitek? - tört meg a büszke asszony, s hangja könnyörgésre változott.

Jetta grófné pedig szótlanul, zokogva ölelte őt magához...

Még soká sirdogáltak ott együtt, kéz a kézben, teljesen megértve, megszeretve egymást. Sok mindent meg is beszéltek. Hogy a látszatot utolsó percig fenn fogják tartani. Hogy se Elinor, se Idali nem fog gyanítani semmit, - s hogy éppen úgy élnek, járnak-kelnek a világban, mintha betegségnek nyoma se volna, - mert hiszen minden nap becses. Egy ilyen szép leánynál sohasem lehet tudni, hogy ma vagy holnap, szalonban, jégen, vagy színházban fog-e találkozni azzal, aki feleségül veszi. Ennek a találkozásnak lehetőségét pedig meg kell könnyíteni, bármily áldozat, bármily szenvedés árán is.

De hiába volt minden. Elmúlt a tél. A májusi szezon is lezajlott. Idali Pálné már csak ágyban fekvé rendelkezett, hogy a komorna milyen ruhát adjon leányára. Mert követelte, hogy folytassa a világbajarást. A nagyon beteg emberek konokságával gyakran kérte Elinort, hogy próbálja visszahódítani Cserváry Albertet.

- De ha mondom, hogy lehetetlen, - nevetett ilyenkor a szép leány. - Cserváry most Drugeth Klárának udvarol.

- Hát más ki van? - faggatta a hercegnő növekvő aggódással.

- Sokan, sokan, de senki! - felelt Elinor gondatlanul. S oly hálás volt a sorsnak, hogy azt a gazdag „muszáj-embert”, akihez neki majd férjhez kell menni, még nem vezette útjába.

Oly jól mulatott. Olyan jó dolga volt. Az persze aggasztotta és szomorította is, hogy a mama mostanság olyan sokat fekszik, de az ilyesmi már előbb is elő-előfordult, ma is mondta az orvos, hogy egy bizonyos korban ez gyakori eset az asszonyoknál.

S az a jó Jetta néni olyan kedvesen ajánlkozik mindég a gardirozásra.

Igen. Szép, nagyon szép az élet!

Ebbe a derüs, napsugaras tavaszi hangulatba csapott le a bánat. A feketeszárnyu első nagy bánat. Nem csupán a napsugarat oltotta ki (legalább hosszú időre), de ezer olyan szálát tépett szét örökre, amely a fiatal leányt a teljesen gondtalan, a holnappal nem törődő gyermek világával összekötötte.

Ami ezután következett, az az élet iskolájának legsanyarúbb esztendejét járatta vele.

Kegyelemkenyéren maradt a gazdag rokonnál. Idali Pál árvája az Idali Ákos palotájában.

Igaz, maradt néhány ezer korona magánvagyon. De mit ért vele? hisz bármennyije legyen is, egy húszéves leány mégsem tehet egyebet, mint hogy szép csendesen meghúzódik a kegyesen kitárt védőszárnyak alatt.

Meg kell vallani, hogy Idali Ákosné minden tőle telhetőt elkövetett, hogy védence ne szenvedjen fölöslegesen. Jó szíve megértette vele, hogy az elkerülhetetlen szenvedés is éppen elég volt arra, hogy azok a gyenge fiatal vállak néha-néha roskadozzanak súlya alatt.

Annál inkább, mert Idali Ákos nem volt az az ember, aki, lehet önkénytelenül, de mégis érzékenyen ne sértegetne önértet, friss sebeket. Így alig volt nap, hogy gazdagságát valami formában szembe ne állította volna huga szegénységével, s bőkezűségét úgyszólván ne ritkított betűkkel adta volna a porig alázott leány tudtára.

Elinor gyakran úgy érezte, hogy nem állja ki tovább. Különösen egyszer, amikor bátyja előzetes megkérdezése nélkül mert kocsit rendelni, s erre olyan hatalmas rendreutasítás viharzott feléje, hogy még a nagy csillárt is megrezgették a felkavart hanghullámok...

Elinor reggelig azon törte a fejét, hogyan és hová szökhette. De a szürkület józansága természetesen kiűzte agyából e lázadást.

Hová is menne egy árva leány, aki tudja magáról, hogy semmihez sem ért, s akit pici gyermekkor óta arra tanítottak, hogy vannak rosszulöltözött névtelen emberek, s ezeket szánni kell, ezekhez jónak kell lenni, s alamizsnával ellátni. De vannak többé-kevésbé jól öltözött ismeretlen nevű emberek és ezeket nem elég lenézni, hanem ezektől irtózni illik.

A húszéves Idali grófnő még ott tartott, hogy anyjának e tanítását megdönthetetlen igazságnak vette, s ezért még árvábbnak, még egyedülibbnek érezte magát a sok százezer lelkű nagy városban.

A gyászév immár rég letelt volt és Jetta grófné ismét bálokról, összejövetelekről kezdett beszélni, s most már Elinor is vágyva vágyott olyan helyekre menni, ahol jövőbelijével találkozhatna. Mert belátta, hogy csakis férjhezmenetel árán szabadulhat ki az Idali-palotából. De most is szilárd volt elhatározása, hogy még szabadulása árán se fog soha olyanhoz menni, akihez legalább is vonzalmat nem érez.

Idali Ákos most már kevesebb lelkesedéssel adta meg az engedelmet a világba járásra, mint három évvel ezelőtt, amikor az Yxenstein-rokonsággal szeretett parádézni, de mivel az ő leánykaja is tizenhetedik évébe lépett, belátta, hogy Elinort mutogatni kell, mint ahogy ő mondta, - „mert túlságosan szép arra, hogy a mi Zsozsónkkal egyszerre járjon”...

- És most már, - adta ki a feleségének rendeletét, - igyekezz őt egy-kettőre főköttő alá hozni, - értetted?

- Hogyne, hogyne, - sietett Jetta grófné a szófogadó bólogatással.

Elinor tehát ismét járni kezdett kisebb teákra, színházba, a jégre. De a gyorsan változó leánysorban már csak elvétve találta meg három év előtti barátnőit. Új arcok, idegen érdekek mindenfelé. Ha véletlenül Illésházy Berta nem kosarazott volna ki néhány kérőt, akkor igazán senkije se maradt volna, akivel a „rég jó időkről” elbeszélgesse. Így is megérezte a múlt idő szárnylegyintését, s belefázott a szíve.

- Jó lesz elmenekülni ezektől a távoli ismerősöktől! - határozta el, bár nem körvonalazta magának azt, hogy mi módon.

Egy késő februári délután ismét az Idali-palota ócska pipázójában ültek, mikor Ákos gróf a feleségéhez fordult.

- Mit szólna a két Mikolayhoz?

Elinor, aki a szoba másik végében egy képes folyóiratot böngészett, egyszerre érdeklődni kezdett.

- Miért mondja Ákos bácsi, hogy „két Mikolay?” - kérdezte. - Én csak egyről tudok.

- Hiszem. De ha ujságot is olvasnál, nem csak a nénéd híres „épouseur-lajstromát” („Ákos!...”), akkor azt is tudnád, hogy Imre gróf nemcsak azért híres, mert a jákóvári hitbizomány ura, de azt is tudnád, hogy unokafivére, Zoltán gróf is van a világon.

- Miről híres az? - kérdezte Jetta grófné unottan.

- Csak tudod? - förmedt rá férje zsörtölődve. - Ez a két fiú, - magyarázta aztán Elinorhoz fordulva, - úgy Imre, mint Zoltán tele van zsenialitással. Kitünő szónok mind a kettő. Imre szerintem a nagyobb, úgy karakterben, mint észbelileg. Amellett...

- Milyenek? - szakította félbe Jetta grófné.

Elinor egészen közel jött az öregekhez és szívdobogva leste az Idali feleletét. Mert a mult héten, ezt nem tudja itt senki, a jégen valaki elsuhant mellette. Egy pillanatra meg is állt és az Elinor elejtett boáját készségesen visszahozta tulajdonosának. De aztán néma kalapemeléssel siklott el a közeléből.

Várkonyi Elvira, akit megkérdezett, éppen azt felelte, amit az imént Idali gróf: „Csak tudod? Hisz ki ne ismerné gróf Mikolayt!”

Elinor akkor restelte bevallani, hogy nem ismeri, s ezért nem kérdezősködött tovább, de most, hogy két Mikolayról hallott, be nagyon szeretne volna megtudni, Zoltán gróf volt-e a magános korcsolyázó vagy pedig Imre gróf.

- Milyenek? - ismételte tehát, mivel bátyja még mindig nem figyelt kérdésére.

- Milyenek?... Magasak. Barnák.

- Hasonlítanak egymásra?

- Csöppet sem. Imre csupa izom, Zoltán csupa ideg. Imre egészen Mikolay. Kissé merev, a kegyetlenségig becsületes, míg Zoltánnak sok jutott a Jazomirovszkyak szláv hajlékonyságából. Különb, minek magyarázzam? Rögtön meg fogod őket ismerni, mert... Apropos Jetta, - fordult a gróf rendületlenül horgoló feleségéhez, - ma estére huszan leszünk ebéden.

- Ma?... De Ákos! Ilyen kíméletlenség, - csattant fel a grófné. - És te ezt csak most mondd, félórával tálalás előtt?

- Miért ne? - Idali láthatólag élvezte felesége izgalmát, fölháborodását. - Miért ne? A szakács főz, én fizetek. Neked tehát csak föl kell öltözködnöd. Erre úgy hiszem teljesen elég egy félóra. Vagy nem?

Elinor futva ért szobájához.

- Jolánta! - kiáltott széles jókedvében, - Jolánta. A halványkék ruhámat készítse ki. De hamar! Szép akarok lenni... nagyon szép! - Magában pedig folyton azon tünődött, Mikolay Imre hozta-e vissza az elveszett boát, vagy pedig Mikolay Zoltán?

Egy szempillantás véget vetett a tépelődésnek. Mikolay Zoltán különben is mosolyogva emlékeztette a pár nap előtti véletlen találkozásra.

Tehát nem Imre. Elinor egy kis csalódást érzett. Maga sem tudta miért, de örült volna, ha az a Mikolay, akire pár nap óta mindig újra és újra gondol, a „híresebb” Mikolay lenne. Ez az érzés még akkor sem mult el, amikor Imre gróf tényleg előtte állt és kissé feszes, szögletes, bár tökéletes korrekt meghajlással nyújtotta karját, hogy őt ebédhez vezesse.

Míg Elinor hosszú keztyűinek lehuzásával elkészült, gyorsan szemügyre vette szomszédját.

Határozottan ez is nagyon szép ember volt. Talán szebb unokafivérénel, mindenesetre férfiasabb; de Elinor mégis irigykedve nézett át az asztal tulsó oldalára, ahol Illésházy Berta már is olyan jól mulatott Zoltán gróffal.

- Az én Mikolaym, - gondolta sértődötten, - úgy látszik egyáltalán nem szándékozik beszédbe ereszkedni velem.

De mikor reá emelte tekintetét, egyszerre megbékélt sorsával, hiszen, lám, ha némán ül is mellette, de szemével annyi hódolatot, lelkesedést tud kifejezni, hogy a legkeményebb bálkirálynői szív is menten megolvadhat a láttára.

Elinor egyszerre bátornak, nyertes játékosnak érezte magát.

- Hogy van az, hogy még eddig sohasem találkoztunk? - kérdezte.

- Nem járok világba, grófnő.

- Unja?

- A világért sem. De nem érek reá.

- Olyan komolyan veszi a képviselőségét?

- Természetesen.

- Mulattatja is?

Mikolay arcán a kedvetlenség árnya vonult el, de legott mosollyal felelt:

- Politikát mulatságnak venni? Erre már igazán nem lennék képes.

- Olyan nagy és szent dolog az?

- Ha életcél, akkor igen.

Elinor ajkába harapott. - „Milyen ostoba vagyok!” - dorgálta önmagát, s azon törte fejét, hogy mivel tehetné jóvá hibáját.

Pedig éppen a léha kis kérdésével hódította meg Jákóvár urát.

- Milyen eszményi feleség lenne ebből! - határozta el és ujjongani szeretett volna örömében. - Egy leány, aki Mikolay Imrétől egész naivan azt kérdezi, hogy „mulattatja-e a politika?” Pompás! Isteni! Hála Istennek, hogy még ilyenek is teremnek a haza virágos kertjében.

És a grófnak egyszerre megoldódott a nyelve. Beszélt vadásatról, színházról, utazásról. Csak politikáról nem esett többé szó közöttük.

Ebéd után összekerültek ismét, Elinor, Berta és a két Mikolay.

- Üljünk ide ebbe az ablakmélyedésbe, - indítványozta a kéneső elevenségű Illésházy-leány.

- Igen, üljünk ide.

- Megengedi grófnő, hogy rágyújtsak?

- Hogyne. Magam is.

Mikolay Zoltán nevetve kínálta meg Bertát cigarettával.

Imre ezalatt Elinorhoz fordult:

- Ön is grófnő?

Elinor egy kedves fejmozdulattal nem-et intett.

Pedig hogy vágyott reá! De egy csallhatatlan ösztön, az eladó leány ösztöne, azt súgta, hogy ne tegye. Ne most, Mikolay Imre előtt. S ha egy pillanatra rosszul is esett a lemondás, bőségesen kárpótolta érte a gróf fölragyogó, hálás arckifejezése.

- Micsoda ósdi erények? - évődött Berta grófnő. - De persze... ugy-e? ez tetszik magának? - nevetett Imréhez intézve szavait.

- Kérem, kérem. Én nem nyilvánítottam semmiféle véleményt.

- Kár is volna. Úgyis ismerjük a nagy férfiú konzervatív nézeteit.

- Konzervatív, én?!

- Talán bizony azt hiszi, hogy radikális?

- Nem! De liberális... vagy ezt is kétségbe vonja?

- Szegény Imre gróf! - kacagott föl Berta.

- És maga? - fordult aztán Zoltánhoz.

- Persze hogy én is.

- Jézus Mária! Ilyen önámítás, - szörnyüködött az izgága kis grófnő. - Ugyan, ugyan! Most már igazán szeretném tudni, mit hisznek önök magukról...

Mikolay Imrét láthatólag bántotta ez a tiszteletlen hang, mellyel az Illésházy-leány az ő politikai meggyőződését illette. Különben is irtózott attól a gondolattól, hogy asszonnyal, - hát még leánnyal! - ilyes tárgyakról beszéljen. - Milyen más az a szép szótalán gyermek! - jegyezte meg magának, titkos hálával tekintve Elinorra.

Berta kontesz azonban csöppet se törődött az urak elkedvetlenedésével. Nevetve, harciasan nézett hol az egyikre, hol a másikra és folytatta támadását.

- Igen. Hallottam, hogy maguk liberálisnak, pláne demokratának mondják magukat, pedig ebből szó sem igaz. Nem, nem, nem. Egy szó sem.

- Hát mik volnánk? - kérdezte Zoltán nevetve.

- Feudális nagyurak...

- Köszönjük a bókot.

- Tán nincs igazam? Ön például, Imre gróf, meri tagadni, hogy lelke mélyén sokszor vágyik a máglya...

- Ohó! Nem is tudtam, hogy született mártírt lát bennem, - vágott szavába Imre kelletlen mosollyal.

- Persze, hogy annak látom, - felelt a kis grófnő. - Sőt tovább megyek s azt is megmondom, hogy, mivel rossz sorsa a mi lapos, szürke, megalkuvó korunkba küldte ide közibénk, hát gyakran olyan... olyan...

- Hallom.

- Hallhatja is! Olyan dunsztba elrakott martirnak érzi magát. Nos? igaz, vagy nem igaz?

- Van benne valami, - nevetett Mikolay hangosan, de fanyarul.

Elinor elképedve nézett barátnőjére.

Hogyan? Így is lehet? Egy hitbizomány tulajdonosával? Egy híres politikussal? Ő bizony ilyesmit sohse merne megkockáztatni...

Bátortalanul, inkább hogy a beállt szünetet megszakítsa, szólt oda Bertához.

- Vajjon Zoltán grófról hogy bizonyítod be, hogy „feudális?” - kérdezte.

- Semmi sem könnyebb! - felelt az Illésházy-leány fölényesen. - Hisz ő egyszerűen egy elkésett lovag. Neki valamikor a középkorban kellett volna élnie...

- Igen. Akkor is Provenceban, - helyeselte Imre gróf.

- Na, ugy-e? - diadalmaskodott Berta. - Gondolja csak Zoltán gróf, mekkora szalag-gyűjteményre tehetett volna szert a courts d’amour-oknál.

- Berta?! - szörnyűködött Elinor, s nagyon örült, hogy Charkontzky herceg közeledése másfelé terelte a társalgást.

Midőn az estély után egyedül volt ismét a szobájában, sokat gondolkozott mindarról, amit hallott, ami új volt életében. A két Mikolay határozottan nagyon mélyen bevésődött emlékébe. De melyik inkább? Nem tudta elhatározni, mégis mintha alig észrevehetően bántaná az, hogy nem Zoltán a jákóvári uradalmak tulajdonosa.

- Pedig, ég tudja, hogy van, - tűnődött - Imre grófban is van valami vonzó, valami hatalmas. Mi az? Erő? Jellem? Nem tudom. De úgy érzem, hogy őt a világ nagynak, vezérnek ismerné el még akkor is, ha egy fillérje se volna.

És Zoltán gróf? - kérdezte magától már félig alva. - Zoltán gróf? Milyen édesen mondhatja azt, hogy: szeretem!... - volt kérdésére a nem várt felelet, messziről, messziről - az álomvilágból...

Futótűzként terjedt el a nagy ujság Budapest előkelő szalonjaiban:

„Hát igazán igaz?” „Menyasszony?” „A Mikolay Imre menyasszonya?” - „Mit? Elinor?” „Az-tán, van annak az Idali-leánynak valamije?” „Csak a bőre édesem, csak a bőre!” - „Engedje megjegyeznem, kegyelmes asszonyom, hogy az gyönyörű!”... „Oh! oh! Ilyet mondani?”... „Azt hallom, Idali Ákosék adják a „stafirungot”. „Igen. Bécsben csináltatják.” „Bécsben?” „Természetesen. Vagy nem tudod, hogy Idali Ákos a magyar iparvédő egyesület védnöke?” „Mikor esküsznek?” „Hat hét múlva.” „Már?” „Hogyne. Mikolay itt akar lenni a delegáción.” „Mindig a politika!”... „Kíváncsi vagyok, nem unja-e meg a fiatal asszony”. „Igazad van. Én legalább nem vágnék nagy ember felesége lenni”... „Hát a másik Mikolay mit szól mindehhez?” „Azt mondják, nem lehet ráösmerni, olyan bánatos”. „Nem is hiszem, hogy ha övé lett volna a hitbizomány”... „Persze, persze... szerencsétlenségére nem az övé”... „Még rászállhat”... „Isten ments! Hiszen ahhoz az kellene, hogy Mikolay Imre fiú-örökös nélkül haljon meg...”

Mindezt és még sok más badarságot hordtak össze, beszéltek még szélteben, - csak éppen azt nem kérdezte senki, boldog-e a szép menyasszony?

Csodálatosképpen saját magát se kérdezte: oly biztosra vette, hogy az; hiszen valóságos álomvilágban élt.

Ki se fogyott a kellemes izgalmból, meglepetésekből. Amerre járt, ahová nézett, mindenki jó kívánságok özönével, hizelegve üdvözölte. Idali Ákos pedig egyenesen a mesebeli amerikai nagybácsivá nőtte ki magát, - kielégített hiúsága első nagy örömeiben. Nem volt nap, hogy hugát valami új ajándékkal, bőkezűséggel meg ne lepte volna. Egy bankban nagy összegű hitelt nyittatott az Elinor nevére, - természetesen Bécsben - s folyton biztatta: „Vegyél, vásárolj, rendelj, amire kedved tellik! Hadd lássa a világ, hogyan adja Idali Ákos a hugát férjhez!” - tette hozzá gögösen kihuzva magát.

A Jockey-klubban azonban közbe-közbe ekképpen őszintéskedett Fuldoky Kázmérnak: „Szegény kis leány! egy szál ingben menne el, ha én nem élnék”. S boldog volt, hogy adhatott az Idali Pál árvájának.

De minden bőkezűsége eltörpült a vőlegényé mellett.

Rég összehordott családi ékszereket, s a legszebbjét annak, amit Lalique és Cartier modern képzelete drágakőbe, zománcba rögzített, mind, mind az Elinor lábaihoz rakta.

Csoda-e, ha a leány szívének gyorsabb dobogását, szemének örömteli fölragyogását egész jó-hiszemüleg szerelemnek minősítette?

- Én vagyok a legboldogabb menyasszony a világon, - vallotta Bertának pár nappal esküvője előtt. Aztán naivul tette hozzá: - Csak ne volnék szellemileg olyan borzasztó messze Imrétől. Ez bánt. De ezen egész lelkemből igyekszem változtatni.

- Ne mondd? És hogy gondolod ezt elérni? - évődött az Illésházy-leány.

Elinor egészen közel hajolt barátnőjéhez, s pirulva és csakis a titoktartás legszigorúbb esküje után súgta a fülébe:

- Tanulok.

- Most?... De mikor érsz rá?

- Fél éjszakákat nem alszom. És hidd el, máris haladtam.

- Hiszem, hiszem. De hát aztán mit tanulsz?

Válasz helyett Elinor kinyitotta íróasztala fiókját s egy csomó könyvre mutatott.

- Megbolondultál? - hűledezett Berta s keresztet vetett, mert előtte jegyzetektől elvaskosodott kötetekben Stuart Mill, Chamberlain, Walter Pater, Ostwald s még más ilyes kemény dió feküdt békés egyetértésben.

Elinor bosszúsan csapta be a fiókot.

- Miért nevezsz? - kérdezte.

- Dehogyan nevetek, inkább sírni szeretnék, - felelte az idősebb leány. - Szegény kis Elinor és te azt hiszed, hogy Mikolay Imre hálás lesz neked ezért a jó igyekezetért?

- Nem muszáj, hogy tudja... De ha majd ezeknek a könyveknek az olvasása folytán jobban megértem azt, amit nagy beszédeiben elmond, - annak csak fog örülni? Nem hiszed?

- Őszintén, - ahogy én a magyar urakat ösmerem, nem.

- Óh, Berta?! - ne mondj ilyet! - Én remélem, hogy Imre kivétel, hiszen ő annyival különb, mint a többi...

- Adja Isten, - felelt Berta, őszinte szeretettel ölelve meg barátnőjét. Aztán, hogy kedvét visszavarázsolja, ő is fölírta neki egypár könyvcímet, melynek - úgy mondta, - talán hasznát veheti.

- És te ezeket már mind, mind olvastad? - csodálkozott Elinor.

- Persze, hogy olvastam, ha nem olvastam volna, talán már régen férjnél volnék.

- Nem értelek.

- Pedig nagyon egyszerű. Lásd az olvasás könnyen kifejleszt egy „circulus viciosus”... *Mert* sokat olvasok, sokat gondolkozom. *Mert* sokat gondolkozom, válogatós lettem. S *mert* válogatós vagyok, engem nem választ senki. Ecco! De azért, - hidd el, - cseppet se bánom,

hogy úgy történt. Mert százszor inkább választom az örök vénleányságot, mint egy olyan házaseletet, amelyben a férj csak feleségnek tekintene és nem élettársnak.

- Az borzasztó lehet! Óh, de én remélem, hogy Imre éppen úgy gondolkodik, mint te meg én, és így elsősorban is az ő legjobb barátjának, - más szóval: az ő igazi élettársának fog tekinteni! - vallotta Elinor lelkes bizakodással.

Az első kétely azon a napon borzongott végig a szíven, amelyen nászutazásuk után, ismét Budapestre érkeztek.

A vonatonál néhány képviselő és ujságíró fogadta őket. Azaz, hogy csakis Mikolayt, mert Elinor valahogy az első pillanatban kiérezte, hogy ezek őt csupán annyiban vették tudomásul, amennyiben egy óriási bokrétát adtak a kezébe, s hogy Eisenbloch Manó úr néhány bókot sietett feléje hajlongva ledarálni. De abban a bókban is csak arról értesítette őt, hogy mennyire irigylendő asszony az, aki magát Mikolay Imre feleségének tudhatja. De az egész beszédben egy szó sem volt, ami őt magát, az egyéniséget illette volna.

Mégis, egy pillanatra azon volt, hogy pár szóval felel az üdvözlésre, de férje, mintha ezt megérezte volna, szigorú tiltó pillantással illette és legott sietett felesége nevében megköszönni a jóleső megtisztelést.

Elinor meglepetve nézett rá, de csak mikor a kocsiban ültek tette szavá a dolgot:

- Nem gondolod, hogy illett volna magamnak megköszönni...

- Minek? - vágott szavába Mikolay. - Hiszen én feleltem helyetted.

- Hiszen éppen ez a felesleges, mikor én is...

- Ugyan édes! - Tudod mit: majd, ha a bálbizottság elnökei jönnek hozzád, azoknak felelhetsz.

- *Megengedem...*

Elinor egy szóval se tódította a vitát, csak annak örült, hogy a kocsi sötétjében férje nem is gyanítja azt a hivatlan könnyet, mely hosszú pilláin reszketett.

De amint a Mikolay-palota kapúívezete alá értek, ő volt az első mégis, aki hálás csókokat lopkodott az Imre vállára, karjára.

- Be szép! - suttogta örömmel, lelkesedéssel.

Valóban meglepő látvány fogadta őket. Az egész lépcsőház, mely máskor kissé ridegen hat óriás arányaival, márványdíszeknek túlságos fehérségében, ma valóságos tündérkertté volt átalakítva.

Padmalytól padlóig mérhetetlen hosszú medeolajrojtok csüngtek, hulltak. Ezeknek finom levélzeteit pedig csipkés rajzokban sokszorosította, táncoltatta, vetette a falra annak a száz meg száz gyertyának a meleg, eleven lángja, mely a Mária Terézia korabeli hatalmas kandeláberekben égett.

És a kocsibejárattól föl az emeleten lévő fogadótermekig, az egész lépcsőzetet ma nem a megszokott vörös bársonyszőnyeg borította, hanem annál egy sokkal értékesebb, mert ennek lám minden egyes bogát illatos élő virágok alkották: ezer és ezer égő piros szegfű a peremét és megszámlálhatatlan sokaságu, sűrűn egymáshoz simuló pici százszorszép fejecskék a széles középső szalagját.

Elinor úgy igyekezett rajtok lépkedni, mint Field meséjében a virágokon táncoló tündérkirályné.

- És ezt mind te találtad ki? - kérdezte a fiatal asszony, egészen közel hajolva férjéhez, hogy a minden egyes lépcsőfokán álló, fehérparókás, selyem brokát egyenruhás szolgák meg ne hallják.

- Én? oh dehogy, - felelt Mikolay mosolyogva, - én az ilyesmihez nem értek.

- De te rendelted?...

- Azt már igen, mert tudtam, hogy örömed telik az ilyesmiben.

Kedvesen mondta ezt s mégis volt a hangjában valami, amire Elinor kételkedve kapta fel a fejét.

- Teneked nem?

Mikolay vállat vont.

- Inkább...

- Csak olyan „langy-melegen?”... Lásd én imádom a virágot. A lepkét. A madarat... Mindent, mindent, ami él, ami csillog, illatozik. Forma. Szín. Melegség...

- Tudom. S ezért megparancsoltam, hogy mindennap telerakják szobáidat virággal.

- Köszönöm drágám... Milyen boldogok is leszünk mi itt együtt... ugye?...

Éppen akkor mondta ezt Elinor, midőn a komornyik a nagyterem szárnyas ajtaját feltárta előttük, s erre kicsi hijján elakadt a szó a fiatal asszony ajkán, mert a lépcsőház ízléses fényűzése után teljesen készületlenül szakadt rá, amit most megpillantott.

Miért is nem kérdezte meg valakitől, hogy milyen a Mikolay-palota belülről. De legkivált miért hallgatott Jetta nényére, aki semmi áron se volt rávehető, hugát mint menyasszonyt vőlegénye házába elkísérni, azt meg éppen nem engedte, hogy valaki mással oda menjen. Pedig talán akkor sok mindent meg lehetett volna változtatni... De most?... Elinor azon igyekezett, hogy férje észre ne vegye lehangoltságát, mert érezte, hogy egy szó, egy tekintet elég lenne, hogy könnyei újra megeredjenek...

De hát mi bántotta olyan nagyon?... Nem tudta volna részletezni, de érezte, hogy minden. Érezte, hogy ebben és a többi sorra nyitott szobákban nincs egy szín, egy sarok, egy bútor-darab, amely olyan lenne, úgy lenne, ahogy neki tetszenék.

Önkéntelenül az Idali-palota vendégtraktusára gondolt. Igen. Tagadhatatlan. Az összbenyomás ugyanaz. Csakhogy míg ott csupán néhány széket, asztalt és kanapét dobott - arra a távoli sívár partra - a változó divat hulláma, itt a Mikolay-palotában az egész berendezést, - úgy, ahogy az Úrnak 1867-ik esztendejében Párisból idehozták, - őrizte meg féltő gonddal a gyermeki kegyelet.

Lehet, hogy egy későbbi nemzedék hálás lesz majd ezért; hiszen örök törvény, hogy ócskából legyen a régi, amit újra szépnek talál majd mindenki.

De az Elinor fiatal szemei csak jelen csunyaságukat látták, s nem volt semmi elnézéssel, megértéssel irántuk.

Később, évek múlva rájött, hogy a butoroknak is át kell esni egy olyan időszakon, melyet „hálátlannak” nevezhetünk; ez akkor kezdődik, mikor az elavult karszék, vagy egyéb bútor-darab számüzetésbe kerül, s a lakószobákból megindul, hogy a vendég-, gyermek- s cseléd-szobák nyomorgatós lefokozását végig szenvedve, feljusson a padlás nyugalomába.

Itt aztán hosszú, nagy pihenés következik, amely eltarthat hetven, sőt száz évnél tovább is.

Ám boldog pihenés ez, mert csendjében szövődik az öreg karszék körül a mese. Igen. Egy soha többé el nem múló gyönyörű szép mese. Ki tette? Mi tette? Az idő? Rég elköltözött

emberek visszavágyó álma? Vagy csak az a száz meg száz szorgalmas kis pók, mely szivárványos finom szálaival körülfonta, bogozta, mint ahogy körülfonta, bogozza magát a pillangónak készülő hernyó?... Ki tudná?!... De tény, hogy amikor végre a „jó öreg karszék” lekerül a padról, most már az egész otthonnak ő adja varázsát.

Fájdalom, a Mikolay-palota bútorai még nagyon messze voltak ettől a szép átváltozástól, s ma még csupán arról tettek tanúságot, hogy a második császárság előkelősége milyen művészietlen eltévelyedésekben találta örömét.

De Mikolay Imre szeretettel csüggött minden egyes darabon, mert tudta, hogy rég elhalt szülei válogatták azokat össze, az első párisi nagy kiállításon.

Elinor ellenben titkos irtózáttal szemlélte a gyöngyházzal és sárgaréz sávokkal gazdagon berakott nehézkes ébenfa-garnitúrákat, melyek változhatatlan, úgyszólván liturgikus elrendezéssel, mindég a fal hosszában a pamlag, előtte egy asztal, ettől jobbra is, balra is egy-egy karszék, szemben pedig négy támlásszékecske sorakozott körben.

Ilyen elrendezés minden szobában legalább is négy volt, a négy sarokban, - azonkívül itt-ott egy-egy vörös bársonnyal bevont gömbölyű ülőhely a szoba közepén, - továbbá fekete márvány-állványok, márványsztalkából kiemelkedő magas tükrök az ablakok közötti falon, féldrágaköböl gyümölcsöt, virágot utánozó berakású firenzei szekrények az ajtók szomszédságában, végül képek, csupa eredeti, drága festmények a szekrények fölött. Az egyik szobában csupa hegyi tájkép függött Telepy Károlytól, egy másikban az egyik kép jól megmosdatott kis rózsaszín mosolygós cigányleányt ábrázolt, vele szemben egy szál virággal babráló, ábrándos csikósfiút, Molnártól. Az ebédlő földíszé azonban Mikolay Boldizsárné Sárándy Józsa menyasszonykori arcképe volt, Barabás Miklóstól. Csupa fehérség, csupa csipke az a kép, de ha annak a bájos fiatal leánynak gyönyörű formájú karját nem ugyanaz a karperec díszítené, mely az Elinor uti köpenye alól éppen most csillant ki, akkor bizony senki sem tudná, hogy ez a festmény a Mikolay Imre erélyes, eszes „nagyasszony” anyját ábrázolja, aki szintén bájos volt, fiatal és magyar grófnő. Mert úgy látszik a jó Barabás bácsi osztálytipusok szerint osztályozta az emberiséget, nem pedig egyéniségében látta, festette az embert...

Talán ezért történt az, hogy Elinor, aki erről se véleményt nem alkotott magának, se nem gondolt reá, csak azt érezte, hogy módfelett únja azt a képet. De semmi se hatott rá olyan lehangolóan, mint férje dolgozószobája. Puritán egyszerűséggel berendezett helyiség volt ez, melyet még a meglehetősen rendetlenül kezelt könyv- és irattár se tett lakályosabbá. Inkább irodának nézett ki. Sehol egy függöny, egy szin, egy virág, mely szigorú egyszerűségét enyhítette volna.

Ezen változtatni kell!... Muszáj! - határozta el a fiatal asszony, s gondolatban már rajzolgatni kezdte azt a kényelmes karszéket, meleg színeket árasztó lámpaernyőt, virágállványt, mellyel be fogja népesíteni ezt a furcsa Szaharát.

De az első szónál, amit erről elejtett, meggyőződhetett, hogy nem lesz könnyű a feladat, mert Mikolay szívósan és makacsul ragaszkodott mindenhez, ami „úgy volt mindég”. Ezt Elinor később tréfásan úgy jellemezte, hogy az Imre „Shintoizmus”. Szerencsére a Mikolay-palota igazi műkincseket is rejtett: így a túlsó szárnyban elhelyezett képtárt, melyben Elinor nagyon sok kárpótló órát töltött. Férje azonban idegenkedett tőle, talán mert puritán gondolkodását sértette az a sok Boucher és Fragonard, melyet dédanyja, a híres szép Benigna grófnő gyűjtött volt, - herceg Grassalkovich tanácsait követve.

A kevésszavú, sokcsókú első év elteltével megérkezett a gyermek. De nem a várt hitbizományi örökös, csak egy egészséges kis leány. Ám ennek se volt oka a panaszra, mert őt is meleg szeretet fogadta. Anyja alig távozott közeléből, apja pedig sohasem mulasztotta el, hogy mielőtt elment, és amikor haza érkezett, be ne tekintsen hozzá. Tehát, jól összeszámítva,

Mikolay Imre naponként legalább egy negyed órát töltött a kis bölcső mellett. És ez rengeteg idő, ha a nagy ember elfoglaltságát figyelembe vesszük. Az étkezéseket leszámítva ennél egyáltalán nem sokkal többet töltött otthonában.

Nem mintha ráúnt volna. Sőt ellenkezőleg. Nálánál megelégedettebb házasember nem volt a hazában. Kis leányának örült. Elinort nagyon szerette, s palotájának kényelmes nyugalmába folyton visszavágyott. De az ő szélesen megalapozott római jelleme (és az a szilárd meggyőződés, hogy őt a mennyei előrelátás nagy küldetésre szemelte ki) ösztönszerűen az elpuhulásnak, s a meg nem engedhető fényűzésnek jelét látta abban, ha a férfi idejének javát a ginécéumban tölti, nem pedig a fórumon.

Igy történt, hogy Elinor férjét napokig, sőt amióta a választási campagne megkezdődött, hetekig nem is látta. Igaz, hogy amikor együtt voltak ismét, Imrénél szerelmesebb, kényeztetőbb férjet képzelni se lehetett. Igazában azért nem szerette, ha Elinor társaságba, vagy színházba jár, mert jól esett neki a tudat, hogy ha az estnek bármely percében elfogja szép felesége utáni vágya, biztosan otthon fogja találni, csókra készen, fiatalsága, szépsége egész gazdagságában. És otthon is találta.

Mégis, a fiatal asszony sokszor únta magát. Pedig hogy küzdött ellene! Folyton foglalkozott. Szorgalmasan tanult. Végigolvasta a világirodalom történetét, majd olasz leckét kezdett. Azt is elhitette magával, hogy nagyon érdekli az a renaissance-minta, melyet a zongoratakaró brokátjába himez. Egypárszor fel is nyitotta a zongorát, de idegesen, neheztelve csukta le mielőbb. Nem, nem. Csak zenét ne, mert az a szív legrejtettebb húrját is kilesi és azon játszik, azt rikatja meg! Vagy, ami még veszedelmesebb: belehazudik olyas érzelmeket, amelyek nincsenek is igazában benne, de belehazudja, csak azért, hogy megrikathassa. Jobb a könyv. Abban lehet válogatni... De a zene?... Arról sohasem tudhatni, hogy mikor vág elevenbe... Néha egy kintornás nőtikája elég arra, hogy felzaklassa az elcsitult bánatot, vagy hogy életre keltsen eddig nem is gyanított fájdalom-hajlandóságokat.

Igen. Jobb a könyv. Azt mi választjuk, azt eldobhatjuk bármely percben is, de a zene orozva csap reánk, hogy régi sebeket tépjen, képzeletet gyújtson.

Mi több, a zene sokszor üldözőbe vesz. Így, Elinor is hiába zárta le kulccsal zongoráját: a csacska tavaszi szellő, ég tudja honnan, szerelmes hegedűnek és fel-felzokogó, vagy fel-felkacagó zongoráknak trilláit hozta minduntalan hozzá.

Ilyenkor a fiatal asszony türelmetlenül adta ki a parancsot és a lovardába hajtattott.

Itt aztán elemében volt.

Mindig újabb és újabb hajmeresztő fortélyokat gondolt ki. A legmagasabb sövényt és a legszélesebb akadályokat rakatta egymás elé. (A lovászmester ilyenkor már nem is káromkodott, hanem éppen ellenkezőleg: imádságokat morzsolta nagy bajusza alatt.)

Pedig Elinornak eszébe se jutott, hogy ő most veszedelembe sodorja magát, csupán acélos egészsége, lenyűgözött életkedve hajtotta, hogy úgy cselekedjék.

Néha fölkereste leánykori ösmerőseit. Hanem az ilyen látogatásokról rendszeren összegyürkölt idegekkel érkezett haza. Kivált, ha Idaliékhoz vezette volt a rossz lelkiösmeret.

Mert ez nagy joggal zaklatta. Hiszen minden ürügyet felhasznált arra, hogy ritkítsa náluk látogatásait. Visszont tisztában volt azzal, hogy nem illik így bánni velők, akiknek mégis sok hálával tartozott. Ha tehát azon kapta magát, hogy már ismét hetek óta halogatta az odamenegetelt, nagy elhatározással, s némi kis babonáskodással, olyannal, amilyennel Szent Antalnak szokás ígérgetni, az Idali-palota felé vette útját.

Előre tudta, mi vár ott reá, s előre irtózott tőle. Biztosan ma is, mint minden más alkalommal értesül arról, hogy bátyja ismét ezreket, lehet százezreket adott olyasmire, ami hiúságát kielégítette, s valószínűleg ugyanekkor lesz a grófnak egy kis anekdotája, amelyből kitűnik, hogy a hozzá folyamodó szegényt milyen szellemes módon sikerült végképpen elijeszteni házatól.

Mivel pedig Elinor előtt az Idali-házban senki sem feszélyezte magát, „hiszen rokon vagy édesem!” tehát arra is el lehetett készülvé, hogy egyik családtag egyik ürüggyel, a másik a másikkal fogja valamely távoli sarokba vonszolni, hogy ott folyton olyan dolgokról beszéljen vele, amelyek őt a legkevésbé se érdekelték. Kezdve az önsajnálkozás legkicsinyesebb siránkozásától, fel az öndicséret ditirambusáig, végig lehetett hallgatni minden lelki mozzanatot. De ez korántsem volt olyan nagy megpróbáltatás Elinorra, mint ami e bevezetések után rendszerint következett. Tudniillik mikor valamely családtag rendre elpanaszolta mind azt a keserűséget, méltatlankodást, ami a család többi tagja ellen szívében felgyülekezett. Különösen Jetta grófnénál eredt meg ilyenkor a szó árja. Milyen áradat!... Volt abban a szürke és bő lében minden képzelhető érzelem-hulladék.

Elinor úgy érezte egy-egy ilyen látogatás után, mintha minden agyidegét guzsba kötötték volna. Ezért, szinte hálás volt a sorsnak, hogy Idali Zsozsó végre kikerült a gyermekszobából. Ez a tény ugyanis más irányt adott a jó Jetta grófné panaszainak. Ma már nem férjéről suttogott rémmeséket, de minden más mamában látta a halálos ellenségét. És ő, aki eddig mindenkinek örömmel tett szívesiséget, most egyszerre gyanakvó és bosszúálló kezdett lenni. Jaj annak, aki egy tényleges, vagy csak megálmodott „épouseur”-t hívó pillantással, jó szóval illetett. Nem volt az a lehetetlen aljasság, amit rögtön fel ne tett volna róla.

S miért? Mert Jetta grófné is azon lelkileg műveletlen, szellemi élettől távol maradt, tisztos dámák népes csoportjába tartozott, akik a tyuknak minden jó és minden hiányos ösztönével kerültek a világra. Az ilyen asszonynál tudvalevően három kotlási időszakra van az élet osztva. Az első akkor jó rájuk, amikor gyermekeik picinyek, a második, amikor leányaik eladóvá nőnek. (Ez mindenik között a legsúlyosabb tünetekkel jelentkezik, mert a szegény tyúkanya azt igyekszik kikölni, ami még nincs is a szárnya alatt: - a jövődöbeli vőt.)

Ehhez képest valóságos élvezetszámba megy a harmadik költési időszak, az, amikor unokák kezdenek érkezni.

Jetta grófné azonban még csak ott tartott, hogy hatalmas vágásokat mért szemével, csőrével a szomszéd kosarak lakói felé. Különösen gróf Drugeth Péterné hívta ki minduntalan haragját. De hogy is ne hívta volna ki, amikor neki köszönheti, hogy Csobor Miki báró, az ötvenezer holdas Miki, Drugeth Klárát kérte föl golf-partnerének, és nem Idali Zsozsót.

Most már egészen fölösleges volt, hogy a házasulandókról jegyzéket vezessen, hiszen lángbetűkkel volt lelkébe vésve minden húsz éven fölülű ifjú és minden ötezer holdon felülű birtok.

Hogy únta Elinor mindezt az újra és újra elmondott aprólékosságokat végighallgatni, s mennyire pirult arra a gondolatra, hogy néne az ő érdekében is így bogozta, kötözte az intrika szálait, mint most Zsozsóért teszi.

- Be jól esik tudni, hogy Imrét mégse „fogta” senki a számomra! de hogy jött, jött az édes magától! - suttogta hálával, mialatt visszasietett a Mikolay-palotába.

Minden ösmerőse között Illésházy Bertával szeretett leginkább találkozni, de ezt a barátságot férje nem nézte jó szemmel.

Vajjon miért? tünődött nem egyszer, s meg is kérdezte Imrétől. De Mikolay kitérőleg válaszolt. Talán maga se tudta és csak ösztönszerűleg védekezett az olyan befolyás ellen, amely új eszményeket lophatna be jól körülsáncolt otthonába. Hiszen a szép leány sohasem tagadta, hogy önállóságát többre becsüli a legboldogabb házasesetnél is.

Ez kiállhatatlan, csaknem immorális! Hogy egy leány a saját életét kezébe véve, senkire sem támaszkodva, jöjjön, menjen, utazzék! - Az egyetemet - az Egyetemet!!!! - járja... Tanári pályára készüljön... Egy Illésházy grófnő, aki még hozzá gazdag is... És ami legcsodálatosabb - és ezt már Mikolay sem értette - mindezek mellett senki se beszél róla rosszat. A hírneve kifogástalan. Igaz, hogy hóbortosnak tartják, de hisz ez természetes. Ennél kevesebbet nem is lehet mondani... De mindegy. Egy csöppet sem kíváncsi, hogy Elinor sokat találkozzék vele. Így is mutatkoznak holmi önállósági hajlamok nála, amit jó lesz lassan-lassan letörögetni...

Egyelőre azonban megelégedett azzal, hogy valahányszor Illésházy Bertát jelentették, fölállt, s elhagyta a szobát, s valahányszor szóba került, mindannyiszor elnézően mosolygott s azt mondta szálanommal, lekicsinyléssel, hogy „szegény”...

Mivel pedig Elinornak ez minden alkalommal beleégetett a lelkébe, lehetőleg elkerülte a Berta nevét említeni és ritkábban kereste föl, nehogy sokszor jöjjön. Mások barátságát pedig csöppet sem élvezte. Kicsinyes pletykák sehogysem érdekelték. Az úgynevezett világba pedig még nem tette volt meg látogatásait. Mikolay ugyanis meg volt arról győződve, hogy minden estét otthon tölti fiatal feleségénél s hogy kivétel az, amikor klubban vagy a pártkörben időzik. Tényleg fordítva volt ugyan a dolog, de Elinor nem akart érvelni. Arra pedig nagyon is fiatalnak tudta magát, hogy egyedül mehessen társaságba. Ezt különben férje sem engedte volna meg. Mert alapjában Mikolay féltékeny volt nagyon. Nem abban az értelemben, ahogy ezt az érzelmet jellemzik. Az ő féltékenységeben nyoma se volt a szerelemféltésnek. Hiszen tökéletesen megbízott feleségében, de annál zsarnokabb féltékenységgel őrködött azon, hogy azt az asszonyt, aki az ő asszonya és aki egyúttal a Mikolay grófok nevét viseli, más férfi vágyó tekintete ne érinthesse. Legszívesebben fátyolt parancsolt volna az arcára és kámzsát, alakot rejtő darócruhát a termetére. De mivel ezt nem tehette, legalább mindenféle ürügyet talált arra nézve, hogy kedvét vegye a világbajarástól. Így aztán az Idali Ákosék családi ebédeit kivéve, Elinor legfeljebb színházba jutott el, azt is csak néha-néha.

Ideje tehát maradt a céltalan töprengésekre; s ijedve vette észre, hogy ez szinte szokássá vált már nála. És amikor úgy órákig, napokig egyedül volt gondolataival, néha bizony az jutott eszébe, hogy milyen jó volna egyszer-másszor elbeszélgetni Mikolay Zoltánnal. Úgy mint hajdan. Be nagyon is régen volt! Csaknem három éve, hogy utolszor látta. Vajjon most is úgy együtt lenne gondolatuk, úgy együtt, rögtön, az első szóra mint akkor? Hogy megértették egymást, hogy adta az egyik gondolat a másikat. A fiatal leány egyszerre nyílt, közlékeny, beszédes lett, s a fiatalember csupa érdeklődés, meleg lelkesedés.

- Igen, Zoltánnak egy nagy titka volt, - vajjon megvan-e még ma is? - az, hogy el tudta hitetni velem, kis szeleburdi leánnyal, hogy amit mondok, megfontolásra méltó okosság, s ezzel saját magam fölé emelt... Imrénél éppen ellenkezőleg, mindig kiérzem, hogy csepp súlyt se fektet véleményemre. Gyügyög velem, de sohasem beszélget... És ez az, ami végtelen rosszul esik, mert ez által valahogy visszanyesi a gondolataimat...

- Igen, ez az, visszanyesi, - suttogta elkeseredéssel, - végre megtaláltam a szavakat ahhoz, amit már olyan régen érzek - ki nem fejezett formában.

Éppen ott ült a gyermekszobában és őrizte a kis Nóra álmát.

Künt nagy cseppekben kezdett esni az eső, s a nyitott ablakon orgonailat tódult a szobába.

Elinor ideges, tárgyitalan vágyakozással nézett ki a meleg májusi alkonyatba.

Már ismét tavasz van, - jegyezte meg; aztán az jutott eszébe, hogy tulajdonképpen őreá nézve teljesen mindegy, hogy fut-e az idő, vagy áll, hiszen ő úgy is, így is tétlenül kell, hogy azt leélje. Ebben a percben utálta gazdagságát, rangját, kiváltságolt társadalmi helyzetét, és irigykedve hallgatta annak a nyomdának erélyes, egyenletes dorombolását, mely a Mikolay-palota elszigetelt, hangtalan kertjén túl, a szomszéd utca legvégéről zsongott feléje.

Hogy ösmerte minden ritmusát! Hiszen eddig is számtalanszor szegődtek kíséretéül az ő mindinkább mélyedő és ezért mindinkább magára utalt gondolataihoz. És mert csupán, így, a társadalmi magaslatának nagy távolságából ösmerte, - sóvárgó tisztelettel gondolt reá, a szellemi kincsek nagy pénzverdéjét látva benne.

Vajjon mi készül ott ma? Talán éppen most, amíg ő odahallgat, - tündökölt. Micsoda régi rendet bolygató új eszmék kelnek azon szárnyra? Galambszárnyra?... Hollószárnyra?...

Majd meg hangyákhoz hasonlította azt a sok millió apró betűt, mely kiapadhatatlan sokaságban indul onnan nap-nap mellett útra. Vajjon azért-e, hogy építsen? Vagy, hogy megdönthetetlennek látszó erődöket kikezdjen?

De aztán fáradtan vont vállat.

Mi köze gróf Mikolay Imrénének mindehhez? Ki bánja, ha az országos nagy kérdések miértjét kutatja? Mi jó származott abból, hogy menyasszonysága óta egy egész könyvtárt elolvasott, csak azért, hogy férjének gondolatvilágához közelébb férközzék? Észre vette azt Mikolay csak egyszer is? Nem. Soha.

- Pedig szeret. Tudom, hogy nagyon szeret... - melegített a szívébe, de csak egy pillanatra, mert legott kedvetlenül mustrálta magát a tükörben. - Szeret, mert szép vagy! - kiáltá oda képmásának megvetéssel, kárörömmel. - Csak mert szép vagy, - érted? És semmi másért!... nem, semmi másért!...

Egyszerre csaknem sírva hajolt gyermekére, s némán bocsánatot kért tőle, amiért a világra hozta.

Mire való egy leánynak születni? - kérdezte elkeseredéssel. De aztán felriadt önváddal kezdett valamit keresni, amiről elhitette magával, hogy foglalkozás. Megigazította a kisleány párnáit, pedig tudta, hogy a dajka hiba nélkül tette volt azt helyre. Benézett a fürdőszobába, de itt is minden a legnagyobb rendben várta a baba mosdási idejét... Megnézte óráját.

- Amikor a mutató a negyeden lesz, - mormolta elmosolyogva, - ki fog nyílni az ajtó, s be fog rajta lépni a kronométer pontosságú nurse, úgy mint tegnap, mint ma, úgy ahogy holnap és azután...

Elinor egészen tisztában volt azzal, hogy az ő anyai szerepe egyelőre abban a néhány tucat csókban összpontosul, amit naponként a kis pufók arcocskára cuppant, s amely most még kizárólag csak neki esik jól.

Gondolatai kezdtek újra meg újra körbe forogni...

- Nem. Ez utálatos! - dorgálta magát türelmetlenül, s hogy megmenekedjék tőlük, ismét foglalkozás után nézett. Jobb hiányában az ablakhoz ment, hogy bezárja.

- Hát nem. És nem, - határozta el. - Miért ne élvezzem ezt a tavaszi hangulatot? Azt csak szabad? Karját messze kinyújtotta, s mint egy gyermek örült annak, amikor egy-egy esőcsepp freccsve pottyant forró tenyerébe.

Ha most Imre látná!... ötlött eszébe félig restelkedve, s mégis harcra készen... s egyszerre csak azon vette magát észre, hogy gondolatai megint csak oda térnek vissza, ahonnét kiindultak.

Igazán nem volt szép mai viselkedése, - magyarázta magának, ki tudja hányadszor. - Nem, nem volt szép. Végre is mit akartam. Meghallgatni a delegációban elmondandó nagy beszédét. Istenem miért ne? Hány asszony teszi? De nem. Imre hallani se akart róla. „Úgy sem érti, hát akkor minek ülne ott olyan sokáig, - maga édes” - mondta. (Egy igaz: azt a „maga édes”-t senki se tudná olyan kedvesen mondani, mint ő. Nem. Senki!) De azért mégis...

Elinor összerendezve fordult vissza.

- Ki jár itt? - kérdezte, mert neszt hallott a szobában.

- Én, - nevetett Mikolay, s máris kitárta ölelő karjait. De Elinor csak homlokát nyújtotta csókjának.

- Nos? Haragszunk? Még mindig haragszunk? - súgta a férj, engesztelő kedveskedéssel, s egy kis dobozt tartott elébe.

- Megláttam. Gondoltam jól fog állni a legszebbnek, - magyarázta, egy finom, vékony platinláncon függő, szikrázó gyémánt „cseppet” adva át Elinornak.

- Köszönöm, édes...

- Csak ennyi? Egy csók se jár érte?

- De igen. Kettő.

- Micsoda hideg, szertartásos csók! De édes kis madaram? Csak nem leszünk haragtartók - mi?... Na szépem, legyen maga okos, szófogadó, jó kis feleség és lássa be, hogy igazam van...

Elinor elfojtott sóhajjal hajolt a babához, majd csengetett és szó nélkül megvárta, míg a nurse a mellékszobába gurította a gyermekkocsit, aztán ismét férjéhez fordult és nagyon egyszerűen, minden harag nélkül mondta:

- Jól esett volna hallani, amikor magának tapsolnak.

Mikolay arcán mély megvetés tükröződött.

- Ejh, a taps?! Mi az? - kérdezte. - Azt rendszerint a színész kapja bennünk és nem a szerző. Másszóval a taps a formának szól és nem a lényegnek, és ezért utálom.

- Mindegy. Szerettem volna...

- Lásd, ez a mindegy ad nekem igazat, - kiáltá Mikolay.

- Imre?!... Mondd... és neked igazán öröm az, hogy én így semmihez se értsek?... „Mind-egy”... Persze, hogy mindegy: nekem. Sőt, nem is mindegy, mert hiszen tényleg csak a taps lenne nekem a fő, és a világért sem a „lényeg”... mert hisz ahhoz nem értek. De miért ne értek ezután? Miért nem tanítsz? Miért nem magyarázol?...

Mikolay szerető kézzel simogatta meg felesége homlokát, de csak elnézően vont vállat. Hanem Elinor haragosan állt melléje.

- Imre! - kiáltá, - kérlek ne bánj velem mindig úgy, mint egy elkényeztetett gyerekkel... Hallgass meg... Vágyom valamire. Hogy mondjam? Igen. Arra, hogy magadhoz emelj... Nem. Ne szakíts félbe. Rég-rég gondolkozom mindezen. Jól esik végre elmondani mindent, amit érzek. Hát tudod, hogy mit érzek? Csupa ürességet, a fejemben, a lelkemben... és érzek sok-sok üres órát az életemben is, amit szeretnék betölteni. Szeretnék tanulni. Tudni. Tenni. Odáig nőni, hogy ne te hajolj le hozzám, a te nagy eszeddel, a te sok tudásoddal, de én érjek fel hozzád...

- Úgy is van édes. Felérsz hozzám, éppen ameddig kell: a szívemig.

- Imre, nekem az nem elég. Én többre vágyom. Egészen, egészen a társad, a barátod szeretnék lenni, akivel mindent megbeszélsz, akit teljes bizalmadra méltatsz...

Mikolay hangosan felkacagva állta el az útját.

- Akitől tanácsot is kérjek néha? Igen? Így gondolod? - kérdezte, fejét tréfás komolysággal csóválva. Hát jó. Igérem, hogy valahányszor ezután új nyakkendőt akarok venni... sőt, ha új virágok érkeznek Jákóvárra, mindig kikérem a tanácsodat... Talán... talán... néha, de ezt már nem ígérem, de azért lehet, hogy ha majd a négyesfogatot...

- Imre ne kínozz! Tudod nagyon jól, hogy egészen mást kértem.

Mikolay bosszankodva kezdte mérni a szoba hosszát.

- Ha jól értem... De... Micsoda új gyerekség ez tőled? Csak nem képzeled, hogy politikáról fogunk mi ketten... már mint te meg én... „eszmecserélni”?...

- Miért ne? Tudom jól, hogy politika az életed közepe; ha tehát nem tudok semmit róla, arról se lehet fogalmam, ami téged mindenek fölött érdekel. Politika? vagy nem politika? Nem az a fontos. De, hogy a te munkádról tudjak. A te gondolataidat megosszam. Ha technikus volnál, esküszöm, hogy a gépeidről akarnék tudni. Ha tengerész volnál, a hajódról. Csak mindig, mindenben egyggyé válhatni veled, Imre. Mert, ha ez nincs így, ha te ezt nem kívánod, ha te ennek a szükségét nem érzed, nem félsz Imre, hogy ez idővel ürt támaszt közöttünk?

- Ugyan kérlek!

- Én félek. És... ha már ilyesmiről beszélünk, megvallom, hogy még egy másik dolog is van, amibe szeretném, ha belepillantást engednél...

- Nos?

- Vagyoni dolgaidba.

- Az Istenért?!...

- Haragszol? Pedig ez csak jogos, nekem, a feleségednek, gyermeked anyjának?! Hiszen értsd meg, én nekem fogalmam sincs róla, hogy mi a pénz... hogyan kell azt szerezni... hogy kell megtartani... minő törvények védelmezik, mik a veszedelmek...

- Tovább Elinor, tovább! Igen érdekes, amiket itt beszélsz, - s a Mikolay hangja most már szokatlan érdesen, haragosan hallatszott. - Csak azt szeretném tudni, - hogyan jutott mind ez eszedbe?... De, ha nem találod évjáradékod elégségesnek, - kérlek szólj egy szót - és én rögtön írok egy rendeletet az uradalmi pénztárnak...

- Imre. De Imre! - kiáltott Elinor, aki sápadtan ült a szoba legmesszebb levő sarkában. - Hogy foghatod föl így a kérésemet? Bánom is én a pénzt. Van elegendő. Több, sokkal több, mint kell. De tudni vágyom az életednek ezt a részét is. Hiszen a vagyonodat - és a mások vagyonát is, - én úgy képelem, mint valami... mint valami erő-központot, - aminek kisugárzása van; amely kegyetlen, de amelyet át lehet néha-néha változtatni fény és meleg forrásra, - tehát ezt csak érdekes is, érdemes is megösmerni?... Ebben csak nincsen se rossz, se lehetetlenség?... Vagy van?

- Igen, van. Egyszerűen az, hogy nem asszonynak való; és különösen nem a Mikolay Imre feleségének, akinek felül kell állania az anyagi érdeken... Ezért nagyon kérlek, ne beszélj többé róla. Sért... Rosszul esik arra gondolni, hogy az én feleségem ilyesmivel törődik, foglalkozik. Nem, nem. Az én madaram legyen vidám, - s díszítse magát a legeslegszebb tollakkal. Igérem, hogy ezért nem éri soha, de soha se gáncsolásom, se - fukarságom.

Elinor csüggedten húnnya le szemeit.

- Nem akarsz megérteni? - suttogta, - szíve mélyéig megrendülve; mert tudta, hogy ha férje előítéletével szemben elveszti a csatát, mindketten elvesztik a kölcsönös megértés lehetőségét.

Anélkül pedig hogy lehet majd egy hosszú életet szenvedés nélkül, rázkódtatások nélkül, harmonikusan eltölteni?

- Tehát, se a politikában, ami minden gondolatodat betölti, se a vagyonod kezelésében nem engeded meg, hogy melletted álljak?...

- Lehetetlen.

- Imre?... Azt hiszed, nem látom, hogy sokszor vannak gondjaid? Mily jól esnék azokat veled megosztani!... Talán segíthetnék is... tudod (ezt nagyon kedvesen, férje vállára téve fejét mondta), tudod, - asszonynépnek néha olyan hasznavehető ötletei vannak...

- Elinor, mire jó ez a makacskodás?

- Annak nevezed? Igazán csak annak nevezed, Imre? - kérdezte a fiatal asszony csüggedten, s mivel érezte, hogy nem tudja könnyeit továbbra is visszafojtani, sietve igyekezett a szobát elhagyni. De férje kitárt karokkal állta el az útját.

- Hohó! - nevetett. - Így nem alkuszunk! Maga most szépen ide ül a térdeimre... Hiába védekezik baba. Én erősebb vagyok... így ni. Most pedig megsugok magának egy nagy titkot... azt, hogy a világon senkit se szeretek úgy, mint az én rebellis, aranyos, gyönyörű kis feleségemet. Nos? Meg van elégedve?

Elinor, aki eleinte védekezni próbált, most már szófogadóan, csendesen ült férje ölében. De azért könnyei csak egyre peregtek arcára, kezére...

Mikolay becézően simogatta meg szép barna haját, s vonta fejét szívéhez, aztán suttogva kérdezgette:

- Nos? Mi az? Na jöjjön maga édes, aranyos parányi feleség és panaszolja el, hogy mi a baja... Nem... Senki másnak. Csak nekem... Jó? - és fülét a meg-megremegő kis szájhoz tartva, úgy tett, mint amikor elbusult kis gyermek panaszkodását hallgatjuk.

De mivel Elinor még mindig nem felelt, ő folytatta, s kényeztetően ígért ruhát, ékszert, bált, utazást, s végül azt, ami az ő meggyőződése szerint, minden asszonyi bánatnak legbiztosabb gyógyszere: még egy kis babát.

Elinor agyában ezalatt örült gyorsasággal kergették egymást a legellentétesebb gondolatok és érzelmek. Mert míg egyrészt vágyott felelni, érvelni, igazát keresni, jogait bebizonyítani, hiszen ösztönszerűleg érezte, hogy nem lehetnek együtt boldogok, ha férje csakis a szép asszonyt szereti benne, - másrészt önzéssel, sivársággal vádolta magát, amiért egy ilyen tökéletesen jó, gyöngéd férjjel szemben egyéniségének, a független emberré nőtt énné, követel jogokat.

Természetesen Mikolaynak fogalma se volt arról, hogy mi megy végbe felesége csendesen lehajtott szép kis fejében. Tulajdonképpen nem is nagyon bánta. Hiszen ő is, mint annyi más férfi, mindent ami asszony-pszichológiában nehezen megmagyarázhatónak, vagy alkalmatlannak bizonyul, az asszonyi idegek tökéletlenségének tudta be, amellyel szemben tisztességes úri embernek illik sok elnézéssel viselkedni. Most sem időzött az Elinor könnyhullatásainak oknyomozásánál, hanem teljesen beérte azzal, hogy az a meg-megremegő kis száj olyan engedelmesen tűri az ő forró csókjait. De aztán ő maga vetett véget az együttlétnek. Gyöngéden fölállította feleségét térdeiről.

- Te kis boszorkány! - zsörtölődött tréfás szemrehányással. - Miattad csaknem elfeledkeztem, hogy még ma találkoznom kell valakivel a kaszinóban...

Nagyon fontos dolog volt, Mikolay Zoltánt kellett rábeszélni, hogy lépjen föl a csombóki kerületben... De azért nem ment el hazulról, míg feleségét sajátkezüleg be nem burkolta a drága himzésű fésülködő köpenybe, sőt még az aranypapucsokat is ő adta a fázékony apró lábacsákra, - de azután sietve hagyta el a palotát.

Elinor azonban hiába igyekezett elaludni.

Álmatlan, idegkoptató, keserűséggel teljes éjszakája volt. Többször meggyújtotta a lámpát, s olvasni próbált. Maeterlinck „Méhek életét” lapozgatta, de a betűk újra és újra összefutottak kísért szeme előtt. Csak hajnal felé szenderedett egy kicsit, de akkor meg nevetségesen keserves álma jött. Azt álmodta, hogy ő is egy nagy kaptár óriás sejtjében áll befalazva, s hiába kísérti meg a szabadulást, mindig jönnek új meg új méhek, amelyek dühös zsongással, gúnyolódó cengetéssel kényszerítik vissza börtönébe. És ez iszonyú szenvedést okozott, mert a menekvésért való küzdelemben már félig kinőtt volt a szűk korlátok közül, de ezt senki se vette figyelembe.

- Megfulladok! - kiáltá vergődve, védekezve, - megfulladok.

- Méltóságos grófné! de az Istenért méltóságos grófné! tessék fölébredni!... - és Elinor megkönnyebbülten ösmerte föl a hűséges Jolánkának hangját.

- Méltóságod egészen kimerültnek látszik, - aggódott a jó lélek. - Hivassak orvost?

- Oh, dehogy... Rosszul aludtam, ez az egész. Kérem, ne említse a gróf előtt...

Erre azonban már azért se került volna a sor, mert Mikolay jóval felesége ébredése előtt eltávozott hazulról.

Elinor egy kis levélkét talált reggelije mellett, amiben ez állt: „A ház elnökével kell még gyűlés előtt valamit megbeszélnem. Tőle a belügyben van dolgom, ezért ne várj kérlek délutánig. De hogy ne únja magát az én csicsergő madaram, meghívtam neki Zoltánt dejeuner-re. Jól tettem? Pá! - De még egy szót: kérlek vedd rá Zoltánt, hogy lépjen föl a csombóki kerületben. (Nagy szükségünk van rá, de ő makacskodik.) - Ölel, imád a Tied...”

Elinor tizszer is elolvasta a levelet.

Hogyan? Ezt írja Imre? Nekem... Segítségül hív? Számít reám? - és oly boldognak érezte magát, mint még soha. Dalolva fogott öltözködéshez. Nagyon szép akart lenni, - pedig szinte elfeledte, hogy Mikolay Zoltánt fogja ismét látni, - azt az embert, akitől mindig félt, mert mindig vonzódott hozzá.

Most jöhet! - ujjongott benne az emberszámba vett „én”. Most már jöhet!

S később is, mikor csakugyan szemtől-szembe találta magát férje unokaöccsével, azt a parányi elfogódottságot, mely hangját fátyolossá tette, jóhiszeműleg a reábízott nagy küldetés rovására írta.

Különben is, - hála a társadalmi rutinenak, - úgy üdvözölték egymást, mint két közömbös falusi szomszéd.

- Légy üdvöz szent Banalitás! - jegyezte meg magának Mikolay bosszankodva. Pedig azzal a szándékkal jött volt a palotába, hogy minden úgy történjék, - ahogy tényleg történt.

De ki volt valaha hálás ahhoz a jóságos nemtőhöz, akinek az oltalma alatt a legkényesebb helyzetek is kellően érdektelenre képesek szürkülni?

Mikolay Zoltánt határozottan föllázította az a tény, hogy jó szándékát ilyen teljes siker koronázta. Szerencsére Elinor olyan nagy hévvel beszélt a jákóvári ménes derby-jelöltjéről, hogy neki csak a hallgatás maradt és ez időt engedett arra, hogy érzelmeit szigorúan őrizet alá

vegye. De azért kicsi híján veszedelmes talajra tévedtek, mert mikor később Zoltán azt találta mondani, hogy: „Tudja-e? egészen feltűnően megnőtt, amióta utoljára láttam”. Akkor Elinor egész váratlanul azt felelte, hogy: „Tudom, - és, - nagy is akarok maradni... mindig!”

Mi volt ez? Kihívás? Kacérság? Védekezés? Vallomás? - Zoltán minden csepp vérét a fejében érezte kalapálni, ujjongni, de mielőtt válaszolhatott volna, - Elinor egy arcképre mutatott:

- Nézze, ez a kis leányom, - mondta nevetve, dicsekedve, ami viszont úgy hatott Mikolayra, mintha egy ajtót csaptak volna be valahol, közel, kellemetlenül.

Reggeli alatt teljesen közömbös tárgyakról beszélgettek, de a fekete kávénál Elinor a közeledő választásokra terelte a társalgást.

- Hogyan? érdeklődik? Igazán érdeklődik? - kérdezte Zoltán őszinte örömmel.

Elinort nagyon meglepte e nem várt melegség.

- Persze, hogy érdeklődöm. Ez magát meglepi?

- Igen is, nem is. Nem szeretném, ha a feleségem...

- Érdeklődnék?

- Sőt, sőt! Zokon venném, de nagyon! ha nem érdeklődnék.

- Ne mondja! Hát maga igazán, de igazán nem bánná, ha a maga felesége...

- Az én feleségemnek akarva, nem akarva, muszáj lenne mindazért érdeklődni, ami engem foglalkoztat, mert addig beszélne nekik, addig magyaráznám... De mi az? Talán cigarettám füstje a szemébe ment?

- Óh, dehogy, csak egy muslica... már kint is van... Folytassa kérem, - nos? „addig magyarázná”...?

- Eddig van. Csak azt akartam mondani, hogy olyan rideg dolog az embernek egyedül, mindig egyedül lenni, azokkal a gondolatokkal, melyek leginkább érdeklik...

- Ugy-e? - kiáltá Elinor, meggondolatlan mohósággal, szorongással, hangjában, szemében.

*

Mikolay úgy tett, mintha nem vette volna ezt észre, pedig, pedig, mintha az az imént becsapódott ajtó ismét kinyílt volna. Képek, lehetőségek keltek életre lelke mélyén.

Talán azért rezgett olyan mélységes fájdalom és lemondás hangjában, mikor azt felelte:

- Mit tud maga, szép cousine, a lelki egyedüllétről... Ej, - a végén így is jól van. Ez a sorsom... De ha van amiért Imrét irigylem, - (mellesleg: sok mindenért irigyelhetném, de nem teszem) - mégis, - azért, hogy van egy felesége, aki a legjobb barátja lehet... aki méltó a legodaadóbb érzelmekre.

- Hogy tudja?...

Válasz helyett Zoltán lassan Elinorra emelte tekintetét és meghatott komolysággal nézett a szemébe.

Elinor fölzaklatott érzelmekkel ült vele szemközt. Egy hosszú virágzó orgonaág akadt a kezébe, azt most csaknem dühösen kezdte tépni, tördelni.

Végre mégis úrrá lett idegességén.

- Mondja, - kérdezte, - föllép Csombókon?

- Ki beszélt magának Csombókról?

- Ki?... Természetesen Imre, - válaszolt Elinor tulzott dicsekvéssel.

- Természetesen, - visszhangozta Zoltán, aztán kurtán, egykedvűen válaszolta: - Nem. Nem fogok föllépni.

- De miért?

- Mert... Eh, minek untassam ezzel a hosszú történettel...

- Mondja...

De Zoltán csüggedten vont vállat és a mellette levő asztalkán kezdte a nipes-eket rendre a kezébe venni. Minden tárgyat nagyon közélről nézett, mintha alapos vizsgálat alá venné, pedig tulajdonképpen nem is látta őket.

- Nos? - kérdezte Elinor, aki kezdte türelmét veszteni ez értelmetlen babrálással szemben. - Nos?

De Zoltán, aki most igazán meg volt arról győződve, hogy azért nem lép föl, mert - Elinor a másé, és így neki minden közömbös, utálatos (holott még csak tegnap ilyenkor csupán a választási költségek nagy összegére gondolt, és arra is, hogy „Irma” olyan nagyon-nagyon vágyik a jövő telet Monte-Carloban tölteni), még mindig nem felelt, hanem roppant aprólékosággal nézegette a nipes-eket.

- Tegye le már kérem azt a buta kis órát! - tört ki Elinorból, - és - feleljen.

Zoltán most már a hősies elhallgatásra határozta magát, s ezért nevetve zárta ujjait a visszakövetelt műtárgyra.

- Hagyja. Hagyjon gyönyörködni! - könyörgött. - Hiszen nem képzelem, milyen jól esik ezt a sok ismert csecse-becsét viszontlátni.

Elinor bosszankodva vont vállat:

- Láthatja őket, amikor akarja; vagy nem?

- Nem egészen! - felelt Mikolay nevetve, - mert lássa kérem, például mit szólna az öreg Czillér, ha én valamely éjszaka, úgy éjfél után csengetnék reá, azzal a kijelentéssel, hogy a képtárba akarok bejutni.

Elinor őszinte nevetésben tört ki:

- De hát minek is akarna éppen éjfélkor a képtárba jutni?

- Mert esetleg éppen akkor menekedtem ki egy bankettől, ahol egy csomó ember ivott, csámcsogott, dohányzott, levegőtelen túlfűtött helyiségben... igen...

- És, - beszélt, - kiabált... mi?

- Rosszabb annál: suttogott. Hizelgést. Rágalmakat, epés panaszokat.

- Vagyis magyarul: „szincerizált”?...

- Ismeri ezt a kifejezést? Hát igen. Ilyenkor a honfi leghőbb ambíciót is meggyónja. Ambíciót! Nagy Isten! Miből állnak azok? Egy csomó apró, kicsinyes, másnak ártó, önmagának alig használó túlkölődés sorozatából...

- De... miféle bankettekről beszél maga?

- Politikai bankettekről! - sóhajtott Mikolay, kezét, szemét tanuságért, irgalomért az ég felé emelve.

- Most már értem. Egy ilyen „levacsorázott” hangulat juttatja eszébe a Watteaukat és Fragonardokat, mit e palota rejteget, - nemde?

- De még mennyire! Nincs az a vak, aki úgy vágyják a szürke hályogtól szabadulni, mint én egy ilyen elvhü vacsorázás után esztétikai élvezetekre.

- Különös!... Tudja, hogy Imre meg éppen ellenkezőleg, egészen föllelkesedve kerül haza az ilyen bankettekről?! és - tette hozzá nevetve, - igazán nem jut eszébe a képtárt kivilágíttatni.

- Hja! ő vérbeli politikus!

- Hát maga?

- Nagy a gyanúm, hogy nem vagyok az. Éppen ezért el vagyok határozva, hogy többé nem lépek fel.

- Csak nem mondja ezt komolyan?

- Nagyon komolyan mondom...

Mielőtt Elinor felelhetett volna, nyílt az ajtó és Mikolay Imre lépett a szobába. Nagyon jókedvű volt.

- Nos, - kérdezte nevetve, - megbékéltetek már?

- Tudtommal nem is haragudtunk.

- Nem? Hát pedig, ha neked vagyok Elinor, jól megmosom a fejét az olyan embernek, aki két álló esztendeig nem mutatja magát a házuknál.

- Nem voltam emberek közé való, - nevetett Zoltán, - aztán halkan, egyenesen Elinorhoz intézve szavait: - Ezt a szép cousine legjobban tudhatja?

- Hogy értsem ezt? - kérde Imre gyanútlanul.

- Mert éppen az imént magyaráztam meg neki okaimat, - sietett Zoltán a felelettel.

- Fontosak lehetnek. Mert panaszkodnak reád mindenfelé, - a klubban is.

- Mondtam már neked tegnap, hogy nincs szándékom újra föllépni.

Imre egy néma kérdéssel Elinorra nézett, - de az csak vállat vont, mire férje kevesebb jókedvvel fordult unokafivéréhez:

- Ha te nem mégy Csombókra, biztos, hogy a magyarság egy kerületet veszít és ez ott, - abban a pánszláv tengerben, - esetleg ötven magyar családnak földönfutóságát jelenti.

- Ez igaz! - kiáltá Elinor - és ezt - lehetetlen megengedni! Ezt Zoltán, maga sem akarhatja!...

- Talán lesz valaki más...

- De nincs, már tegnap mondtam neked, hogy nincs. Ott csak a Mikolay névvel győzhetünk...

- Hallja Zoltán? - kérlelte Elinor. - Oh hát miért is vonakodik annyira?... nem érti, hogy ezt az áldozatot meg kell hoznia? meg... kell... Érti, Zoltán?... - és mivel egyik férfi sem szakította félbe, föllelkesülve, kipirult arccal tüzelte magát az érvelésbe.

Maga se vette észre, hogyan halmoz egyik bizonyítást a másik mellé, hogyan vegyülnek képletek, szerencsés hasonlatok mondataiba, s hogy megy át a Mikolay esetéből a történelemből vett példákra, az ok és okozat fejlődésének megvilágításába.

Imre meglepve nézett reá. Hogy ezt mind az ő engedelmes csóku, hallgatag felesége mondja?!...

Mikolay Zoltán azonban mindég nagyobb lelkesedéssel hallgatta.

Mily gyönyörű, amikor így, csillogó szemmel bizonyít, érvel, - gondolta, - s mily értelmetlen konokság volna ridegen elzárkózni rábeszélése előtt! Ezért, mikor Elinor azt kérdezte tőle:

- Óh mondja, - de igazán, - lelkére kértem, mondja: nincsen igazam?... nos, akkor Zoltán gróf, aki még soha életében nem tudott szép asszony óhajának ellentállni, egész természetnek találta, hogy azt felelje:

- Igaza van Elinor... teljesen meggyőződtem. Ott leszek!

- Tehát elfogadod a jelöltséget? - kérde Imre helyéről felugorva s míg unokafivéréhez sietett, titkon, örömmel, megleléssel pillantott Elinorra, mintha azt mondta volna: „ezt jól csináltad. Szeretlek!”

- Elfogadom, - nevetett Zoltán, - de egy kikötéssel...

- Halljuk!...

- Parancsolj.

- Hogy programbeszédem meghallgatására mind a ketten lejöttek Csombókra.

- Helyes! - Elfogadom! - és Elinor gyermekes örömmel tette kezét a Zoltán kezébe. De Imre bosszankodva kapta föl a fejét.

- Elinor Csombókon? - Hogy jut ilyen eszedbe Zoltán?

- És ha mégis elmegyek?... - kiáltott Elinor félig tréfásan, de föl villanó szemekkel.

De Imre mereven kihuzta magát s egy bíró szigorával intézte el a kérdést:

- Vegyétek tudomásul, - mondta ünnepélyesen, - hogy se most, se máskor meg nem fogom engedni, hogy a feleségem politikai akciókban részt vegyen, de még csak azt se kívánom, hogy tudjon róla... - ezt egyenesen Elinornak mondta, aki ezt előbbeni politikai érvelésére vonatkoztatta, s ezért mélyen sértődve, igazán szenvedve hagyta el a szobát.

Zoltán jelöltségét többé sohasem említette férje előtt.

Különben alig pár órára a Mikolay látogatása után, Elinor azzal a hírral futott férjéhez, hogy kis leányuk lázas.

Két nap múlva nem lehetett kétség, - a gyermek vörhenybe esett, - s mivel Elinor hallani se akart arról, hogy ne maga ápolja gyermekét, a fiatal asszony hetekre elzárta magát a külvilágtól.

Férjét is csak az ablakon keresztül látta.

- Tudom, hogy a klubban, képviselőházban családos emberekkel jössz össze, ezért Isten ments, hogy ezt a rémes betegséget általunk széthordhassák!... - jelentette ki és sietett a második emeleten levő, használatlan szobákba vonulni, drága kis betegével.

Végnélküli napok, hetek következtek.

Mivel a betegség teljesen rendes lefolyású volt, az első nagy ijedtség után szürke egyformaság borult arra a három szobára, mely Elinornak, a nurnének és a kis leánynak lakóhelyül szolgált. Távol megszokott körétől, foglalkozásától, idegen bútoroktól körve, egyszerű porcellánon, üvegen kiszolgálva, szokatlan étkezési és lefekvési órák betartására kényszeredve, a fiatal asszony sokszor úgy érezte magát, mintha valamely távoli csillagra lenne száműzve.

Óh hogy sóvárgott, hogy leste naponkint azt a percet, amikor az ápolónő feléje nyújthatta póstáját.

Ő természetesen nem írhatott senkinek. De az a pár ember, aki törődött vele, annál gyakrabban küldött levelet, virágot. Mindenekelőtt férje, aki most a csombóki választás ügyében utazgatott Trencsénbe, nem volt nap, hogy ne sürgönyözött volna. Néha kétszer is.

Elinor hálás volt ezért, bár szívesebben vette volna, ha olykor-olykor olyan jó hosszú leveleket ír, mint például: Illésházy Berta, az a jó, hűséges Berta, aki bár Párisban a Sorbonneon tanul, mégis ráér hosszú, mulatságos, de még milyen pompásan mulatságos levelek írására. Aztán meg... Idaliné. Elinor mosolyogva ismerte el nem egyszer, hogy fogalma se volt arról, hogy annyi minden történhet Budapesten, mint amennyiről a jó Jetta néni őt értesítette. Hány parázs skandalumról, tényleges udvarlásról, tervbevett elválásról, de főképpen hány házassági kombinációról tudott hírt adni, az már igazán meseszámba ment.

Elinor szinte sajnálta ezeket a leveleket a tűzbe dobni, hiszen egy lélekbuvár e sok, haszontalan tudnivaló tömkelegéből, egészen világosan kiolvashatta volna a mai magyar főrangú társaság gondolkodását, érdekkörét.

De ha már a Jetta grófné levelét sajnálta a tűzbe dobni, mennyivel nehezebben szánta rá magát, hogy Mikolay Zoltán kötetnyi leveleit a lángok martalékává tegye! Nem is tette soha, amíg legalább tízszer el nem olvasta őket.

Pedig nem volt azokban a levelekben semmi, amit a legféltékenyebb férj is el ne olvashatott volna, s mégis több volt bennök, mint a világ összes szerelmes leveleiben, mert benne volt egy férfi egész lelki világa. Minden, amire gondolt, ami érdekelte, amiért küzdött, amiért lelkesedett, azt Mikolay Zoltán félig öntudatlanul, félig kacérságból, babonából oda rakta, hordta az Elinor lábaihoz, mint ahogy hívő lélek az oltárra hord kincset, illatos virágot, mindent, amivel istensége kegyét megnyerni reményli.

De Elinor csak azt érezte ki azokból a levelekből, hogy őt valaki komolyan veszi, bizalmára méltatja, küzdelmei részesévé avatja. És ez nagyon, nagyon jól esett, bár folyton csak azt juttatta eszébe, hogy mennyivel boldogabb lenne, ha ezeket a leveleket nem Zoltán, de Imre írta volna neki.

Már jól előre haladt a nyár, amire végre Elinort azzal örvendeztette meg az orvos, hogy „holnap délután, ha szép meleg marad az idő, megnyílhatnak a börtön kapui...”

Mikolay Imrével is tudatták ezt a jó hírt és ő sietett Jákóvárról - hol a lezajlott képviselőválasztást pihente - Budapestre.

Mily hosszúnak tűnt föl az a pár órai gyorsvonatozás, most, hogy közeledett az a perc, amire hat hét óta áhitozott! Látni Elinort, a kis Nórát. Tudni, hogy minden éppen úgy lesz ismét mint volt, a gyermek megbetegedése előtt. Ugyanaz a derüs nyugalom, ugyanazok a jól ismert neszek, melyek az otthon fogalmának olyan hatalmas alkotó részei; s melyeket az a távoli betegszoba hetek óta elvont, eltompított a palotában.

Ezer apró, jól ismert zsongások ezek, - egy bizonyos selyemszoknya suhogása, pici hímzett papucsok egészen halk topogása; az asszony szobájához vezető kilincs csettenése, egy gyermekkacaj, amely egyszerre, váratlanul keresztbe veti magát az eszmemenetén, s mintha csak egy marék virágszirom csapódott volna oda a Lord Haldane vagy Roosevelttel beszédének kellős közepére!...

Ezer apró, titkos erő...

Mikolay Imre talán sohasem vette őket öntudatosan figyelembe, de a lelke mégis fölfogta őket, mint ahogy a kagyló a tenger mormolását fölfogja... S vágyott, oh de nagyon vágyott arra, hogy ismét megszűnjék az a sivár csend körülötte.

Akkor talán a gond se nyomja majd úgy vállait.

Mert az utóbbi időben ebből is kijutott elég.

Bár azt a legutóbb kiadott három milliót nem magáért, az elvesztett pénzért sajnálta, de irtózott attól a tapasztalatoktól, amit az árán vásárolt magának.

Imádattal csüggött a magyar föld minden rögén, s érette meghalni kész lett volna minden percben és megalkotta magának a magyar ember fogalmát. Valamit, ami az okosságnak, becsületnek, józanságnak, Istenfélésnek a daliás megtestesülése volt, ennek a képzeletbeli honfitársnak boldogítása lett élete egyedüli célja. Minden más: családja, vagyona, tudása, befolyása ennek az egy célnak lett alárendelve.

És ki tudja? hátha ezt a „minden más nemzet fiánál különb” ember képet szegény jó anyja ültette szívébe, amikor hajdan, régen Argylus királyfiról mesélgetett neki?!...

Minden ember lelkében vannak - és hála Istennek, hogy vannak! - ilyen örökké virágzó fák... De milyen a gyümölcse? - a valóság?!...

Mikolay Imre minduntalan visszaborzadt tőle. Szeretett volna büszke lenni a fajtájára, de ez a három millió, amit ismét csak megvesztegetésre, pálinkára volt kénytelen adni, mély sebet ejtett idealizmusán...

És mégis! Örök ellenmondás a nagy tettekre hivatott emberek gondolkodásában és cselekedeteiben! Lám Mikolay Imre mégis el volt határozva, hogy, ha kell, ezután is az utolsó krajcárját fogja odaadni - vesztegetésre és itatásra. S ha ország határától országhatárig nem is marad józan ember a lábán, de mégis csak annak kell történni, amit ő akar. Mert ő azt akarja, hogy a meggazdagodott Magyarországon újra fölsarjadzzék az az Istentől áldott emberfaj, mely - szerinte - a 48 előtti magyar földet benépesítette.

Azt, hogy az ország hogyan és milyen eszközök segítségével gazdagodjék? s hogy etikáját miként kellene szintén gazdagítani? ezzel, egyelőre, kevésbé törődött. Ott vannak az illető reszortminiszterek, az az ő dolguk. Mikolay Imre az összesek útját kívánta irányítani, és irányította is; mert párthivei vakon követték.

Csupán Mikolay Zoltán engedte meg magának, hogy itt-ott kifogásokat hangoztasson. Ő tudniillik elsősorban nem a gazdagodástól várta az ország fejlődését, de a művelődéstől. Ő tehát nem állt meg a pártpolitika határán, mint unokafivére, de kulturpolitikáról álmodozott. Programbeszédében ki is akarta ezt fejteni. De Mikolay Imre idejekorán közbelépett, s így végeredményben Zoltán gróf nem annak köszönhetette képviselőségét, hogy gimnáziumot ígért Csombóknak, de hogy az ökörkuti nagybérllő szeszgyár-engedélyt kapott.

Igaz, hogy Zoltán dühös volt saját magára, amiért programbeszédének lényegét el sem mondta, de hogyan tüzzön össze Imrével? mikor ez talán azt jelenthetné, hogy nem találkozhat többé Elinorral?

Pedig amióta újra összejött vele, úgy érezte, hogy csupán az Elinor gyakori látása adhat értéket az életének.

Először történt meg, hogy irigyelte unokafivérét.

Irigyelte, de azért egyúttal le is sajnálta. Mert ösztönszerűleg megsejtette, hogy Imre nem azért szereti Elinort, mert az a legkivánatosabb szép asszony ma Magyarországon, hanem inkább azért, mert az a szép asszony az ő saját asszonya. Az övé. Tulajdona. Rendelkezhetik vele kénye-kedve szerint. És joga van tőle elvárhatni, hogy egy csomó gyönyörű szép gyermekkel ajándékozza őt meg.

Igaz, hogy Zoltán arról is meg volt győződve, hogy éppen ez a tudat teszi Imrét gyöngéddé, hisz csaknem részvételt viseltetik az iránt a gyenge asszony iránt, akit a sors így védtelenül dobott a karjaiba. Mert a legirigyebb ellensége se mondhatta volna Mikolay Imréről, hogy nem a legjobb szívű ember a világon.

Mégis, Zoltán gróf, aki vérbeli esztétikus volt, lelke mélyéből lesajnálta az olyan embert, akinek, ha egy nagy kincs van a birtokában, nem annyira gyémántjai ragyogásában gyönyörködik, de inkább az a tudat teszi boldoggá, hogy van egy nagy értéket képviselő ékszere a Wertheimszekerényében.

Az ilyen ember igazán megérdemelné, hogy megrabolják!... - mondta magának lázadozva.

De ez csak olyan kiforratlan gondolat volt nála, mert még az eszébe se jutott, hogy ő legyen az a tolvaj (bár azt már egészen biztosan tudta, hogy megölné azt, aki ilyen szándékkal az Elinor közelébe férköznék).

*

Mikolay Imre meglelégedéssel nézett körül a verandán. Igen. Ez tetszeni fog az asszonynak. Az öreg Wavranek ezt jól csinálta. Ez a sok száz La France rózsából font falszőnyeg s fölötté az ide-oda kuszó, kandikáló, gyöngéden hajladozó „Crimson Rambler”-ivezet igazán sikerült.

- Ilyesmi nekem sohasem jutott volna eszembe - vallotta be magának mosolyogva. És igaza volt. Ő, aki mindig a magyarok boldogításán tépelődött, sohasem jutott ahhoz, hogy a *szép kultuszát* üzze. Meg sem látta a szépet, ha csak, mint ma, egy ötlet érdeklő célt nem szolgált. Mi több, egy bizonyos lenézést, kevesbítést érzett mindazokkal szemben, akik a Szépet komolyan veszik. S ha ő rendelte is a kertésznek, hogy „eszéljen ki valamilyen szép virágdísz a grófné fogadására”, egy kicsit azzal a fölényes, elnéző jóakarattal tette azt, mint mikor komoly férfi pamutgombolyagot dob a kis macska elé.

Elinor azonban csak a szerető gyöngédség megnyilatkozását látta e gyönyörű elrendezésben s végtelen hálásnak érezte magát.

Milyen boldog volt! A hatheti elzárkózás után egyszerre birtokába vehette fiatalságát, gazdagságát, gondtalanságát. Szabadon mozoghatott, lélegezhetett virágok között, kék ég alatt. Illat, szín, hangok, közvetlenül jutottak érzékeihez.

Egészen elfeledte, hogy volt idő, amikor nem érte be ennyivel, ma csak egyet tudott: átadni magát a mindenfelől feléje özönlő életörömnél, s amint ott állt kerten nyíló nappalijában, keze férje kezében, fejét férje vállára hajtva, se vágy, se akarat nem ébredt lelkében. Talán nem is gondolkozott, csak azt tudta, hogy él, és hogy nagyon jó élni.

- Így érezheti magát - ilyen tökéletesen jól - a napsugárban táncoló atom! - suttogta tréfásan, nehogy a komoly szó ránehezédjék hangulatára.

De Mikolay nem arra figyelt, hogy mit beszél, csak hangjának muzsikáját szívta magába szerelmesen.

- Hogy vártam ezt a percet! - mondta, mialatt két karja a fiatal asszonyt foglyul ejtette.

Elinor teljes lelkéből viszonzta a forró csókokat, és boldog nevetéssel tűrte, hogy férje ölébe kapja, s úgy vigye el, messze a verandáról, szerelmes örültségeket csókolva fülébe, szájára. De aztán, amikor Imre végre kiengedte őt karjából, egy zsámolyt vont ahhoz a székhez, melyen férje helyet foglalt.

- Most pedig mesélj! - kérte és közel, egész közel huzódott, hogy hallgatva, kérdeve, mindazt elmondja, ami hat hét óta gondolatvilágát betöltte, s megtudja mindazt, ami Imrét ez idő alatt érdekelte, foglalkoztatta. Úgy vágyott örülni az örömével, résztvenni a bánatában, szólni az

unalmaért s megtapsolni a sikereiért. De mindezekhez az kellett volna, hogy Mikolay is szükségét érezze a gondolatmegosztás gyönyörének; hogy közlékenyvé váljék, de ez ma is távol maradt tőle.

Őt teljesen kielégítette az a tudat, hogy az ő szépséges asszonyát újra karjaiban tarthatta; s ezt a jó érzést betetőzte az a biztonság, hogy ezzel nem hogy törvénybe ütköző hibát követett volna el, hanem éppen ellenkezőleg, még istennek is tetsző cselekedetet művelt... Aztán meg a fiú! Három évi házasság után éppen érkezettnek vélte az időt, hogy nevének, vagyonának örökösét biztosítson...

Hála a Mindenhatónak, Elinor oly kitűnő egészségben van, hogy semmi sem valószínűbb annál, hogy ily hosszú távollét után... és Mikolay boldog álmodozásnak adta magát.

De, bár közbe-közbe meg is ölelték, meg is csókolták egymást, lassan-lassan mégis kiapadt a szó az Elinor csicsergő ajkán; s az imént még életörömtől túláradó ötletei apránként leszűrültek, ellapultak beszédében, míg végre ideges nevetéssel ugrott föl helyéről.

- Most már te, de te beszélj! - kiáltá apró rózsaszín ujjjaival megbökdösve férje vállát.

- Én? Hát mit beszéljek? Gyere adj egy csókot.

- Nem. Előbb tudni akarom...

- Hiszen minden nap írtam.

- Sürgönyöket... Szégyelje magát! „Jákóvárt voltam.” „Csombókra megyek”... „Beszéltem a házban”... Mit érek ennyivel? Hisz ez mind csak megannyi üres pohár! De én a tartalmát akarom! Bort kérek férjem uram, bort! Érti?

- Te vagy a legszebb a világon, imádlak!...

- Mert a legszebb vagyok?... És mi lenne, ha megcsúnyulnék?... - nevetett Elinor szépsége teljes tudatában állva férje elé.

- Soha!... - kiáltotta Mikolay. - Soha!...

Elinor kacagva szabadította ki magát a szenvedélyes ölelésből.

- Nem... Most azt akarom hallani, mi az igaz abból, amikkel telve vannak a lapok. Igaz, hogy szó van miniszterelnökségedről?

- Igaz.

- És erről nekem egy szót se szólsz?

- Ráérünk...

- Milyen boldog volnék!

- Te? - Mikolay idegenkedve, szinte rémülve nézett reá.

- Hogyne! Olyan büszke volnék reád, olyan büszke!...

- Csak nem a kegyelmes cím csábít?

- Imre! Hogy jut ilyen eszedbe!... Annyi őszinte szemrehányás volt e kifakadásban, hogy Mikolay megkönnyebbülten cirógatta meg felesége arcát.

- Igazad van; ezt nem lett volna szabad rólad föltételeznem...

- Csakhogy belátod!... - Elinor kedvetlenül ült vissza helyére, de becsülettel törte az esztét azon, miről is beszélhetne még Imrével.

- Igen?! - szólt azután, meglelve, amit keresett. - Örültél, hogy Csombókon Zoltán lett megválasztva, s nem az a kiállhatatlan Horcsevich?

- I...gen, szükségünk van arra a kerületre.

- Lásd, és ezt *nekem* köszönheted!

- Ugyan kérlek! Ne ülj föl Zoltánnak, aki csak kérette magát, hogy neked örömed teljék a kapacitálásban; de igazában eszébe se jutott másnak átengedni a mandátumot.

- Oh! ezt te csak mondogod! - diadalmaskodott Elinor, - de volt idő - igenis volt! - amikor nagyon is számítottál az én rábeszélési talentumomra, vagy nem?... Emlékezz csak vissza! Én például tudok egy kis levélkérőről, amit egy szép reggelen... férjürem beküldött hozzám...

- Micsoda levelet?... Vagy azt?... Most már emlékszem. Egy álmatlan éjszaka eredménye. Mikor már átadtam a komornyiknak, tudtam, hogy fölösleges, de rest voltam visszavenni.

- Úgy?... - és Elinor úgy érezte, hogy minden vér és melegség kikapcsolódott életéből, hogy végnélküli unalomnak, egyformaságnak adjon helyet.

- Hát így is jól van, - mondta aztán dacosan, - majd az ablakhoz lépett, de legott türelmetlenül zárta be azt. - Eh, biztosan a rég nem hallott nyomda zúgása tesz idegessé, - gondolta és mivel férje már újra ott ült íróasztala mellett és teljesen el volt merülve egy régi „Képviselőházi Napló” olvasásában, ő szó nélkül távozott a szobából.

Mikor ismét a verandára lépett, szemközt találta magát Idali Ákossal.

- Mi az ördögnek nem csináltattok liftet? - zsörtölődött a gróf köszönés helyett, s e kifakadásának némi jogosultságot adott szaggatott lélekzete, mely a lépcsőjárástól még most is alig engedte szóhoz jutni.

De Elinor elnevette magát:

- Lift?! A Mikolay Imre házában? Hová gondol, Ákos bácsi!

- Persze, persze! Értem. Ösmerve Imrét, inkább azon kell csodálkozni, hogy nem kényszeríti feleségét arra, hogy még most is hordszéken vitesse magát a bállokba, nemde?

- Attól ugyan nem nagyon kopnék el az a hordszék, - felelt Elinor keserűség nélkül, de mégse vidáman. Hanem Idali már nem figyelt rá. Széles mozdulatokkal, gyakori hangos nevetéssel, messzehangzó, recsegő fonográf-hangon kezdte legutóbbi cselekedeteit elősorolni. Természetesen, minden egyes mondatból az világlott ki, hogy Idali Ákos a legeszesebb és leggazdagabb ember Magyarországon, - kivált amióta a rég áhítozott mezopotámiai vasútvonalra megkapta a koncessziót! Ez nagyon boldoggá tette, de még valami.

- Tudod, vagy talán nem tudod, hogy itt járt a spanyol király? - kérdezte szivarra gyújtva.

- A lapokat olvastam.

- Fogadom, hogy a legérdekesebbet, azt, hogy a saját házában megtiltottam a spanyol királynak, hogy szivarra gyújtson, mégse olvastad.

- Megtiltotta? Csak nem? - Elinornak egészen másutt járt az esze, de most mégis figyelni kezdett. - Igazán?

- Esküszöm. Tudod ugy-e, hogy bált adtunk ő felsége tiszteletére? Nos, a cotillon alatt a király nagyon kegyesen, egészen, mintha örökké együtt éltünk volna, a Jetta nénéd boudoirjában foglalt helyet. A felségen kívül nem volt ott más, mint én, meg Jetta, meg az öreg Unomich herceg...

- Milyen otthoniasan érezhette magát a „Durchlaucht” ő felsége körében! - rossznyelvűsködött Elinor.

- Nagyon. De nem egészen, mert mi is ott voltunk, már mint Jetta meg én. Oh, ezt egész határozottan kiéreztem nála. Ezért már régen lestem az alkalmat, hogy megmutassam neki, hogy vagyok olyan nagy úr, mint ő. Vagyok olyan nagyúr, mert merek olyan nagy úr lenni, mint ő.

- „Merek”? Hogy érti azt Ákos bácsi: „Merek”?

- Hát ugyan miben rejlik az igazi úr és az úrhatnám snob közötti különbség? Egyszerűen abban, hogy az úr magától mer, a snob ellenben csakis mások után mer...

- Igaz, de a vakmerőket hová sorozza, Ákos bácsi?

Idali hamiskás szemhunyorítással, finom, megértő mosollyal saját magára mutatott:

- Azok a győzők, Elinor, mondhatom neked, hogy azok a győzők!

Elinor elnevette magát és önkéntelenül kezet nyújtott bátyjának; és Idali széles jókedvében most kezdett csak igazán mesélni.

- Hát hallgass ide, - kacagott, - hiszen még most se tudod, hogy történt a dolog azzal a szivarral. Hát amint mondtam, ő felségével ott teázgattunk négyesben, amidőn egyszer csak azt látom, hogy Unomich kiveszi zsebéből, igen, a saját zsebéből!... hallatlan, ugy-e? - ezt csak ő, és csak nálam merete megtenni. A gögös pimasz! Tehát kiveszi a saját zsebéből a szivartárcáját és odakinálja ő felségének. A király szórakozottan, mert éppen a San-Sebastianói autó-versenyről beszélt, szórakozottan belenyul a tárcába, de még mielőtt kihúzhatott volna egyet a herceg havannáiból, én fölálltam és, persze mély meghajlással, alázatos arccal, stb., stb., ahogy illik, azt mondtam: „Felség, most egy kétségbeesett embert lát maga előtt, mert be kell vallanom, hogy feleségem, a grófné jelenlétében nem szabad szivarra gyújtani...” Haha! Láttad volna a konsternációt az arcukon (legkivált Jetta nénédén!). De én siettem ő felségének megmagyarázni, hogy Jettánál az orvos élet-halál kérdést lát abban, hogy szivaroznak-e közelében, vagy sem...

- De Ákos bácsi! Sohase hallottam...

- Légy nyugodt, én sem... Ő felsége azonban a legnagyobb kegyességgel jött velem a gobelin-terembe, s ott rágyújtott... Az én szivaromra!...

- S mindezt miért rendezte így Ákos bácsi?

- Nem érted? Csodállak. Vagy nem tudod, hogy Unomich várományosa, Unomich Egon Zsozsónak udvarol?

- Tudom.

- Nos hát, értsd meg: nekem le kellett vizsgáznom Unomich Camilló előtt a nagyuraságból, mert különben sohase engedné meg, hogy öccse az én leányomat feleségül vegye. Ugyan kérlek! Ne mondj ellent. Ismerem én az embereket...

Elinor kezdte magát kényelmetlenül érezni bátyja őszinteségeivel szemben.

- Megengedi, hogy csengessek s megkérdézzem Imre itthon van-e? - kérdezte, hogy a társalgást elterelje.

- Csak hagyd el. Úgy is mindjárt megyek. Különben tegnap találkoztam vele is, Zoltánnal is.

- Hol?

- Imrével a klubban, Zoltánnal hol is? Oh igen, a Folies Capriceban.

Elinor meglepve kapta föl a fejét. Sohase jutott eszébe, hogy Mikolay Zoltán a „Folies Caprice”-ba menjen.

De végre is, miért ne tenné? - okoskodott magában, bár cseppet se tette boldoggá e beismerés.

- Kivel volt? - kérdezte, csak hogy mondjon valamit.

- Ki? Zoltán?... Hát Irmával, - felelt Idali gyanútlanul.

Elinor egyszerre mellette termett.

- Irmával? Ki az?

- Irma? Hát az az Irma. Vagy, ahogy Jetta nénéd mondani szokta: a Mikolay Zoltán „Schöberl Irmája”.

- Schöberl Irma?... De hát ki az a Schöberl Irma?...

- Szent Isten, Elinor! Ha nem ismerném a kis Nórát, igazán azt hinném, hogy még ma is lány... De gyermekem! Hol élsz te? Nem tudod, ki az Irma?!... Nem tudod, mi a Schöberl?!

- „Schöberl”, ez egy bútordarab...

- Igen. Helyes. Egy igen hasznos bútordarab... és Irma is az...

- Zoltánnak?...

- Annak. S ha valaha újra „eladó” lesz a bájos kicsike, bátran így lehet majd hirdetni: „Elsőrangú Schöberl-teremtés; nappal kényelem, éjjel szerelem.”

- Ákos bácsi!

- Ugyan kérlek! Ébredj már végre s nézz magad körül... Hát persze, hogy Zoltán, és hát persze, hogy Irma. A jó, a türelmes, a szófogadó kis Irma, aki sohasem kérdezi, Zoltán úr kibe szerelmes, kinek udvarol, hol volt, hová megy, hanem szépen meghúzódik kis üllői-úti lakásában és becsülettel várja azt a percet, vagy órát, - esetleg hetet is, - amikor Zoltán szükségét érzi ölelő karjainak, s egy kis házi főttnek; úgy hallom, pompás magyar szakácsnét tart e célból... Szóval a legtökéletesebb kis élő Schöberl, amit csak képzelni lehet... Oh! sok kellene ilyen! - tette hozzá mély sóhajtással, mert hirtelen emlékezetébe szökött Gambadritta Lerina, a világ összes balletkarának legeslegszezyesebb csillaga. - De nem. Nem akart rá gondolni. Se most, se máskor. Soha többé. Végre is itt a hatvan esztendő az ajtó előtt. Ezután már, ha költ, - költeni pedig kell valakire, ha mindjárt tisztán a hírért is, - de ha már költ, legalább békességet vegyen magának a drága pénzével, nem pedig folytonos vitriol-drámákat... Ah, ha az ember olyan szerencsés lehetne, hogy egy kis Irmára, egy olyan kis Schöberl Irmára szert tehetne; be sok gyémántot nem sajnálna tőle!... De miért ne? És miért ne éppen ezt az Irmát, a Mikolay Zoltán Irmáját?... Pénz persze ehhez nem elég, de van más módja is; például, ha Zoltán megházasodnék... Igen, ez jó módja lenne, mert valószínű, - fűzte Ákos gróf gondolatait, - valószínű, hogy Zoltán szakítana a multtal, legalább eleinte, Irma pedig ez alatt, de lehet későbbre is szabadabbá lenne...

És mikor Idali elmélkedésének ehhez a pontjához jutott, egyszerre csak húga elé állott:

- Te Elinor! - riasztotta föl a fiatal asszonyt. - Te Elinor, igazán megházasíthatnád azt a Mikolay Zoltánt.

Elinor a földre esett rózsaszirmok után hajlott:

- Én? Zoltánt?... Miért? - kérdezte föl se tekintve.

Idali most már akaratoskodott.

- Mondd inkább: miért ne?!

- Azt se tudom...

- Hogy kit vegyen el?... Megmondom én: Lorándffy Hubertát. Igen. Azt. Van öt vagy hat milliója, szép leány, előkelő, mit akarhat még?

- Hát én igazán nem tudom, mit akar, de...

- De Huberta fülig szerelmes belé, ezt is megmondhatod neki...

- De kérem...

- Vagy...? - és Idali hirtelen olyan közel hajlott hűgához, hogy szeme nem volt egy arasznyira a fiatal asszony arcától. - Vagy talán... te miattad nem há...

Elinor hangos, ideges kacagással szakította félbe.

- Micsoda örültség! - tiltakozott.

- Na, na!... - fenyegette meg a gróf rövid vaskos ujjával, - na, na!... - De aztán kalapja után nyúlt.

Elinor már megkönnyebbülve tartotta homlokát az elmaradhatatlan búcsú-csókra, de Idali még mindig ott állt a szoba közepén és kacagott: - Na, na; na, na! - ismételte szünet nélkül, mert most már a Traviatta dallamára dudolta azt a szótagot; hanem egyszer csak abbahagyta a dalolást.

- Különben, igazad lehet, - mondta komolyan, de némi lekicsinyléssel hangjában. - Ezek a Mikolayak igazán hihetetlenül szerencsés fickók! Hiszen alapjában te is csak olyan vagy, mint Irma, - egy jó, szófogadó, alkalmazkodó, becsületes, - de még milyen nagyon becsületes! Schöberl-asszonyka... Vagy nincs igazam?

Elinor szótlán irtózáttal nézett utána. Védekezni se próbált, hiszen egy hangot se bírt kiejteni. De Idali nem is várt, hogy feleletet kapjon. - Ime már ott hangzott a hangja a folyosó másik végén. Valószínűleg Imrével találkozott, mert nevetése, kiabálása még soká háborgatta a veranda csendjét.

Elinor undorral, keserőséggel telve próbált az imént lefolyt párbeszéd emlékeitől szabadulni. De ez nem sikerült. Sőt, amint multak a percek, mintha mélyebb és mélyebb ürt váгна lelkében minden kellemetlen szó és minden csunya fogalom. Hosszú elzárkózottsága folytán ma még a szokottnál is fogékonyabb volt minden benyomásra, - s ezért Idali szavai, hangja, nevetése, mint megannyi éles karom fogta körül gondolatait. Örömrontó, álommocskoló képletek kergetőztek agyában. Pedig egész életében ezek ellen küzdött.

Csak nem leszürkület, lealacsonyodni, ellaposodni! - fohászkodott, valahányszor az Idali-család valamely tagja végigmángorolt gondolatvilágán. De ma, a szokásos virágtaposásnál, sokkal kegyetlenebb pusztítást vitt véghez az Idali Ákos tapintatlansága, - ezért Elinor csupa összekuszált, szaggatott érzelmekkel viaskodott.

Undor és elégedetlenség gyötörte.

- És ha Ákos bácsinak volna igaza? - kérdezte magától önmegvetéssel. - Ő mondta egyszer azt, hogy „magyar átok a „majdnem”... és azt hiszem, igaza van. Mert én is mi vagyok egyéb, mint egy félbemaradt, egy majdnem?! - Ime, nem bírok megbékélni azzal, hogy Imrének csak az Irm... csak a felesége legyen, - de nincs erőm ahhoz, hogy az élettárs helyét kivívjam szívében. Majdnem, majdnem, majdnem! - ismételte, mialatt egy finom csipkezebkendőt foszlányokra tépett.

- De, ha végre mégis, - valami csoda folytán meglelném, amit keresek? a megértést? - a harmóniát? - a kölcsönös testestől-lelkestől egymáshoz illő életet?... Melegelném, - kivel?...

Megijedt a kérdéstől, mert bárhogy érvelt, bizonyított, akarta az ellenkezőt elhithetni magával, - érezte, hogy az Imre ő iránta való érzéseinek semmi köze a lelkiközösség érzéséhez, - és ez a bizonyosság az arcába kergette a vért szégyenében, rémületében.

- Gróf Mikolay Zoltán, - jelentette a komornyik, s ugyanabban a percben már ott is állt Zoltán és Elinor kezét ajkához emelte.

A fiatal asszony jókedvet erőltetve fogadta vendégét.

- Még nem is gratuláltam magának, - nevetett.

- Mihez?

- A csombóki győzelemhez.

- Köszönöm. De vigyázzon!... Csak azt mondom Elinor, hogy vigyázzon, mert ha nagyon megkínóznak a választóim, magát fogom vádolni. - Hiszen maga volt az, aki a képviselőségbe újra beugratott.

- Én?

- Hát ki más? Azt hiszi lett volna más földi hatalom, akinek a kedvéért újra megcselekedjem azt a nagy bolondságot?

- Imre azt mondja... De nem. Nem lényeges. Beszéljünk másról. Mondja, hogy vannak Lóránffyék?

Zoltán szokása szerint az asztalon lévő tárgyakat vette kezébe és nézegette nagy érdeklődéssel.

- Lóránffyék? - visszhangozta föltekintve, - Huberta grófnő nagyon szép és na...

- És nagyon szerelmes magába, mi? - vágott szavába Elinor, azután helyéről felugorva. - Tudja, hogy ki nem állhatom azt a leányt? - kérdezte s maga is csodálkozott, hogy mennyire igazat szól, holott öt perccel ezelőtt alig tudta, hogy Lóránffy Huberta a világon van.

Mikolay meglepve emelte rá szemét, aztán lehúnyta, nehogy elárulja gondolatait. Egyszerre azonban Elinor elé állott:

- Mit szólna hozzá, ha azt mondanám, hogy Hubertát feleségül akarom venni? - kérdezte.

- Nem!

Mi volt ez? Sebzett madárnak a segélykiáltása? Szenvedő emberi szívnek a feljajdulása, vagy még több, mindennél több: - szerelem?

Zoltán egy pillanat alatt Elinor mellett termett, s kezét lassan forró ajkához vonva, szenvedélyes tekintettel kereste tekintetét:

- Elinor, - sugta halkán, kérőn, mialatt kezénél fogva magához akarta vonni.

De Mikolayné elsápadva hátrált előre.

- Hagyjon el, - kérem, - eresszen! - lehelte és most már ő húnyta le szemét, mert nem akarta látni a Zoltán arcában, szemében *ugyanazt* a kifejezést, amit félórával előbb férje arcában, szemében látott fellobogni.

Mikolay boldogságtól ittasan hajolt hozzá.

- Elinor! Nézzen reám. Tudja, hogy szeretem. Ugye tudja mindég? Tudhatta, mert hiszen én mindég szerettem,... de én... hogyan hihettem volna... hogy maga... hogy te Elinor...

A fiatal asszony kétségbeesett vergődéssel szakította ki magát az ölelő karokból.

- Zoltán kérem! Hagyjon el... menjen... csak most menjen... - könyörgött s szeme megtelt könnyel.

- Megyek, ha parancsolja megyek, - felelt Mikolay szófogadóan, de azért nem mozdult, csupán a hangja, a tekintete távolodott el, hogy többé ne riasszon, ne követelődzék. Mert a hódításhoz szokott férfi biztos tapintatával megérezte, hogy ennél az egynél csakis úgy érhet

célt, - ha egyáltalán célt érhet, - ha nem az asszonyt kísérti meg szenvedélyével, de ha előbb a benne lakozó magányos lelket sikerül magához vonzania.

- Megyek, ha parancsolja megyek... - ismétlé. - De visszajövök, ugye?... Ugye visszajöhetnek... magáért Elinor... - S mert Elinor elsápadását látta, sietett hozzátenni: - Mert ugye az enyém lesz Elinor? Isten, világ előtt az enyém?... - Aztán szelid, behizelgő hangon, míg keze azokat a rózsákat kereste, cirógatta, melyet Elinor az imént még kezében tartott, mind meggyőzőbben suttogta: „És felépítünk mi ketten... maga meg én Elinor, - egy csendes, szép otthont, ahol nem lesz egy gondolat, mely meg ne lenne osztva...”

És beszélt egy munkás, magas ideálokat szolgáló életről, amelyben mindkettőjüknek egyenlő része lesz... És beszélt szerelemről is, de halkán, félénken, nem többet, mint amennyiről tudta, hogy melege jól esik a fiatal asszony didergő lelkének.

Elinor pedig nem felelt semmit. Odahúzódott, ahol legsűrűbben hajladoztak a rózsák és lehunyta szemmel, előrehajolt fejjel, mind nagyobb, nagyobb sóvárgással hallgatta a szerelmes ember suttogásait.

„Ha Imre csak egyszer, csak egyetlen egyszer így beszélne hozzám”... gondolta, mialatt Zoltán meg volt győződve arról, hogy a fiatal asszony ebben a percben csak azt tudja, hogy ő, egyedül csak ő van a világon!...

Elinor nagyon jól tudta, hogy veszedelmes játékot űz, midőn így átengedi magát a Zoltán befolyásának. Tudta, hogy helytelenül cselekszik, de nem tudott ellentállni a vágynak, - hallgatni, - tovább hallgatni mindazt, ami után lelke olyan nagyon sóvárgott.

De a köznapiság kicsinyes beavatkozása, hamarosan véget vetett kettőjük rajongó hangulatának, mert ime kinyílt az ajtó és a komornyik ezüst tálcán levelet tartott Elinor elé.

- A kegyelmes gróftól.

Elinor kérdően nézett reá, majd idegességtől remegő kézzel bontotta fel a levelet, aztán Zoltánhoz fordult:

- Imre elfogadta a miniszterelnökséget.

- Örültség! - kiáltotta Mikolay helyéről felugorva. - Örültség!

Elinor kijózanodva egyenesedett ki.

- Miért? - kérdezte harciasan.

- Mert az ellenzék mindenre képes.

- Mindenre? Mi az?

- Mit tudom én, - talán még ölni is.

- Az Istenért!...

Zoltán keserű szemrehányással dobta feléje:

- Ennyire bánja?... Ennyire szereti?

Elinor csak vállat vont s nehéz könnycseppek csillogtak hosszú szempilláin.

- És én mégis reménykedem Elinor, - mondta Mikolay halkán. - És én mégis várni fogok türelemmel... imádatl, várni, várni fogok, ha kell tíz évig is... ugye ezt nem felejtí el soha, soha Elinor?... és mivel újra nyílt az ajtó, Mikolay Zoltán banális társadalmi szólásformákat mormolva, szívélyes közömbös arccal vett búcsút Elinortól.

II.

A jákóvári kastély tornyán, - jelezve, hogy itthon vannak tulajdonosai, - messze láthatóan lengett a Mikolay-nemzetség kék és sárga zászlaja. Maga az óriás épület ünnepi díszet öltött. Minden ablaka virágdíszben pompázott, a bejárat előtti széles, oszlopos felhajtó előtt pedig, jobbról is, balról is hosszú sorban lakáj sereg állt sorfalat, s a lemenő nap fel-felcsillantotta a gazdag bérruhájuk aranyos sujtását, címeres gombjait. A házhoz vezető úton, egészen ki az országútig, olykor nótára gyűjtve, olykor éljenezve, sűrű embertömeg álldogált tarka ünneplőben. S amikor a kis Nóra pillangó módjára ide-oda futkosott közöttük, nem egy kerges tenyér érintette göndör szőke haját, piros, örökké mosolygó orcáját, - szeretettel, megihatottsággal.

Mert a jákóvári uradalom igazán a Mikolay Imréé volt. Népe együtt érzett vele, az ő szeretete az ő szívéket is melegítette, az ő büszkesége az övéké is volt, s most, hogy mint minisztert először várták falujában, - egy akarattal eljött közéről is, távolról is mindenki; még a betegek is odahozták magukat a kerítés mellé, hogy onnan lássák azt, aki örömben, bajban mindég igaz volt hozzájuk. Tíz falú leánya gyűlt össze virággal kezében. Tíz falu legénye ült büszkén nyeregben, hogy a határtól kezdve bandériummal, diadalmenetben vezesse otthonához az ország büszkeségét. Éppen most kezdtek rendeződni a kastély bejáratánál, s valamennyi kackiásan kihúzta magát, amint Elinor viruló szépségét, sugár alakját megpillantották az erkélyen állva.

- Éljen a kegyelmes grófné! - kiáltotta a bököndi iskolamester, mire ezer torok visszhangozta kendőlobogtatással, kalapdobálással, hogy „éljen”...

Elinor jókedvűn, szintén zsebkendőjét lobogtatva, köszönte meg az ovációt, aztán ő is lement a ház elé.

Mindenkihez volt egy szava, kérdése, egyik-másik pici gyermeket kivette anyja karjából, hogy jobban megbarátkozhassék vele, s nagy csillogó gyöngyökkel kiveret munkaszákjából kifogyhatatlan mennyiségben kerültek elő az aranypapírba göngyölt cukorkák, a gyönyörű kis bábúk, a színes szalagok. Amerre lépett, ujjongás, boldog gyügyögés kelt a nyomában.

De aggódni kezdett. Már itt kellett volna lenni a menetnek, jó negyedórával előbb.

- Vajjon nincs semmi baj? - kérdezte halkán a jószágfelügyelőt.

- Nincs, dehogy van kegyelmes asszonyom, - felelte az megnyugtatón. De Elinor egy idő múlva újra csak hozzá szólt.

- Mondja kérem Jerinák úr, melyik lovakat fogatta a gróf kocsijába?

- A sárga négyest.

- Mirzával?

- Igenis.

- Mégis? Pedig üzentem, hogy Sheilát fogassa ostorhegyre, hiszen tudja, hogy Mirza nagyon ijedős. Ez a sok zászló, meg a sok lövöldözés könnyen megbolondíthatnák...

De még mielőtt a tiszt felelhetett volna, messziről hallatszó óriási zsidvaj, sikoltás vont el figyelmüket.

- Mi ez?... ez nem éljenzés, nem öröm, - de rémület hangzik e hangzavarból.

Az emberek ijedve, hátrálva néztek a kapu felé, Elinor elsápadva, ösztönszerűen Nórát kereste tekintetével, de mikor látta, hogy a nurse a karjára vette s a ház felé tart vele, futva indult a

kapu irányába. Ötven lépésnyire lehetett tőle, mikor megtörtént a katasztrófa. Akik látták, csak később emlékeztek reá, az esemény percében azonban mindenki bénult agyműködéssel állt ott és se segítségül nem sietett, se menekülni nem próbált. Egy ezer főnyi néma irtózat, aztán egy ezer főnyi kétségbeesett feljajdulás, - így jellemezte a jelenetet az egyik lap tudósítója és ez a frázis a világ összes sajtóit bejárta.

Ugy kellett lenni, hogy még valahol a falú végén, ott, ahonnét a rémület kiáltása először felhallatszott, a Mikolay Imre lovai, melyeket magas vadászkocsijáról maga hajtott, valamitől megijedtek, - azt hiszik, hogy egy zászló rojtját csapta a szél a Mirza szeméhez, - tény az, hogy egyszerre megriadva örült vágatásba kezdtek. A kocsis előrenyúlt és lezárta a féket. Mikolay szinte vízszintesen feküdt hátra, hogy a gyeplőket tartsa, mind hiába. A négy telivér riadva iramodott és vitte a könnyű kocsit a bejárat felé. Valószínűleg maguktól megálltak volna a kastély előtt, ha nem úgy rendezte a végzet, hogy éppen akkor és éppen a kapu előtt, egy kis gyermek futás közben el nem esik. De így, mivel Mikolay egy hirtelen rántással félrehúzta az első két ló száját, s erre azok úgy fordultak a kertbe, hogy a kocsi hátulso kereke megakadt a kaput védő oszlopban.

Egy reccsenés, és a következő percben, mint egy odaszegzetten állt meg a kocsi, ám a négy megvadult állat Mikolayt magával rántotta a bakról, s mint egy élettelen tömeget, hurcolta maga után a kavicsos úton.

Mindez egy pillanat műve volt. Elinor, aki előbb csak az ijesztő hangzavarra figyelve futott a kapu felé, egyszerre meglátta férje veszélyes helyzetét. A meglátás és cselekvés nála villámgyorsan követte egymást.

Iszonyattól tágra nyílt szemekkel, de minden tétovázás nélkül ugrott a négy tajtékzó ló elé, hogy apró kezeivel megállítsa őket.

Képtelen vállalkozás, mert igaz ugyan, hogy a két első horkanva hátrált és ágaskodott, csak hogy e mozdulattal az ostorhegyes ugyanekkor magasan emelte áldozatát a levegőbe, de csak azért, hogy a következő pillanatban a földre tiporja.

Ekkor már száz kéz is ott volt segítségül. A négy ló remegve, dideregve állt egyhelyben, de ekkor már Mikolay Imre eszméletlenül feküdt a gyepterület szélén, Mikolay Imréné pedig tíz lépéssel odébb tátongó mély sebekből vérzett.

Rövidesen kitűnt, hogy Mikolayt csak egy fájdalmat okozó, de nem veszedelmes ütés érte a fején, Elinort azonban még aznap Budapestre vitték és megoperálták.

Hetekig feküdt élet-halál között. De végre mégis kijelenthették az orvosok, hogy meg fog maradni. Férje mindennap oda jött a szanatóriumba, s kérve kérte, hogy eresszék drága betegéhez, de a tanár hajthatatlan maradt.

- Lehetetlen, kegyelmes uram, teljesen lehetetlen, - ismételte szomorúan. - A grófnő annyira gyenge, s annyira kell óvni minden izgalomtól...

Mikolay végre is gyanút fogott.

- Önnek valami különös oka van, hogy feleségemet ne láthassam, - mondta egyszer, a professzor szeme közé nézve.

Dr. Lénárdy bizonytalan tekintettel igyekezett kitérni a kérdés elől, de a gróf most már követelőn lépett fel, s így csendesítő, vigasztaló hangon adta meg a választ.

- Hát igen, kegyelmes uram. Szeretném, betegem érdekében szeretném, ha még nem találkozna velem, mert...

- Mert?... Tudni kívánom tanár úr!

- Mert a grófné külseje teljesen megváltozott.

- Hogy értsem? Sápadt? Lefogyott?

- Igen. De még más is... a grófnő a nagy idegrázkódás folytán Basedow-kórt kapott, s ez, tetszik tudni ugye?... hogy mennyire megváltoztatja a beteg külsejét.

- Ideig-óráig, nemde?

- I...gen, ideig-óráig... de... - az orvos mély lélekzetvétel után, elszántan állt Mikolay elé. - Kedves grófom, kénytelen vagyok még egy szomorú hírt mondani: mint tudja, a kegyelmes asszony egy nagyon súlyos műtéten ment át, olyan súlyos...

- Nos?

- Hogy többé nem lehet szó arról, hogy valaha...

- Anya lehessen?

- Fájdalom, ez a tényállás.

Mikolay elsápadva szorította össze fogait, hogy fel ne kiáltson. Ha kedves halott ravatalánál állt volna, se szenvedhetett volna jobban, mint e percben, de leküzdte felindulását, s kijelentette, hogy látni akarja feleségét, bárminő keserűség vár is reá a betegszobában.

A tanár úr maga vezette előkelő vendégét ahhoz az ajtóhoz, melyen belül Mikolay Imréné hat hétig viaskodott a halállal, míg végre is legyőzhette. De milyen áron. Nagy Isten, milyen áron! Ha minden tükröt el nem csentek volna a szobából, - nehogy meglássa magát benne, - egész természetesnek találta volna ő is, hogy nem eresztenek be hozzá senkit. Hiszen még árnyéka sem maradt a régi szép Elinornak. Aki ott feküdt, az egy rémesen lefogyott, háromféle kötéstől eltorzított kis satnya jószág volt, akinek sápadt ajka örökké remegett az idegességtől, akinek lefogyott kezén egész tisztán lehetett látni a kidagadt ütér lázas, nyugtalan, gyors lüktetését, s aki egykor olyan gyönyörű tekintetét most kidülledt szemgolyókból ijedt kifejezéssel rebbenti ide-oda, sohasem pihenve.

De most már nem voltak nagy fájdalmai. Az orvosi tudomány urrá lett felettük. De betegsége, melynek még nevét sem sejtette, sok rossz órát szerzett mégis, mert fulladások gyötörték, s néha azt hitte, hogy a szíve dobogását nem bírja se tüdővel, se torokkal nyomon követni. És azok a rettenetes álmok, melyek álmatlan éjszakáinak hosszú virrasztásai közé ékelődtek, jobban meggyötörve áldozatukat, mint az ébrenlét örökös töprengései.

Mikolay lábujjhegyen, ajkára mosolyt erőltetve lépett a szobába...

- Elinor, - suttogta, s szeme fürkészőn kereste asszonyának bársonyos tekintetét, igéző mosolyát... De egyiket sem találta... Aki ott feküdt, nehezen küzdve könnyeivel, - az nem volt az ő asszonya, - az egy egészen idegen, szánandó teremtmény volt... Lehetetlen, hogy el ne tévesztette volna a szoba számát... Csak amikor egy jól ösmert hang a nevét suttogta, akkor tért magához, akkor ébredt az öntudatára annak, hogy neki most - hazudni kell. Hazudni az arckifejezését, nehogy megütközését elárulja, - hazudni szavával, hogy az derűs, reménytelenség, örömteli legyen, - hazudni a kezével, amely azt a forrón nedves kis kezét kell, hogy cirógassa...

Ez Elinor? Ez az a hős, vakmerő, oktan szép asszony, aki életét minden meggondolás nélkül dobta a lovak lába elé, csak hogy őt, a férjét megmentse?...

Mikolay elgyötörve ült ott, mert mialatt beszélt Nóráról, a külvilágról, otthonukról, az Idali Zsozso eljegyzéséről, szóval mindenről, amiről gondolta, hogy feleségének örömet okozhat, - ezalatt lelkén ott zakatolt, lázadozott a fölháborodás, a kétségbeesés.

Nem lehet több gyermekem! Nem lesz... Soha... Sohasem lehet többé fiam!... sírt benne egy hang szünös szüntelen. Azt még nem is mérlegelte annyira, hogy Elinor szépsége végképpen eltűnt-e, vagy csak mint az imént mondta „ideig-óráig” - végre is azzal is meg tudott volna barátkozni, hogy felesége csúf legyen, - csak ne meddő! Ez ellen minden gondolata és minden szívverése tiltakozott és tiltakoztak ősei, akiknek nevét szent ereklyeként viselte, kiknek vérért, ideáljait, a hon szolgálatában edzett szellemét át kívánta adni messze nemzedékeknek.

„Nem lehet többé fiam”, - ez lett ezután az állandó gondja, állandó gyötrelme. És úgy érezte, hogy egy nagy tartozást nem róhat le többé soha, egy nagy tartozást, amelynek visszafizetését ősi nevének őseitől örökölt uradalmának akkor ígérte meg, mikor Elinort feleségül vette.

Mégis, igazságérzete nem engedte, hogy bárki ellen is vádat emeljen. Ezért mikor Elinor végre hazakerült, kettejükre nézve az élet látszólag ugyanazt a folyását vette, mint a katasztrófa előtt.

S mégis milyen változás!

Elinor finom érzéke első nap megérezte azt, s mélyen érezte e tény kegyetlenségét. De ő se vádolt senkit, hiszen a tükör, - melybe olykor, olykor kénytelen volt tekinteni, - adta meg a feleletet, a magyarázatot.

- Csúnya lettem, - vallotta magának olyan szégyenérzettel, mintha megbélyegezték volna. - „Csúnya vagy Elinor, csúnya és beteg!”

De éppen ez a tudat szolgált némi vigasztalással. „Hiszen csak meg kell gyógyulnom, hogy ismét megszépüljek”, súgta oda a könyörtelen tükörnek dacosan. Egyelőre egészen természetesnek találta, hogy Imre nem közeledik hozzá mint hajdan szenvedélyes csókkal, ölelő karokkal. Máskülönben férje talán még gyöngédebb volt, mint régen. Mindenesetre engedékenyebb. Sőt Elinornak az kezdett föltűnni, hogy mennyire keresi kívánságait. Eltiltásról többé szó sem volt közöttük. Jöhetett, mehetett, ahogy szeszélye hozta. Ha színházba vágyott, férje sohase mondta, mint azelőtt: „ma este már 9-kor itthon lehetek. Ezért talán mégis jobb volna, ha ma itthon maradnál”. Nem. Mikolay ilyesmit nem mondott. Ellenkezőleg, ő maga hozta a páholyt, ő maga rendelte meg kocsiját, hogy ide vagy oda menjen. Még Illésházy Bertának is ő írt, hogy jöjjön már el, és lepje meg Elinort látogatásával...

Pedig a fiatal asszony mostanság nem mindig volt könnyen kezelhető. Ideges, ellentmondó, szeszélyes lett, amióta egészsége cserben hagyta. Sokszor ő maga is belátta ezt s ilyenkor sírt, vádolta önmagát, - hogy a legközelebbi alkalommal újra kezdje. De Mikolay sohasem jött ki a türelméből, gyöngéd gondoskodása sohasem szűnt meg a feleségét minden bajtól óvni.

Mégis, napról-napra nagyobb lett az űr közöttük. Elinor ösztönszerűleg érezte ezt, - s idegességében - mintegy lesbe állt, hogy még több bizonyítékot gyűjtsön, még több tényt halmozzon össze kiderítésére.

- Hálás, de már nem szeret... - mondogatta magában, minden keserűség nélkül, de azért napokig sírt, gyötrődött miatta.

A grófnénak föltétlenül gyógyíttatnia kell magát, még pedig nem idehaza, - jelentette ki Lénárdy tanár, hat héttel azután, hogy Elinor elhagyta a szanatóriumot.

- S ha nem mennék?

- Nem azért mentettük meg az életét, hogy most szeszélyből újra kockáztassa! - felelt a tudomány embere kíméletlenül.

Elinor végre is rászánta magát a szófogadásra és mivel a Tátrába küldték, Ujfűreden bérelt egy házat, amelyben egyedül a kurájának kívánt élni.

Mikolay kikísérte a vasúthoz. Meggyőződött róla, hogy a vasúti kocsiban minden úgy van, ahogy a legjobban lehet, azután elbúcsuzott.

- Nórát küldd megelőbb, nem értem, hogy az orvosok mit okvetetlenkednek, - zsörtölődött Elinor.

- Mihelyt lehet, - felelte férje, - aki meg se várta a vonat indulását, sietve hagyta el a perront.

- Hogy siet tőlem!... - jegyezte meg magának a fiatal asszony beteges gyanakodással.

Harmadik csengetés előtt egy perccel, valaki csaknem futva haladt el a szalonkocsi előtt. Egy pillanatra megállt, - mintha nem hinne szemének, - de aztán kalapot emelt és szó nélkül ment tovább, egy másik kupéhoz.

- Zoltán?!... - kiáltott Elinor meglepve, megörülve, megdöbbenéssel, aztán egy hirtelen mozdulattal egészen arcába vonta sűrű fátyolát.

Mert megértett mindent. Egyszerre egész biztosan tudta, hogy Zoltán azért nem szólt be hozzá, mert az Elinor megváltozott külseje előbb meglepte, aztán részvéttel, aztán közönnyel, - vagy talán éppen undorral töltötte el?

Elinor lázadozva, sorsát vádló keserves zokogással borult az ülés bársony párnáira.

Eddig nem tudta, mi az egyedüllét, csak most, mióta szépsége elhagyta. Hiszen addig nem lehetett soha olyan elhagyatva, hogy ez a hü társa némi vigasztalást ne adhatott volna, - de most?!...

Később Mikolay Zoltán mégis megkérdeztette, szabad-e látogatást tennie? s mikor belépett, nyoma sem volt arcán a csalódásnak. Jókedvűen, szellemesen beszélgetett. Meglátszott rajta, hogy nagyon igyekszik Elinornak kellemessé tenni az együttlétet. Mégis volt szavaiban egy árnyalatnyi gyámkodás, ami mindig üvegfalat vont kettőjük közé. És, - egy szó sem esett utolsó találkozásukról, kerülték mind a ketten... Milyen messze is volt az!... Mintha egészen mások lettek volna azóta.

Kassa előtt Mikolay fölállt, hogy elbúcsúzzék.

- Mennyi időre megy a Tátrába? - kérdezte.

- Lehet, hogy három hónapra, de lehet, hogy egy évre.

- Úgy?...

Ennyi. Se csodálkozás, se lázadozás, se biztatás, se vigasztalás, semmi. - Úgy? - tehát egy ténynek az egyszerű tudomásulvétele, úgyszólván elkönyvelése és ezzel, mintha elvágtak volna egy kötelet, mely két hajót összetartott, egy irányba terelt. Elinor tudta, hogy ezután annak a másik hajónak a messze világító fénye is elhagyja.

Ejh! Jobban van ez így! - oktatta magát dacosan. - Hiszen mindig tudta, hogy nem helyes annak a fénynek megengedni, hogy a szívébe melegítsen, világítson. Nem, nem volt helyes... De olyan jól esett!

- Ha megengedi, egyszer majd fölkeresem Füreden, - szólt vissza Zoltán az ajtóból.

- Jöjjön, jöjjön, nagyon fogok örülni.

Kezet szorítottak, nevettek és mind a ketten tudták, hogy most csak üres szólásformákat fecsegték.

Elinor örületesen dobogó szívvel, repülő lélekzettel nézett utána.

- Vége! - suttogta s minden olyan színtelennek, olyan fölöslegesnek tünt föl körülötte és jövőjében.

Szerette volna visszahívni, visszakönyörögni, csak még egy szóra... De azért némán, mozdulatlanul hagyta, hogy kimenjen - az életéből.

Kimondhatatlanul szenvedett, pedig már rég tudta, hogy nem szerelmes a fiatal grófba és hogy nem is szerelmére vágyott, hanem hogy Zoltán volt az a hang (vagy visszhang), amely nélkül némaság, kétségbejítő lelki némaság lett volna már eddig is az élete. Hát még ezután?

Oh, ha Imre őt ezután a meghitt élettársának tekintené s nem holmi elkényeztetett bábúnak, babájának!...

Mikor az abosi állomást elhagyta a vonat, a komornyik és az inas nehéz ezüst tálcán ozsonnával kopogtatott be, csak úgy, mint ugyanebben az órában otthon szokták.

Mint otthon. Elinor fáradtan nézett ki a szalonkocsija ablakán és bár szemei a Hernádvölgy gyönyörű vidékében gyönyörködhetek volna, ő honvágygal telve, csakis a Mikolay-palota megszokott csendjére gondolt.

Vajjon mikor fogja viszontlátni? Igaz-e, hogy csodaerő rejlik a Táttra levegőjében? Minden ettől függ... Elinor századszor vette elő azt a kis tenyérnyi tükröt, melyet folyton magánál hordott...

Micsoda roncs lettem!... Igazán csodának kell történnie, hogy a régi Elinor lehessen belőlem, - sugta elcsüggedve, de legott összeszorította öklét. - De meg fog történni a csoda! - kiáltott dacosan. - Kell, hogy megtörténjék. Hiszen ez így nem élet!...

Beteg képzelete újra sorra vette mindazt, amit hat hét óta megfigyelésekből, csalódásokból, keserűségekből elraktározott s amely mind mérhetetlen kínokkal töltötte el valóját.

Önkínzási kedvtől sarkalva, újra átgondolta a Zoltán érthető kijózanodását. Aztán egészen szétszedte, át- meg áttanulmányozta mindazt, amit „férjem odaadó közönyének” nevezett.

Csak egyet nem tudott megmagyarázni, bárhogya is kérdezte, faggatta, azt a mély bánatot és gyötrelmet, melyet az Imre örökké türelmes mosolya mögött megsejtett.

Mi ez? Miért gyötrődik? Betegségem miatt? De hiszen az orvos megmondta, hogy a Basedow-kórú makacs ugyan, de gyógyítható. Kivált a Tátrában. Imre mit bánkodik tehát? Vagy talán az bántja, hogy egy-két évig még várni kell a kis örökre? Végre is olyan nagy dolog ez? Elinor, a beteg ember szélsőségekben csapongó kedélyhulláma folytán, most már nevetni szeretett volna arra a gondolatra, hogy azt az egy-két esztendő férje olyan „tragikusan” veszi.

Eszébe se jutott, hogy ő is aggódjék.

- Huszonhat éves vagyok! - szerette volna diadalmasan odakiáltani mindenkinek, aki még nem tudta, vagy aki feledte. - Huszonhat éves; tehát ha egy unalmas kura még egy-két évig huzódik is, előttem a reménység, előttem az élet!

Huszonnégy órával később megtudta a valót.

Amit Lénárdy professzor és férje olyan nagyon titkoltak előtte, azt a tátrai orvos (akinek nem érkezett meg időre a figyelmeztető levél) egész gyanútlanul árulta el előtte.

A jó doktor úr csak akkor ijedt halálra, amidőn betegének kétségbeesésével és annak nyomán súlyosbodott kórtünetekkel találta magát szemben.

Végnélküli, kínos, magányos hónapok következtek.

Elinor többnyire verandáján fekvé morzsolta le őket. Onnan figyelte meg a felhők járását, az évszakok észrevétlen egymásba kapcsolódását. Gyönyörködött az őszben, melynek harántos aransugarai napfröccsökkel hintették tele az erdők titokzatos mélyét. Hallgatta a hetekig tartó esők egyenletes locsogását, aztán szeme megtelt könnyel a gyönyörűségtől, amikor először meglátta a tátrai tél fenséges bevonulását. Csupa ragyogás, csupa kristálytisztaság vette körül. Napsugárral telített, sötétké é alatt hangtalan símúlással formált a hó minden faágból, kavicsprizmából, göröngyből új alakokat; de mindig úgy, hogy mindennek elvette a hegyét, élet, szögletességét. Ott pedig, ahol egy kis földmelege érhet a havat, az ezüstfehér szilánkok csillogása helyén, a szivárványnak minden színével pompázó gyémántos káprázat beszélt a Természet kifogyhatatlan, kincses tárházáról.

*

Karácsony hete nagy elevenséget hozott a Tátrába. Kipirult, mosolygós arcok bukkantak föl itt is, ott is és a gyorsan sikló gyalogszánkák, tobogánok, mintha nem is emberekkel megrakva repültek volna a völgy felé, hanem a gondtalan jókedv lett volna puha, meleg bundákba göngyölve, rájuk bízva, hogy vegyék, vigyék, karácsonyi ajándékként, szerte a világba!

Elinor úgy érezte, hogy még ő is kapott belőle egy csöppecskét, hiszen tudta, hogy a délutáni vonattal meg fog érkezni férje a kicsi Nórával.

És azután nem is fog leányától elválni többé. Egészsége olyan szépen javult, hogy az orvos nem kifogásolta a gyermek állandó ittmaradását. Elinor tehát tervet-tervre halmozott, amikor elgondolta, mi mindent fognak ők együtt mulatni, sétálni, gügyögni. Férje látogatásának is nagyon örült, mint eddig is mindig. Mikolay minden hónapban fölrándult, ha csak pár órára is, hogy meggyőződjék, nem hiányzik-e valami felesége kényelméből, fényűzéséből s hogy hosszú, titkos tanácskozásokat tartson az orvossal az Elinor egészségéről, gyógykezeléséről. Minden ilyen látogatáskor zsebei telve voltak drága ajándékokkal; de bár ajka csak vigasztaló, biztató szót mondott, a szemeiben az öröm kifejezését Elinor hiába leste.

- Pedig gyógyulok. Érzem, tudom, hogy rohamosan gyógyulok, - mondta magában a grófnő. - S ha a tükörbe nézett, az se hazudtolta meg egészen. A kezdet határozottan megvolt, mert ha nyoma maradt is még a betegségnek, szemkifejezése mégis kezdett már a régi lenni és torkán is a kidagadt mirigyek kezdtek visszafejlődni. Sőt már idegeinek eddig az arcon, kezeken látható rezgése legtöbbször egészen lecsöndesedett.

- Még egy hónap és a kegyelmes grófné teljesen egészségesen hagyhatja el a Tátrát, - jelentette ki az orvos december 24-én reggel; - és Elinor repeső örömmel gondolt arra, hogy ez a jó hír lesz az az ajándék, amivel férjét ma este meglepheti. Kereste a módját, hogyan csinálhatna belőle méltó, igazi „kriszkindlit”... Úgy találta, hogy csak úgy egyszerűen odamondani ma, - nem. Az nem érne semmit. Az nem az „igazi” lenne. Hanem... Igen. Így lesz a legjobb, - határozta el s nem sok idő elteltével a fogadószobában csillogó drágasággal megrakott óriás fenyőfa alá egy borítékot helyezett el, melyen nagy betűkkel a Mikolay neve volt fölírva s ebbe egy írást csúsztatott.

- Így, - mondta elégedetten. - Ezt rögtön észre kell, hogy vegye, s ha fölbontja, lesz öröm!...

Olyan boldognak érezte magát, mert a tükör nem rémítette többé, mert a kis Nóráért várta, mert künt oly gyönyörűen csillogott a hó, - s mert karácsony este volt, - olyan boldog volt, hogy másról se tételezett föl egyebet, mint a gyermekes boldogság érzetét.

„Kis levélke, édes kis levélke!...” - dúdolta, mialatt újra kivette, újra elolvasta a kis cédulát. Abban pedig ez állt:

„Uram, uram, kedves uram, nagy ujságot mondok,
Elhiheted, mert biz’ Isten, nem mondok bolondot.
Meggyógyultam!!!! - vége, vége a száműzetésnek,
Mától kezdve fittyet hányok minden szenvedésnek.
Hazamegyek nemsokára, milyen szép lesz életem!
(Annál szebb, mert kaszás bácsi már-már eljött értem)
S porhüvelyem sem vall szégyent, - lakhatja a lélek!
Mondd, ugy-e jó, hogy hozzátok újra visszatérek?...”

- Hát ez igazán nem rossz vers!... - biztatta magát a fiatal asszony nevetve; aztán sietve szedte magára bundáját, kalapját, s rohant Ó-Füred irányába. Legott föl is hangzott a várva-várt szánnak csilingelése, s a következő percben már karjába szorította Nórát, aki hangos sikongatással adott örömének kifejezést.

- Elinor! meghültök mind a ketten! - figyelmeztette Mikolay, de Elinor csak a fejét rázta.

- Szó sincs róla. Ugy-e, Nóra!... - s a többi érkezővel nem törődve, kezdte előlről a játszást, ölelést, boldog suttogást kis leányával.

Mikolay csak bent a szobában ölelte magához, s csókolta homlokon a feleségét. Aztán a lámpa elé vonta:

- Tudod, Elinor, hogy hála Istennek, nagyon jó arcszíned kezd lenni?

- Tudom... De várj csak. Még egyebet is fogsz te tudni rögtön... - felelt a grófnő titokzatosan.

Alig várta, hogy a kis csengővel jelt adhasson, s a karácsonyfa titkai föltáruljanak kedvesei előtt.

Mikor végre kinyílt a fogadószobához vezető ajtó, a kis Nóra előbb tátott szájjal, aztán tapsolva, ujjongva vette birtokába a játékok garmadáját. Elinor egy gyémántnyakéket talált, mely csodálatosképpen jutott az elzárt szobába.

De mialatt örömmel kipirult arccal sietett a tükörhöz, hogy fölpróbálja, egyik szemével folyton ahhoz az asztalkához sandított, melyen a Mikolaynak szánt levélke várakozott. De férje még mindig nem vette azt észre.

- Ejnye! hát maga sohasem lát meg semmit? - zsörtölődött Elinor tréfásan és végre is odavezette Mikolayt. Ő pedig egy karszékre vetette magát és leste a hatást... De ha azt várta, hogy a gróf olyan örömrivalgásban törjön ki, mint a kis leánya az imént, úgy nagyon csalódott.

Mindössze az történt, hogy Mikolay végigolvasta az írást, odament feleségéhez s jóságosan megsimogatta a haját, azt mondta:

- Nahát, ennek igazán örvendek, - s azzal cigarettára gyujtva, föl s le kezdett sétálni a szobában.

- Ez az egész? - kérdezte Elinor, félig neheztelve, félig aggódva, elszomorodva.

- Mi más legyen?

- Azt hittem, nagyon, nagyon fogsz örülni.

- Hát örvendek is... csak...

- Nos?

- Csak előbb az orvostól is szeretném hallani, hogy mit mond.

- Azt, amit én, hogy meggyógyultam.

- Adj a Isten.

Őszintén volt ez mondva, s mégis Elinornak úgy tetszett, hogy mérhetetlen távolságból jön ez a jámbor kívánság feléje... Enyelegni próbált.

- Hát a versre nincs megjegyzésed?... én úgy találom, hogy az gyönyörű, mondhatnám zseniális; vagy nem?

- Lehet. De én az ilyesmihez nem értek.

A messzeségből most már jéghegyek is kezdtek kiemelkedni, és az Elinor széles jókedvét bizony rögtöni lehütésekkel fenyegették. Ma? Karácsony estéjén?... Nem. Nem fogja engedni... ezért odaült férje lábaihoz, úgy mint régen annyiszor, s beszélni kezdett. Elmondta, hogyan élt a legutóbbi hat hét óta, amióta nem látták egymást. Rajongva beszélt a Tátráról, mely csakugyan „megtette a csudát”, s visszaadta egészségét.

- És úgy-e?... már nem is vagyok olyan csúnya? - kérdezte pirulva.

Mikolay ismét megcirógatta a haját, az arcát.

- Persze, hogy nem! - de legott elkomolyodott újra, és csak szórakozottan felelgetett a felesége kérdéseire.

- Az ellenzék? Igen. Egészen megszeliidült... most már teljesen normálisak a parlamenti viszonyok, lehet dolgozni.

- Mit?

- Mindenfélét.

- Mégis?...

- Ej, ki beszélne most róluk. Inkább mondd meg, igazán hiszed-e, hogy egy hónap múlva hazajöhetsz?

- Tudom.

- Na, na, még ahhoz sok szó fér.

- De nem...

- De igen. Ugyan, kérlek, ne éld bele magad e gondolatba.

- Miért?

- Mert lehet abból az egy hónapból még négy hónap is.

- De ha mondom...

- A fő, hogy teljesen kigyógyúlj. Örültség lenne félbehagyni a gyógykezelést. Nem, ezt nem is teheted. Még ha az orvos mondja is... Nem szabad elsietned a dolgot.

Elinor titkon lesbeállt, s szívdobogva figyelte férjének minden arckifejezését, minden szemhunyorítását. És amit onnan leolvasott, az lassan-lassan letörölte arcáról a mosolyt, elnémította ajkán a tréfás enyelgést. Mert Mikolay mentől inkább érvelt az Elinor egészségének védelmében, a fiatal asszony annál világosabban látta, érezte - különösen érezte, - hogy ez azért van, mert férje nem vágyik arra, hogy ő egyhamar visszatérjen a közös otthonba...

- A közös otthon!... Ez az, - itt vált ő fölöslegessé, ő, a meddőségre kárhoztatott feleség...

És egyszerre úgy kezdett a Mikolay gondolatában olvasni, mint egy látnok. De most se kelt férje elleni vádra. Minek?... Jól tudta, hogy a gróf utolsó leheletig hű fog hozzá maradni azért, mert erre megesküdt a templomban, és azért, mert Elinor életét tette kockára, hogy az övét

mentse. Hú fog maradni, és gyöngéd és türelmes... még szeretni is fogja egy bizonyos fokig, - de azért soha egy percig se fogja elfeledni, hogy nem lehet tőle gyermeke. Igen, ha Nóra fiúnak született volna. De így?!...

Elinor nagyon jól tudta, hogy férjének mit jelent ez a tény; főleg azért, mert így a majorátusnak át kell majd mennie a család katolikus ágára. Ez mindennél jobban fogja bántani. Nem lehet tehát, hogy, ha még úgy küzd is majd ellene, előbb-utóbb megbénítottak, lenyűgözöttek ne érezze magát.

Sokkal jobban ösmerte őt Elinor, semhogy az ellenkezőt remélni merete volna, és egy cseppet se volt biztos, hogy már eddig is nem szenvedett és gyötrődött többet, mint amennyit megérdemelt.

- És mindez a gyötrődés, mindez a szenvedés is általam szakadt rá...

Elinor kétségbeesve nézegette a férje halántékát, melyen árulkodó szürke hajszálak kezdtek mutatkozni.

- Hogyan segíthetnék rajta? Rajtam?... - töprengett. - Helyes az? Jogos az? ha ott maradok az oldalán, láncnak, koloncnak? Világosságot, Istenem! Én jó Istenem, adj világosságot! - Könnyögött újra meg újra. De csak vergődött tovább. A késői téli reggel még ébren találta tépelődéseivel. Nem csoda tehát, ha az orvos betegségének rohamos visszaesését konstataulta.

Mikolaynak mégis igaza volt. - Nem hogy egy hónap múlva, de négy hónap múlva se volt szabad arra gondolni, hogy a Tátrából elmehessen.

És újra kezdődött a magányosságban töltött végnélküli órák lepergetése. Nórárt visszavitték Budapestre. Félték, hogy elevensége zavarná a nagy beteget. Egy darabig eltiltották az olvasástól is. Azt mondták azért, mert a szemének ártalmára lenne. Igazában azért, hogy ne tudhasson meg semmit az általános választásokat megelőző rettenetes harcokról, küzdelemről, melyet Mikolaynak az egyesült ellenzékkel szemben kellett megvívnia. De már a választások napján nem engedte, hogy bárki is eltiltsa a betűtől. Kijátszva mindenkit környezetében, módját ejtette, hogy minden órában sürgönyt kapjon a választás eredményéről.

Éjfél után kapta az utolsót, és ez csak megpecsételte azt, amit már dél óta sejtett, hogy a kormánypárt nemcsak hogy vereséget szenvedett volna, - de egyszerűen megsemmisült.

- Mi lesz Imrével? - kérdezte magában igazi részvétellel. Csak aztán, sokkal később kérdezte meg azt is: - és most mi lesz velünk?...

Amíg férje a kormány élén állott, oly természetesnek találták, ők is, a világ is, hogy csak ritkán, s csak pár órára találkozzanak, de most? De ezután? És csodálatosképpen a férje is e kérdéssel tépelődött, mert a több mint nyolc hónap óta tartó különélés észrevétlenül még alaposabban eltávolította őket egymástól. Most már a szokás, amit házastársak oly sokszor neveznek el, hívnak szerelemnek, szeretetnek, - még az sem tartotta őket össze. S ha eddig csak Elinor tudta, - túlfinom érzéke folytán, - hogy lelkileg egész világok választják el őket egymástól, most már lassan-lassan Mikolay is rájött erre a szomorú tapasztalatra. Még pedig az által jött rá, hogy Elinor napról-napra kevésbé hiányzott otthonából. De nyomra vezethette volna az is, hogy anélkül, hogy számot adott volna magának cselekedeteiről, mondhatni ösztönszerűleg járt-kelt a palotában s törölt el minden nyomot, ami a fiatal asszony ottlétét jellemezte volt. Anélkül, hogy jóformán tudta volna, taszított helyre itt egy karosszéket, dobott ki ott egy spanyolfalat, aggatott vissza amott egy rettenetes tájképet, míg végre minden úgy állott ott merev rendben, ahogy állt negyven éven keresztül, mielőtt egy szentségtörő kis kéz mindent föl nem forgatott.

Ha visszajön, vajjon mit fog mindehhez szólni?... - jutott egyszer-másszor eszébe, de aztán szomorúan rázta a fejét, - ki tudja, jő-e vissza?... De, mert nagyon becsületes volt, azt is megkérdezte magától: „Örülne, ha visszajönne?” És ime erre sohasem tudott határozott feleletet adni. Mert mentől jobban visszaalakult a palota régi formájába, annál közelebb vitte Mikolayt a multhoz, annál élesebben vágott lelkébe az a tudat, hogy Elinor miatt a rábízott kincseket: nevét, vagyonát, tradícióit nem adhatja át egyenes, természetszerű leszármazottjának, de kisiklik a kezei közül, mintha elprédálta volna. Mintha hitehagyó lenne! Hiszen ha a Mikolay-majorátus a katolikus ágra száll, egyháza is szegényebb lesz egy hatalmas pártfogóval!... És ha meg-meglátogatta Elinort, mindkettejük részéről mindig nagyobb és nagyobb jóakarat és több találékonyság kellett ahhoz, hogy a társalgás valahogy ébren maradjon. Mind a ketten érezték, hogy egy-egy ilyen együttlét, igazában, valóságos kínszenvedés mindkettőjükre nézve. Kivált Elinor szenvedett sokat. Betegsége a legnagyobb nyugalmat, derűt kívánta volna, de férjének minden látogatása hetekre visszavetette.

Végre is a jó Lénárdy professzor beszélt vele nagyon komolyan.

- Mit akar, kedves kis grófném?... Így élni betegen, nyomott kedéllyel?... Folyton útjában érezve magát egy szeretett lény boldogulásának?

- De mit tegyek?... Mit tehetek?... Bár meghalnék, az lenne a legegyszerűbb megoldás.

- Nagyon egyszerű, mondhatom. Kérdezze meg a kis Nórát, hogy olyan nagyon egyszerű-e?

- De hát akkor mit tegyek?

- Válgjon el!

Elinor olyan rémülettel tekintett reá, mint egy kísértetre, aztán fáradt mosollyal felelt:

- Meghalni sokkal, de sokkal egyszerűbb!

- De sokkal butább, - na! - intézte el a tanár azzal a szokott kiméletlenséggel, mely alatt a legnagyobb emberszeretet rejtőzött. De Elinor nem volt hajlandó ily egyszerűen elintézettnek venni a kérdést, azért soká érvelt, magyarázott, az orvos pedig nem is annyira szavaira figyelt, mint inkább arcát tanulmányozta, melyen a betegség olyan kegyetlen nyomokat hagyott. Pedig már újra nagy volt a javulás.

- Ha most szép csendesen maradna, igazán mondom, egypár hét alatt meggyógyulna... de ha férje minden látogatása úgy fölizgatja, semmiről sem felelek. Azt hiszi, hogy valahányszor önt betegebben hagyja itt, mint ahogy találta, azt hiszi, hogy ez nagy örömmel tölti el a Mikolay Imre gróf ő excellenciája szívét?... Hát ha azt hiszi, nagyon is csalódik...

- Kedves tanár úr, minderről nincs mit beszélni. - És Elinor haragtól lángoló arccal fordult el öreg barátjától.

- Így is jól van... Alázatos szolgája. - S a szókimondó öreg úr köszönés nélkül ment ki a szobából.

Pár nap múlva Illésházy Bertát jelentették be. A fiatal asszony boldogan ölelte magához rég látott barátnőjét.

- Miért nem jöttél ez ideig?... - kérdezte, de nem is várt feleletet, hanem köszönte, köszönte újra és újra, hogy végre mégis megérkezett.

A Tátrában éppen a tavasz kezdett bontakozni. A fenyők még komoran, csaknem feketén hajladoztak. De a szél, mely selyemsusogással töltötte meg az eddig hangtalan erdőt, virágok illatát hordta, vitte. A réteken pedig crócusok, anemonák kandikáltak elő, mint megannyi kis láng. De mindennél meggyőzőbben hirdette a kikelet ébredését a szürke rigó, mely kora

hajnalonkint az erdő legmagasabb fáinak legtetejéről itt és ott is föl-fölcsendítette diadalmas, az egész tavaszt birtokba vevő énekét.

Berta és Elinor hosszú kirándulásokat tettek a teljesen néptelen Tátrában. Egy vezető hordta utánuk a felöltőket, gyorsforralót, eséséget, s napról-napra fokozódó kedvvel, erővel bolyongtak a sok helyt még hóval födött mesgyéken. Vándor kedvük végre egy több napig tartó kirándulásra csábította őket.

Mikor először szóltak róla a vezetőnek, az mindenképpen azon igyekezett, hogy lebeszélje őket, de mivel ez nem sikerült, becsületes iparkodással rendelte meg a kocsit, lovakat, s illő filozófiával nyugodott sorsába. A két barátné tehát Csorbán lóra ülve, egyenesen Podbáncó felé tartott. Csak azt tudták erről a vidékről, hogy nagyon szép és hogy nem vezet hozzá út, - s ez teljesen elég volt arra, hogy felköltse a Robinsont fiatal kedélyükben. És nem is csalódtak, gyönyörű világ tárult ott föl előttük, s ők a kincstári erdész gondjaira bízva a földi jólétükről való gondoskodást, teljesen átengedték magukat a rájuk özőnlő hangulatoknak. Már kora reggel talpon voltak, hogy mindig új pontokat fedezzenek föl, ahonnan még szebb a kilátás, még felségesebb a levegő, még hangosabb a patak.

- Mily gyönyörű, - mondogatták egyre-másra.

- És hogy ezt alig ismeri valaki, - tünődött Berta.

- Pedig mily remekül lehetne itt egy telepet létesíteni.

- Túristáknak? Vagy pláne fehércipős, strucc tollas „korzózóknak”?! Szentségtörés ilyenre még gondolni is!

De Elinor elnevette magát.

- Nem, - felelt aztán komolyan. - Nem. De én egy nagy-nagy szanatórium-telepre gondolok.

- Talán, - hagyta rá barátnője közönnyel. - Részemről megelégednék itt egy szép kis lakással... csak egyedül a magam számára.

- Igen. Én is szeretnék itt lakni, - felelt Elinor, - de aki, mint én, már csaknem két év óta élek betegek között, annak csak egy vágya van: még több, még sokkal több olyan helyről tudni, ahol az emberek újra egészségesekké válhatnak...

Berta szó nélkül szorította meg kezét.

Mikor végre el kellett válniuk a megszeretett helytől, Elinor a kocsiban újra visszatért ötletéhez. Most már Berta is belekapott a tárgyba, és így azzal mulattak Csorbától Ujfűredig, hogy azt a képzeletbeli Szanatórium-várost, vagy, ahogy ők nevezték, „Ha volna, jó volna”-várost apróra megvitatták, megtervezték. Egészen fölfrissülve, kitünő kedélyhangulatban érkeztek vissza Fűredre. De itt egy sürgöny várt Elinorra férjétől: „Nóra lázas. Egyelőre nincs aggályra ok, de azért jer kérlek rögtön”, - sürgönyözte Mikolay.

Elinor alig fél óra elteltével már ismét kocsiján ült, és rémlátásoktól gyötörtten, százhuszat verő üterekkel kért, könyörgött, követelődözött, hogy hamar, hamarabb hajtsonak vele a poprádi állomásra.

Rémes utazás volt ez Budapestig. Berta már azt hitte, hogy Mikolayné vagy már megöregült, vagy egészen közel áll az örüléshez. Ezért nagyon megkönnyebbült, mikor a miskolci állomáson Lénárdy professzort megpillantotta.

- Mily jó véletlen! - kiáltotta és integetni kezdett, hogy az öreg urat ottlétükre figyelmesse tegye; csak akkor rémült meg, mikor szemtől-szembe találta magát vele a szalónkocsi folyosóján. Ekkor azonban legott megértette, hogy a professzorral nem véletlenségből találkozott, hanem hogy az egyedül Elinor elé jött, egy rettenetes hírral az ajkán.

Berta nem is kérdezősködött tovább. Minek is? s csak azt mondta: „Ha szükség lenne reám, tanár úr, hívasson”, - s ezzel saját fülkéjébe húzódott, szerényen, mély bánattal szívében.

- Ismét itt van a magányos életem réme, - vallotta magának titkon sírt könnyeit törölgetve. - Ime: nézhetem a mások bánatát - páholyból!... Milyen mellékes most Elinornak, bárhogyszeret is engem, s akármennyire tudja, hogy én milyen igazán szeretem, milyen mellékes most neki az én jelenlétem, vagy jelen nem létem. Hogy: részt veszek-e bánatában? Vagy hogy csak úgy mondom? Vagy ha éppen nem is mondom... Mennyire nem számítok neki semmit, de semmit ezekben a rettenetes órákban. Éppen akkor, amikor pedig legnagyobb szüksége volna reám... Emerson fölajdulása jutott eszébe. - „Mindenkinek egyedül kell az élet nagy harcát megvívni...” s ez megértette vele, hogy ő sem árvább másnál. - Szegény, szegény Elinor! - fűzte borús gondolatait tovább, mert régen megsejtette, hogy mindazért, mit a sors megvont barátnőjétől, egyedül gyermeke kárpótolta.

És most mindennek vége. De vajjon nem tévedett? Igazán vége mindennek?... Izgatottságában mégis a folyosóra lépett, hogy bizonyosságot szerezzen. Éppen akkor rohant el mellette a komorna étheres üvegcsével a kezében... és Berta tudta, hogy nem csalódott.

Később Lénárdy professzor kopogtatott be hozzája:

- Alszik, - mondta részvétellel, aztán a Berta meglepett tekintetére felelve: - Természetesen port adtam be neki... Reménylem, napokig lethargiában fogjuk tarthatni... Így se tudom, kibírja-e szervezete a rettenetes csapást...

De kibírta. Hónapokig rebtent-lobbant az élete lángja le és föl, néha alig-alig látszó pislógással, de fiatalsága végre mégis csak győztes maradt újra és Mikolay Imréné nem követhette egyetlen gyermekét oda, ahová oly végtelen sóvárgással vágyott. Mikolay Imrét is földig sújtotta a rettenetes bánat.

Imádta volt gyermekét.

Csodálatosképpen, sose jutott eszébe, hogy a kis Nóra miért is nem született fiúnak?! Sőt! Éppen így találta tökéletesnek, mert leány volt, mert szép, mert olyan mulatságosan öntudatos, határozott volt a föllépése.

Imádta és hiú volt reá, ám: *büszke* csak fiára lett volna, ha ezt az érzést megengedi az Ég!...

De most minden de minden öröme ott nyugodott a jákóvári sírboltban, és azt is tudta, hogy soha többé nem nézhet apai örömök elé. A sorsával leszámolt ember eltökélésével határozta el, hogy ezután egészen feleségének fog élni.

Kedvéért kiszakította magát a politikából. (Igaz ugyan, hogy ez időben az ellenzék volt éppen kormányon és Mikolay arra számított, hogy jobb lesz egy időre távol maradni, mert így nagy a valószínűség, hogy az a párt a saját hibájából sokkal gyorsabban fog megsemmisülni, mintha ő odaáll „vörös posztónak” és küzdelemre tüzeli őket.)

Most tehát egyedüli szent célul azt tűzte ki magának, hogy Elinort szórakoztatja, életét elviselhetővé teszi: Ezért amint a grófné állapota annyira javult, hogy végre hallgatott tanácsra, kérésre, Mikolay csomagoltatott és utazni vitte.

Olaszországba mentek; életükben először.

Miért éppen oda?... Nem is nagyon tudták. Valószínűleg, mert tavasz volt. Mert mások is oda igyekszenek ez évszakban. Mert alapjában oly mindegy volt mindkettőjüknek, hogy hova mennek (hisz minden gondolatuk úgyis ott maradt a jákóvári sírkertben).

Csak sokkal, sokkal később kezdett a gyanú ébredezni bennük, hogy talán nem kellett volna odamenniök. Nem. Nekik. Kettőjüknek. Együtt. Olaszországba... Soha!...

Pedig hogy igyekeztek, hogy ezt az útat igazán együtt járják!

Mily becsületes, kemény eltökéléssel fogadta meg magának Mikolay, hogy teljesen alá fogja rendelni idejét, izlését a beteg, szerencsétlen asszony kedvének, izlésének és Elinor is, milyen őszintén átérezte háláját, amikor minduntalan odasúgta férjének:

- Mily jó vagy, Imre!... Nem is képzeled, milyen jól esik a jóságod...

Ki tehetett tehát róla, hogy mégse úgy ütött ki ez az együttlét, mint ahogy mind a ketten óhajtották, igyekeztek benne?

Ők ketten biztosan nem. Egyikük sem.

De mindez sok idő múltával világosodott ki.

Egyelőre, az utazás első napjaiban, mikor Velencébe érkeztek, Elinor még annyira beteg volt, és annyira közömbös, hogy minden, amit látott, hallott, tulajdonképpen csak mintegy nagy távolságból, letompítva, fátyolon át jutott öntudatához.

- Így lesz ez mindig? - kérdezte Mikolay aggódva.

De Lénárdy professzor, aki Firenzéig velük utazott, megnyugtatóan mosolygott:

- Türelem, kedves grófom, türelem. Ne feledje, hogy nekünk a kegyelmes asszony gondolatait is vissza kell, hogy csalogassuk, egyenként kell hogy visszacsalogassuk - a másvilágról... De, meglássa, hogy visszacsalogatjuk, csak sikerüljön ezt a világot teljes szépségében szeme elé tárni... Mert ez nagyon szép világ ám, ez, amiben mi élünk! Kivált ez a darabja. Amit Itáliának neveznek... És a grófnénak ez kell. Emlékezzék rá: a szépnek látása, a szépnek az *újra való meglátása*, lesz még az a varázsszer, ami őt testben, lélekben meg fogja gyógyítani.

Mikolay hitetlenül mosolygott, mert érthetetlen volt előtte a tanár úr beszéde.

- A szépnek meglátása? - kérdezgette magától. - Mit jelent ez?

De még arra sem méltatta e kérdést, hogy az orvos úr előtt hangosan megismételje.

Pedig, hogy a lélekismerő tudósnak teljesen igaza volt, rövidesen bebizonyosodott.

Torcellóba mentek. Ám a komornyik ügyetlenkedése folytán nem gondolán vagy motorcsónakon, ahogy kívánták, de csak a rendes kirándulási hajón.

Mindhárman nagyon únták a sok lármázó, ujságpapirosról falatozó vasárnapi sokaságot, mely körülöttük nyüzsgött, ezért nagyon örültek, amidőn a szigetre érve, egy ásító gondolásra akadtak. Rögtön lefoglalták a hajóját a visszamenetelre, aztán végignézték a sziget összes látnivalóit. Az „Attila trónjának” nevezett sokkal későbbi kőalkotmányt, s a valóban régi és végtelen érdekes templomot. Csakhogy ebben éppen akkor állványok, létrák, festékes bögrék tömege tette lehetetlenné a közlekedést, semmisítette meg a hangulatot. Nem csoda tehát, ha visszatérőben, egy elfecsérelt délutánért való bosszankodás érzete nehezedett kedélyükre. Szótlanul ballagtak a keskeny ösvényen: Mikolay haza gondolt, ahol most ismét úgy kezdett kialakulni a helyzet, hogy jelenlétére nagyon is szükség volna... De ez lehetetlen. Fogva volt. Becsülete kötötte ehhez az utazáshoz, s ha törik, ha szakad, úgy kell történni, ahogy saját magának tett ígérete parancsolja...

Lénárdy professzor lopvást folyton az előtte haladó fiatal asszonyra tekintgetett, részvétellel, apai szeretettel.

- Kegyetlenül bánt vele a sors, ez bizonyos, - mondta magában, - de azért, fogadom, hogy újra ember lesz belőle... ha engedik... Ez a kérdés. Ez a kérdések kérdése!... Engedik-e? Hagyják-e? Lesz-e reá lehetőség vagy sem?...

A jó öreg úrnak összeszorult a szíve arra a gondolatra, hogy hátha nem lesz reá lehetőség soha.

Elinor azonban feledve környezetét, némán haladt előttük. Igyekezett se jobbra se balra nem nézni, fájt szemének az a sok-sok nyíló pipacs ragyogása, mely az út mindkét oldalán messze bevilágított a szőlőtőkék sötétjébe; fájt, mert visszaemlékeztetett egy nyári délutánra, amikor két könnyörtelen ici-pici kéz pusztítva markolt, tépázott egy elibe tartott pipacs-bokrétát, hogy diadalmas sikongatással dobálja a piros szirmokat egy boldogan gyönyörködő fiatal anya arcába...

Igy értek a gondolához. Két evezős várt rájuk, s amint elhelyezkedtek, a hajó legott egyenletesen megismétlődő ritmikus csobbanással siklott a tükörsíma, néma vízen tova.

Esteledett.

A kiálló póznákkal jelzett utakon végig, mint megannyi smaragdhátú óriás bogár, zöld-ággal, virággal megrakott vitorlás bárkák raja húzódott sietés nélküli céltudatossággal a város felé.

- Ze sabato, - magyarázta a gondolás, és bizonyágképpen, mintha nem is a földről, de valahonnan messze a mesék birodalmából fuvalommá válva, lenyugvó nap millió sugarába olvadva szállna feléjük, követné őket innen is, onnan is, érkezve, távolodva, a szombatesti harangszó; s mert olyan telítve volt a mindenség körülöttük a kéknek, ezüstnek, aranynak és zöldnek ezernyi árnyalatával, ég és laguna egy óriás gyöngyházhoz hasonlóan borult rájuk, fogadta be őket puha csillogással.

- Be szép!

Ki mondta ezt? Mind a hárman érezték, - talán mind az öten, - de a némán sikló gondolán ki mondta ezt ki? Ki kiáltotta ezt oda oly diadalmasan, olyan lelkesedéssel, úgy az egész lelkéből? Kicsoda?

Lénárdy és Mikolay kételkedve, remélve pillantottak egymásra. De nem lehetett kétség. Hiszen újra fölhangzott a várva-várt kiáltás, amellyel az életöröm újra birtokba vett egy meggyötört emberi szívet.

- Be szép... - és Elinor egyik kezét férjének nyújtja ösztönszerűleg, a másikat hü barátjának, hogy velük együtt érezzen, hogy őket is részesévé tegye az ő nagy gyönyörűségének.

Ez estétől kezdve Olaszország föltárta csodáit Mikolay Elinor előtt.

Voltak órák, mialatt csaknem boldognak érezte magát, kivált Firenzében, a quattrocento-művészek alkotásai előtt.

- Mert tudod, - magyarázta férjének a régi elevenséggel, derüvel, - én azt mindig éreztem, (s most tudom, hogy igazam volt), azt, hogy amíg egy táj, egy város, de még egy szobor is, de még egy kép is, szóval bármi, amit Isten keze, vagy művész lelke megteremtett, *vissza nem adja a mi látogatásunkat*, addig hiába utaztunk! Érted, mit akarok ezzel kifejezni? Azt, hogy lakhat valaki tízszer is, húszszor is Velencében vagy Firenzében s bár megnézett legyen minden egyes látnivalót, mégis hiába írhat róla Baedekert! Amíg az a Velence vagy Firenze vissza nem adja az én látogatásomat, addig hiába jártam én bennük, én azokat nem ismerhetem, mert nem lettek azok az enyémé soha!

- Igen. És?...

- És?... Hát megsúgom neked azt, hogy az én alázatos zarándokló látogatásomat Firenze máris kezdi visszaadni!...

Mikolay némi leereszkedéssel egyetértő örömmel bólogatott. Hála Istennek, hogy végre nevetni, tréfálni hallom! - gondolta és ez a gondolat némileg kárpótolta azért a sok unalmas óráért, amit felesége kedvéért múzeumokban, képtárakban eltöltött.

Szerencsére, alig voltak egy hétig Firenzében, mikor Csapati Kornél (leghívebb pártembere) bekopogtatott szobájába...

Ettől kezdve megszűntek a kettesben való séták. Csapati Kornél elválhatatlan társnak szegődött. De Mikolay így találta jónak. Legalább volt kivel egy okos szót váltani, mialatt felesége azok előtt a lehetetlen csontozatú Botticellik, Lippik és Fra Angelicok előtt álldogált. Elinor azonban mód fölött idegesítette az a hármásban járt mű-vándorlás, és volt olyan nap, amikor egyenesen személyes sértésnek vette, ha egy-egy képtárban - füle hallatára politizáltak.

- Mióta ez a kiállhatatlan ember megérkezett, lehetetlen a Szép látásában elmerülni, hiszen öblös hangjával minduntalan megzavarja a hangulatot, - zsörtölődött magában, de nem mutatta kedvetlenségét. Csak egyszer szakadt vége türelmének, a Palazzo Riccardiban, ahol tudvalevőleg a kápolna falfestményein tökéletes művészettel rögzítette meg a derűnek, az örök tavasznak fogalmát a művészet tavaszának boldog szülötte: Benozzo Gozzoli. Ezek a képek oly elemi erővel ragadták meg az Elinor műérzékét, hogy társairól teljesen megfeledkezve állt ott, átengedve magát a Szép gyönyörének, mert bár hátát borzongatta s könnyeket sajgolt szeméből, mégis úgy hatott rá, mintha napsugár melegített volna lelkébe, s csupa olyan melódiákat hallana, amire örökké vágyott. Elinor mindezt érezte és mégis semmit sem érzett, csak azt, hogy él, és hogy jó élni...

És ebbe az átszellemült boldogság érzetébe hasított bele mintegy éles késsel, a férje hangja éppen a háta mögött: Biztosan Polónyi Géza! - mondta a gróf, - valószínűleg feleletképpen. - Csak ennyit, aztán ismét csend lett... Talán mert a Benozzo Gozzoli angyalok végtére még őket is elnémították... De Elinor mégis elkeseredéssel fordult hozzájuk:

- Az Istenért! Ha ennyire nem érdekli önöket, amit itt láthatnak, miért nem mennek innen? Miért nem hagynak itt engem egyedül? Azt hiszik, élvezet a maguk fontos okoskodását hallgatni? - és mert nagyon ideges volt, sírni kezdett.

Mikolay dühösen harapdálta szájaszélét, de csak vállat vonva, elnézőn mosolygott, majd mindhárman szótlanként, kedvetlenül hagyták el a palotát.

- Igazán nehéz vele! - gondolta a gróf méltatlankodva. - Most már ne is beszélhessen senkivel? Végre is, még sem lehet, hogy az ember hétszámra tétlenül ácsorogjon száz meg száz festett vászon és ugyanannyi tört lábú, karú, orrú, szobor előtt. Érthetetlen, hogy Elinor még mindig mennyire élvezi mindezt. És hogy ösmer minden képet, szobrot, festőt. Hihetetlen. Igaz, hogy egy asszonynak nem sok más dolga van, ráér az ilyesmire, kivált ha sok ideig betegeskedett. Mégis Mikolay sokszor szinte bosszankodik azon az aprólékos tudáson, amit felesége egy-egy műtárgy előtt elárul. Ilyenkor nem tehet róla, de nem állja meg, hogy ellent ne mondjon, hogy le ne szólja azt, amiért Elinor különösen lelkesedik. Miért? Maga se tudja. Később maga is megbánja, de azért, utazásuk harmadik hetén túl, idegessége mind gyakrabban tört ilyképpen útat magának.

Elinor nagyon jól látta ezt. Eleinte arra magyarázta, hogy a folyton, - egyoldalúan - csakis aktiv politikával foglalkozó férfi - még hozzá kálvinista magyar férfi - feleségének művészet-ellenes ösztönének a kifakadásai ezek, és mindössze az történt, hogy valahányszor férje ilyen csipősen türelmetlenül felelgetett neki, az ő lelke mindannyiszor egy kicsit messzebb riadt vissza, nagy magányosságába, mindig egy kicsit messzebb-messzebb, oda, ahonnan mindig nehezebben, mindig ritkábban sikerült előcsalogatni...

Már ez a tapasztalat is sok nehéz órát szerzett Mikolaynénak, de mikor lassanként rájött, hogy mindennek az akadémikuskodásnak tulajdonképpen személyes éle van, és hogy ez nem más, mint a rabnak öntudatlan láncsörgetése!... akkor kétségbeesése, önkínzása nem ösmert határt. Titkon sokat sírt, és nem volt Mikolaynak olyan szava, olyan tekintete, amit beteges gyötrődéssel fontolóra ne vett volna.

Hogy e módon nagyon sok, és nagyon szomorú tapasztalatot gyűjtött, azt ő maga is természetesnek találta. Hiszen rég nem áltatta magát.

Mivel kárpótolhatta volna ő, a csúnya asszony, a meddő feleséget?

Talán másnak is útjában volnék, gondolta megszegyenülve, de Imre elsősorban is család-alapításért házasodott... És én?...

Utálta, gyűlölte magát, s folytonosan lázadozott a sors ellen, mely ily kegyetlenül bánt el vele. S mert tudta férje kedélyállapotának valódi okát, a bizonyosságot napról-napra nehezebben elviselhető súllyal halmozta a „Véletlen” elgyengült vállaira. De azért életük folyt, folydogált tovább abban a mederben, amit valaha tapasztalatlan fejjel maguk választottak, s amiről még ma is azt hitték, hogy szent kötelességük attól soha-soha el nem térni.

Mert vannak kérdések, amelyekről az emberek, - még a legkiválóbbak is, - csak atavistice, vagy éppen a közvélemény jelszavai szerint gondolkoznak. Az elválás kérdése is ezekhez tartozik.

Vallás, állás, szokás, mind-mind ellene van, még akkor is, ha egész családok elpusztulását lehetne általa megakadályozni. A Mikolayék együttléte is kezdett tűrhetetlenné válni, bár mindketten minden erejükkel azon iparkodtak, hogy a külső egyetértést épségben fönntartsák.

Nagyjából sikerült is, ám idegzetük megérezte a nagy önmegtagadást, erőfeszítést...

Előbb úgy tervezték, hogy bejárják Toscana és Umbria kis városait, de elejtették azt a tervet. Hitték azért, mert a fáradtság túl nagy lenne Elinornak, igazában azonban (bár ezt nem vallották meg még saját maguknak sem) azért, mert féltek, hogy az ottani kis szállodákban nem mindenütt kaphatnak külön-külön szobát.

Firenzéből tehát egyenesen Rómába mentek.

Itt végre Mikolay elemében találta magát.

A latin nyelvet igazán tudta, szerette; a római jog volt az a kútforrás, amelyből leghatásosabb beszédeit merítette, és a világalom eszméje tanította meg alkotni akarni. Az a hely tehát, amelyből háromezer év óta a lenyüguzés szelleme kiindul, természetszerűen rokonszenves volt annak az embernek, aki egy egész országon uralkodott, hatalmas egyéniségénél fogva.

Most már ő vette át a cicerone szerepét, és magyarázta a fórumot, a Capitoliumot, a Palatinust, a cirkuszt, a mamertini börtönöket Elinornak és Csapatinak, aki még mindig velük volt. Csodálatos emlékezőtehetsége folytán szószerint tudta megszólaltatni Cicerót, Horatiust, Suetoniust. Ha ő mondotta, a Via Appián csakugyan látni vélték a győzedelmes légiót, s a diadalszekerekhez láncolt rab- királyokat.

Győzelem. Harc. Ellenség letiprása, megsemmisítése, aztán törvények. Igazságos, de szigorú és kegyelmet nem ismerő törvények... ezek voltak azok a tények, kérdések, amelyek Mikolay Imrét lelkesítették, s igazi énjét fölszínre hozták.

Elinor csodálkozva, csodálattal tekintett föl reá... Hat évi házasságuk óta először hallotta őt úgy beszélni, úgy megnyilatkozni, ahogy eddig csak a lapok útján ismerte. Hiszen otthon eleinte csak a szerelmes férj enyelgett, gügyögött vele, később pedig, mikor a szerencsétlenség rájuk szakadt, a kötelességben megmerevült házastársát látta benne. Hát ez az igazi

énje? - tűnődött Elinor földig hajolva, nagy esze, tudása előtt, és még idegenebbnek érezte lelkét attól a lélektől, amely az övéhez annyira távol állt... Mert neki első perctől kezdve, hogy Rómába léptek, nőtt ellenszenve, lázadása e város iránt. Szégyelte ezt. Szerette volna maga előtt is letagadni, eldisputálni, de azért nem bírta vele. Irtózott a császárok Rómájától, idegenkedett a pápák Rómájától, és még művészetében sem lelte már meg azt a tiszta harmóniát, ami Umbria és Toscana quattrocentójában oly behizelgően édes szóval beszélt a lelkéhez. De sohasem érezte ellenszenvét annyira, mint amikor először a Colosseumba mentek.

- A hatalomnak micsoda óriási megnyilatkozása! - mondta Csapati lelkesedve.

- Gyűlölöm! - kiáltá Elinor sokkal szenvedélyesebben, mint ahogy akarta.

- Gyűlölöd? Miért? - csodálkozott Mikolay.

- Mert ostorral hajtott rabszolgák százezrei építették, és mert arra épült, hogy millió ember gyönyörködjék a másik millió ember kínzásában. Utálom!

- Ezt nem lehet így fölállítani, - felelt a gróf türelmetlenül. - Mindig úgy volt, hogy a gyöngék meglakoltak a gyöngeségükért. És ez, - ezután is mindig így lesz.

- Ezt igazságosnak nevezed?

- Nem.

- Hanem?

- Örök törvénynek.

Csapati hízelgéskeppen hangosan fölkacagott. De Elinor nem tekintette magát legyőzöttnek.

- Éppen a Colosseumban nem lehet ezt mondani, - felelt idegesen. - Hiszen tudjuk, hogy ezeknek a legyőzött gyengéknek a szelleme – végeredményben - erősebb volt a legyőzők testi erejénél. És ők is, - (ezek az általa legyőzötteknek nevezett gyengébbek is), - alkottak örök törvényeket - a kereszténység örök törvényét.

Mikolay bosszúsan fordult el. Nem akarta Csapati előtt folytatni a vitát, de mélyen sértette, hogy Elinor azokat a kérdéseket merte bolygatni, melyek legszilárdabban gyökereztek gondolkozása szentélyében: az erősebbnek jogában való meggyőződését és a szeretet vallásának törvényét. Nehogy rosszalása szavakban kitörjön, órákig kerülte a felesége társaságát.

De később Girgentiben még nagyobb megbotránkozást keltett benne az Elinor leplezetlen lelkesedése mindenért, ami a görög szellemre emlékeztetett.

Kivált a görög templomok romjainál látta végtelen rosszalással, hogy az az asszony, aki hat éven át szófogadóan követte őt vasárnaponként a templomba, most egyszerre csillogó szemmel, egész lényében átváltozva, átszellemülve, - beszél, magyaráz, - és megérti a hellének pantheismusát.

- Nézd, nézd! - mondta Elinor, férjét a Ceres-templom lépcsőjéhez vonva. - Ezt nézd! Ez a szép! Ez a nagy! Ez a hatalmas! Nézd ezeket az aranyszínű oszlopokat, melyeken a napsugár mintha pihenőt tartana, mintha mindig újra meg újra visszatérne, hogy még egyszer megsimogathassa őket, s közte-közte nézd, a kék eget, s a még kékebb tengert! Ugy-e, milyen szellős, derűs, szabad itt minden?... Óh! Hogy megértem, hogy ezek a templomok boldog isteneknek a tiszteletére, a szellemében voltak fölépítve!... Boldog istenek! Hallod ezt, Imre? Az életöröm isteneinek!... S mert látta, hogy férje elkomorodik, - ellenállhatatlan vágytól sarkalva beszélt tovább. Eleinte „Csak azért is”: csak hogy mindjobban megijessze; de aztán elragadta szenvedélye, s beszélt a vérző szíve legmélyéről.

- Ez az igazi vallás! Ez kell nekem! - kiáltá kacagva, s mégis lelkéből fakadó sóvárgással. - Ez kell! Nem pedig az, amely sötét gót katedrálisokban rejtegeti véres, sebes, haldokló, - mindig haldokló, mindig szenvedő, mindig véres, mindig sebtől borított - szentjeit! De, - a te meszelővel lesimított rideg, hideg, csupa törvény, csupa szigor, csupa önmehtagadás templomaidnak a vallása se kell nekem. Érted, Imre? Hanem igenis az, amelyről ezek a romok beszélnek, az, amelynek igazsága benne van a mindenségben körülöttem a - virágban, a fénybogár csillogásában, a rigó fütyéjében, a tenger zúgásában. Ez kell nekem. Az élet diadala. Hallod? Az, amely a mindenség egybekapcsolódását hirdeti: a multtal, jelennel, jövővel! De nem a halálban, mint ahogy a te vallásod tanítja, Imre, de az életben! Mert a te vallásod, Imre, nekem nem kell többet... Megcsalt. Nem vezetett ahhoz, akit elvesztettem. Hiába hívtam segítségül, egyedül hagyott... betegen, megcsúnyulva, - egyedül...

Ha Mikolay megértette volna, hogy mindezt egy útját kereső, egyedül vergődő léleknek micsoda kétségbeesése, micsoda mérhetetlen szenvedése adta az Elinor ajkára, sok minden másképpen fordult volna, de ő szószerint vette felesége egész kusza beszédét, s a szigorú elvek és dogmák szerint élő, gondolkozó, cselekvő ember csakis megborzadt arra a gondolatra, hogy egy keresztény asszony, - s még hozzá az ő felesége, ily szavakra ragadtatja el magát, - tehát nyilván így is gondolkozik...

Ettől a fölfedezéstől kezdve igazán emberfölötti küzdelmébe került, fogadalmának eleget tenni és Elinornak a kedvét keresni. Egy nő, aki így gondolkozik, - mondogatta magának keserűn, - valósággal ki kell, hogy hívja sorsát. Lehetetlenség, hogy megtorlás nélkül maradjon ennyi vallástalanság... Ha tehát a szerencsétlenségek sújtották, - vessen saját magára.

Most már részvéte is nagyot csökkent iránta.

Szerencsére ez a kínzó, folytonos együttlét se tarthat már sokáig. Nincs is semmi értelme. Hiszen az Elinor egészsége az utóbbi hetekben inkább rosszabbodott, mint javult... Mikolay megkönnyebbülve gondolt arra az időre, amikor feleségét újra a Tátrában, magamagát pedig megint a parlamenti harcok tűzvonalaiban tudja.

Elinor is siettetten a hazamenetelt...

Érezte, hogy férjének napról-napra jobban terhére van és érezte azt, hogy ha egészségét, de főképpen lelkének egyensúlyát valaha vissza akarja nyerni, azt csakis úgy érheti el, ha jó időre újra egész magányos életre szánja el magát.

Ilyen meghasonlott kedéllyel, meggyötört hangulatban érkeztek vissza Velencébe. Mikor a gondolába léptek, sűrűn, hidegen kezdett az eső esni. Szürke, piszkos volt minden körülöttük. A paloták szépségét mintha csak kézzel törülte volna le, hogy nyoma se maradjon, valami kegyetlen kobold, s a hulladékkal telt canalékból az elmúlásnak, enyészetnek lehelete csapott föl hozzájuk.

- Ne szálljunk meg. Folytassuk az utat! Csak menjünk, menjünk innen!... - könyörgött Elinor. De a podgyász már a szállodában volt, a cselédség szintén, muszáj volt tehát, ha csak pár órára is, az előbbi intézkedésekhez alkalmazkodni.

Pince hidegsége fogadta őket a Grand Hotel kellemetlen, kicsinyes, huzatos halljában. Annál kellemesebben lepte meg Elinort, hogy hűséges komornája - (a fogadó személyzetének ámulatára) - lobogó tüzet rakatott - május derekán! - az egyik szoba régi óriás kandallójában.

- Az ebédemet is rendelje ide, - mondta a grófné, mialatt rég nem érzett nyugalommal vetette magát egy karszékbe, közel, egész közel a tűzhöz.

Álmodozásából a Mikolay léptei zavarták föl.

- Van valami baj? - kérdezte aggódva, mert férje arca sápadt volt a fölindulástól.

- Nem. Semmi, - nyugtatta meg a gróf, s még mosolyogni is próbált. - De hallgasd csak ezt: - és akarata ellenére éles, keserű hangon olvasni kezdett:

„Örömmel tudatom veletek”, olvasta egy sürgönylapról, „örömmel tudatom, hogy ma reggel óta Lorándffy Hubertának boldog vőlegénye vagyok... Zoltán.”

Elinor elsápadva, bizonytalan léptekkel közeledett férjéhez, le nem véve tekintetét róla, mert hiszen az a hang, amivel azt a sürgönyt felolvasta, élesen fájó törként hatolt a szívébe. Mikolay azonban már talán azt se tudta, hogy Elinor ott van a közelében. Elfojtott dühvel járt-kelt a szobában, minden butort félretéve, tolvá, beszélt, közben föl-fölkacagott, aztán újra elhallgatott, de minden mozdulata, minden szava, minden hallgatása csak egyet fejezett ki: azt, hogy szenved.

- Igen, igen, - nevetgélt. - Tehát Mikolay Zoltán gróf és Lorándffy Huberta jegyesek... Teljesen rendjén való dolog. Tagadhatatlanul jó választás, és (itt összeszorított marka egy aranyhátú széket roppantott ketté, mint egy diót a törője) - és persze, minden valószínűség szerint, mához egy évre megkapjuk a kérőlevelet, hogy fogadjuk el a keresztszülei tisztet. A kis trónörökösnél. A Mikolay-majorátus örökösénél! Mert nekik lehet gyermekük, - lehet fiuk, - de nekünk nem lehet...

Elinor megtántorodva, kezét bolondul dobogó szívére szorítva roskadt egy karosszékre. Egy szó se jött ki ajakán, mégis, Mikolay megszegyenülve, bocsánatkérő szavakat mormolva sietett hozzá és emelte kezét ajkához.

De már későn, mert a szó, az a velőig ható, kízó szó, már ki volt mondva, és azt se ég, se föld kincse, tudománya, könyörülete nem vehette többé vissza sohasem...

- Ha van benned irgalom, Imre, úgy hagyj most magamra, - suttogta a fiatal asszony kérőn, szeliden, és Mikolay ellenvetés nélkül ment ki a szobából. Még Jolánnak is kiadta a parancsot, hogy a grófnét senki se merje zavarni.

És teltek az órák anélkül, hogy Elinor tudomást vett volna jöttükről, mulásukról. Mintha ócska, nyirkos pókhálófoszlányok szállingóznának, lepnék el a világot, úgy jött a hideg, esős délutánnak e lomha, alattomos alkonyatja. Bent a szobában egymásután tünedeztek el a tárgyak körvonalai, künn a Canale Grande-n pedig kopottan, szürkén, az enyészet jegyével könnyörtelenül megbélyegezve roskadoztak a paloták; és, bár Elinor mindezt meg se látta, gondolatait mégis mélyen befolyásolta a környezet vígasztalansága; ami eddig csak elmosódottan, mintegy távolról, halkan suttogott a lelke mélyén, az most egyszerre egész valóját uralmába vette.

- Minek élni?... - kérdezte magától elkeseredéssel, lázadozással. És ez a kérdés lassan-lassan betöltte minden gondolatát, mígnem követelőzve készítette a cselekvésre.

Elinor lázban égő szemmel, gépiesen járt-kelt a szobában. Az ajtókat kulccsal lezárta. Íróasztalán fölgyújtotta a villamos lámpát, aztán iratait kezdte útikészletéből előszedegetni.

Nem volt semmi eltitkolnivalója; mégsem akarta, hogy kíváncsi szemek tapadjanak azokra az örömmel várt levelekre, úti naplójára, följegyzéseire, s különösen nem: azokra a kis költeményekre, melyeket hébe-korba - kizárólag a maga öröme - vetett volt papírra.

Legkevésbé szerette volna, ha valaha férje olvasná őket. Valahogy sejtette, hogy ezekben az írásokban rejtezkedik az igazi Elinor. Minek azt megismerni, amikor már ugyis késő lenne?

De mindennek előtt pár sorban búcsúzni akart Imrétől, de olyképpen, hogy férje lelkét örök időkre megmentse az önvád gyötrelmeitől.

Nehéz, nehéz földadat! Mert mit hozzon föl ürügyül? Gyermeke halálát?... Nem... Talán, ha élt volna, az anyjához hasonló sors várt volna rá. Elinor hálával, megadással suttogta:

- Jobb volt ez így!

De akkor mivel magyarázza meg cselekedetét?

Betegségével?

Igen. Ez is hazugság ugyan, mert érzi magában a gyógyulás lehetőségét, de legalább nem érinti, - nem használja ki saját céljaira - gyermekük megszentelt emlékét.

Tízszer is hozzáfogott, tízszer is eltépte a megkezdett levelet, - de végre elkészült vele. Igaz, hogy feszes kis levélke volt az, hiszen egy szónak se volt szabad belékerülni mindabból, ami azt a tollba mondta.

„Mikor e sorokat olvasod, Imre”, írta Elinor, „szabad leszesz megint. Mert rabok voltunk, ugy-e? rabok mind a ketten. Csakhogy - ezt belátod, nemde? az én rabságom volt a súlyosabb, - ezért ne neheztelj reám, ha én is, - a magam módja szerint - szabaddá teszem magam. Három évi nehéz betegség, - és a gyógyulásnak semmi reménye, - ime az ok. Az egyedüli ok. Jegyezd meg magadnak, kérlek, hogy ez az egyedüli ok, mely a fegyvert kezembe adja... Lásd, nem bírom tovább, ez a bolondos szív nagyon, nagyon fáj most is, míg ezeket írom...”

Elinor egy percre azon gondolkozott, hogy ez utóbbi mondatot kitörüli, de aztán vállat vonva, szomorúan, kissé gúnyosan elmosolyodott. - Minek? Imre biztosan egyesegyedül a Basedow-kórnak fogja azt a szívfájást betudni.

Levele többi részében vagyonáról, s az ajándékul szánt különböző ékszerekről, emléktárgyakról rendelkezett; majd elővette azt a finom kis Browningot, melyet Illésházy Bertától kapott (aki nem tudott abba a gondolatba nyugodni, hogy Elinor teljesen fegyver nélkül bolyongjon késő ősszel is, kora tavasszal is az elhagyatott tátrai erdőkben).

- Ha tudta volna szegény jó Berta, hogy mire adja! - villant át a fiatal asszony agyán, de legott ismét másra gondolt. Mert fölzaklatott képzelete lázas egymásutánban dobált össze közömbös és fontos képeket, emlékeket, érzelemfoszlányokat.

Gyermekkora. Az Idali-házban töltött évek tarka össze-visszasága. Házasesetének jó és rossz napjai. Mikolay Zoltánnal való különös barátsága, mind-mind kuszán tolongott, került előtérbe, halványult el, helyt adva más és más képnek, emléknek, hogy újra visszatérve kergesse, taszigálja egymást. Közben - rég hallott dallamok zsongtak fülébe - de leggyakrabban gyermeke kacagását vélte egészen tisztán hallani, - s ilyenkor minden egyéb gondolat mintegy megsemmisült agyában.

- Nóra! én drágaságom!... nemsokára veled leszek! - suttogetta, s szemét lehunyta, hogy jobban lássa a feléje nyújtott kis kezeket.

- De, hátha nem? - ébredt a kétely, és rettenetes ür támadt körülötte. Ha ezt tudhatná! Ha biztos lehetne afelől! de, áthidalhatatlan akadályok lehetőségétől remegett meg, úgy is mint keresztény, úgy is mint hitetlen.

- Mire várok még? - mondta csaknem hangosan, s a biztos halált rejtő fegyvert ismét kezébe vette.

Meghalni? Semmi. De, - halottnak lenni?... Csúnya, csúnya, csúnya dolog! - ötlött eszébe és undorral távolította el a már szívének szegzett pisztolyt.

Órájára nézett.

- Még van időm. Különben annyi időm van, amennyit akarok; hiszen nemsokára megszűnik az idő fogalma számomra.

Eszébe ötlött, hogy férjének írt levelében nem rendelkezett a Bertának szánt emlékről. Egy gyémántcsattra gondolt és kéziratai egy részére... Keresni kezdte őket, hogy pár sort írjon hozzájuk. Közbe azon csodálkozott, hogy keresi. Keresni? Ez érdeklődés és cselekvés. Érdeklődni és cselekedni pedig élet... bölcselkedett, de mintha nem is ő, de valaki más mondaná ezt helyette. Mert idegessége arra a fokra hágott, amikor az én mintegy kettőssé válik az emberek lelkében. Ez az egyik én tesz, gondol; a másik én pedig szemléli és bírálja azokat a cselekedeteket, azokat a gondolatokat.

Elinornál is az egyik én halni vágyott; megsemmisülni; megszabadulni a szenvedés lehetőségétől, - a másik én azonban résen állt, hogy följegyezzen minden ellentmondó gondolatot, hogy földerítse az örömnél még oly parányi, még oly burkoltan jelentkező megnyilatkozását is.

Az a rejtelmes kettős én, mely az emberek lelki világának lényege! melynek egyike a szárny-szegett, pihenni vágyó, az elmúlás gondolatával megbékéltető, az emberek gondolkodásával törődő, az emberi intézményeket tisztelő, *béklyós* én, és melynek másika ezer szállal köt bennünket a földi léthez, a nap melegéhez, mely imádtatja velünk az életet bárminő megnyilatkozásában és szemtől-szembe állít... az istenséggel, s megérteti azt velünk; ez az én: a lelkünk *szárnyas énje!*

Midőn Mikolay Elinor azt a kis Browningot kivette útításkájából, hogy szívének szegezze, azt hitte, hogy szabad elhatározásából s fájó szívének vágya szerint cselekszik, amikor elcsitítja lázadozását, szenvedését mindörökre. Pedig - igazában nem is ő, - nem a magát fölöslegesnek érző, mindenképpen csalódott fiatal asszony állt azon a mesgyén, ahol a leszámolás következik, de ennek a fiatal asszonynak a kettős énje harcolt életért, halálért. És, a világért sem az döntötte el sorsát, hogy szíve olyan csordultig volt keserűséggel, hogy már nem bírta el, nem akart elbírnivalót, - de az, hogy melyik énje diadalmaskodott a másik fölött: az-e, amely az Élet szeretetének öre volt, - vagy az a másik, - a csüggedő én?!

Míg Elinor látszólag egész nyugodtan, aprólékos gonddal tett, vett, rakosgatott, rendezgetett maga körül, bensőleg hagyta, hogy gyötrelmének vihara végigtomboljon gondolkodásán. Sőt beteges örömet látta abban, hogy minden fájó emléket előkeresgél mintegy vádlónak, mintegy koronatanúnak.

- Minek élni? Minek? - ismételte egyre-másra. - Ha meghaltam, egyszerre vége lesz mindennek. Se szenvedés, se szemrehányás, se önkínzás; de önsajnálat se - sem pedig a mások boldogulásának akadály. Semmi. Be jó lesz! - És a csüggedt én ismét a pisztolyhoz vezette átlátszó fehér kezét.

De a másik én, - a szárnyas én, időt akart nyerni, - s ezért Elinor ismét fölállt a tükör elől:

- Még nem, - mormolta. - Előbb a Bertának szánt kéziratot kell lepecsételnem. - És egyik kis füzetet a másik tetejére rakva, roppant gonddal kezdte őket összecsomagolni. Most az került a kezébe, amelybe saját versei voltak összegyűjtve; Elinor vállat vonva, elnézőn, s mégis szeretettel nyitotta föl a füzetkét. Nem állta meg, hogy egyiket-másikat el ne olvassa. Az egyik így kezdődött:

Kicsiny lámpám fénye kereken világít
A kitárt két karom eléri határit.
Kicsiny a fénysugár, szűk a foglalatja,
Mégis egy nagy világ megférhet alatta,
Boldogság világa...

Elinor, arcát az írásra fektetve, álmodta magát vissza oda, ahol kékgyöngyös, csipkeernyős kis éjjeli mécs mellett ülve, át-átpillantott édesdeden alvó egyetlen gyermekére.

- Nem, ezt még Bertának sem szabad látni, - határozta el, s a verset könnyörtelenül szakította ki a füzetből.

De, - amint foszlányokra akarta tépni, szeme a lap túloldalára írt sorokon akadt meg.

- Milyen más hangulat! Ezt, jól emlékszem, Jákóvárrott írtam egy esős novemberi estén, - hatheti egyedüllét után...! - Lassan, minden szónál annak a végnélküli estnek a boruját újra átélve kezdte ezt is elolvasni:

Bús őszi köd a tájat ellepte,
Mint pókháló poros ócska leple
Elmosódnak tompulnak az árnyak
Körülöttem szürke rémek járnak.
Az egyik szól: Mi az élet?... Semmi.
Ma születél, holnap el kell menni.
„Remélsz? Küzdesz?” nevetgél a másik,
De hiszen már a sir érted ásít...
S ha mire vágysz, végre megszerezted
Azt hiszed tán könnyebb a kereszted?
Mi az erény? Mi a bűn? az érdem?
Felriadok. „Mi hát a Cél?” - kérdem.
De a rémek nem felelnek erre.
Tán egy sincs, ki választ adni merne.
Csak úgy némán, - gúnyolódva néznek,
A lelkembe iszonyu ürt érzek...
De ime, - a kandallóm sarkában -
Kis tücsök ép dalba kezd magában,
Erélyesen, vígan szól az ének:
„Mégis, mégis, mégis szép az élet!”...

- Mégis, mégis, mégis szép az élet! - ismételte Mikolay Elinor meglepetve, megdöbbenve, mintha e kiáltást először hallaná. S mint mikor hirtelen megrezdülésre egyszerre millió kristály új alakulása megy végbe ott, ahol eddig csak az alaktalan folyadék pihent, így az Elinor lelkében is egyszerre váratlanul, hatalmas uralkodással új erők jöttek működésbe.

Mi ez? Legbensőbbjének micsoda soha nem gyanított rejtekéből tört elő e mindent eltörlő, mindent megértő, mindent túlkiabáló parancs? Szép az élet!... Mégis?... Mégis?... Mégis? Bármilyen fukar? Bármilyen csalóka? Bármilyen nagy is az ára?

Mikolay Elinor tágranyilt szemmel olvassa újra és újra azt a kis igénytelen versikét, melyet hajdan ő maga vetett papírra, mikor a lelkében tolongó elkeseredésnek és a nála mindig újra és újra diadalmas életörömnnek - a kifejezését kereste.

- De... akkor és most?... Mily óriási a különbség, - kísérelte meg az érvelést. - Akkor még élt a kislányom. Akkor még szép voltam, akkor még... szerettek... Mennyi kárpótlás! De most?!... és: Mégis?!...

Elinor bizonytalanul vette kezébe a browningot, de legott ellenállhatlan ösztönnek engedve ugrott föl, s utálattal, irtózáttal dobta el azt magától ki a nyitott ablakon át, messze, messze a Canale-Grande fekete vizébe...

- Ha gyávaság, ha vakmerőség, nem tudok meghalni, - zokogta megadással, megszegyenülve, és mégis, mintha élete szemhatárain megannyi örömtűz gyúlna ki itt is, ott is.

Sietve rendbehozta szobáját, aztán csengetett.

- Jolánta, - rendelte, - csomagoljon. Az éjjeli gyorsvonattal indulunk. De úgy intézzon el mindent, hogy elutazásunkról sejtelve se legyen se a grófnak, se a komornyiknak, - s mivel a komorna arcán ellenvetést vélte látni: - Így akarom, - tette hozzá megmásíthatlan szigorral. Jolánta jól ismerte ezt a hangot, ezért szó nélkül engedelmeskedett. Elinor pedig ismét íróasztalához ült, s miután első levelét megsemmisítette, egy másikat írt férjének.

„...Tudom, hogy válópörünk lefolyásáig, - írta végezetül, - sőt talán még azután is, rettenetes szégyen, gond, nemkülönben unalom és a kicsinyes szürke banalitás terhét, apró tűszúrásait kell elszenvednünk, úgy neked, mint nekem, de tudom jól, hogy ez az Élet ára. Nagy ár... Szívből kívánom, hogy neked is megérje...”

*

Ismét karácsonyestre készült a világ... Ismét minduntalan hangos szó, vidám nevetés hatolt be abba az újfűredi szobába, amelyben egy magányos fiatal asszony szorgalmatoskodott. A nagy lánggal égő tűz előtt guggolt és roppant gonddal melegített, olvasztott valamit egy serpenyőből. Mellette erős faládikába állítva egy jókora nagy fenyőfácska zöldelt. Olyan volt, mintha karácsonyfának készülne, csak hogy nem volt még azon semmi dísz, pedig már erősen alkodott.

Kis idő múlva a fiatal asszony fölállt, csengetett, s a belépő komornának rendeletet adott, hogy a fát helyezze ki a hóval födött erkélyre.

- Most pedig vigyázzon! - kiáltott, s ő is utána indult a serpenyővel.

- Szent Isten, mi ez? - kérdezte Jolán orrát fintorgatva, de Elinor nevetve adta meg a választ:

- Mi? Hát faggyú, meg kása, meg kendermag, meg tökmag, s több efféle jóság...

- S mire kell az a kegy... a méltóságos grófnénak?

- Nekem nem. De a madaraknak... Nézzen ide, - s ügyesen kezdte a bögre tartalmát végig-végigcsorgatni az ágakon, ahol azok rögtön oda is fagytak.

- Nem értem, - vallotta Jolán.

- Ugyan, dehogy nem... Hát nem tudja, hogy karácsony este van?... Karácsonyfát pedig csak kell állítani valakinek... vagy legalább is valaminek, nemde?... Na lássa! Én tehát karácsonyfát állítok az erdő madarainak...

Nevetve, tréfásan mondta ezt, de azért a hű cseléd sietve talált valami rendeznivalót a szobában.

- Hogy az én drága grófnémnak idáig kellett jutni!... - nyelegette könnyeit nagy titokban.

De Elinor már kezdte természetesnek találni, hogy ez mind így van, s hogy ez nem is lehet másképpen.

Mióta újra birtokba vette az Élet, kivált mióta a helyzet megoldódott, végtelen béke szállt lelkére. Nem vágyott semmire, de legalább el tudta magával hitetni, hogy nem is fáj semmi... Nem. Sem a múlt, sem a jelen. Semmi.

Csak leveleket ne kapna. Csak az a sok jó ismerős, rokon, aki eddig azt sem kérdezte él-e, most egyszerre ne akarna mind-mind tanácsot adni, híreket tudatni, bírálgatni...

De másrészt olyan természetes az, hogy Magyarország közvéleményét fenekestől fölkaparta a Mikolay Imre gróf válópöre. Ez volt ám a szenzáció! Erről beszélt fél éven keresztül a korcsma, a fonó, a Park-klub és a képviselőházi folyosó. Ha három férfi összeállt, biztos, hogy erről beszéltek, asszonyból meg éppen elég volt, hogy kettő összeálljon. De most már kezdett a világ napirendre térni fölötte. Inkább azon tűnődtek, meg fog-e Mikolay házasodni

újra, s ha igen, - kit vesz feleségül? Elinorért kevesebben kíváncsiskodtak. Köztudomású lett, hogy szépségét betegeskedése folytán jobbadán elvesztette. Mindezt a fiatal asszony nagyon jól tudta. De nem akart rá gondolni. Mióta megmásíthatatlan szándékát tudatta Mikolayval, mindig azon igyekezett, hogy bármivel foglalkozott is, minden gondolatát odaláncolja, nyugózza ahhoz a foglalkozásához. S ez kezdett sikerülni neki. Most is egész érdeklődését az erkélynek szentelte, lesve, hogy hány vendége van az ő különös karácsonyfájának? Azután a ma érkezett leveleket kezdte átvizsgálni.

- Hát bizony ez nem valami gazdag karácsonyi posta, - mormolta vegyes érzelmekkel, de sietett másra gondolni, nehogy emlékei a múltba ragadják.

- Nini! A jó Jetta néni írt!... - nevetgélt az Idaliné levelét bontogatva. De, legott meghatva mosolygott, s kétszer is elolvasta az óriási grófi címerrel ellátott írást.

„Kedves Elinor,” - állt abban a levélben. „Mint jó rokonod, szerető nagynénéd irom e sorokat. Sokat gondolkoztam, mit küldhetnék neked karácsonyi ajándékkul, de nem találtam semmit, hiszen tudom, hogy van ékszered, ezüstöd elég, hanem más jutott eszembe, sokkal, de sokkal értékesebb. Ime, azt küldöm most neked, kedves gyermekem, ezért hallgass ide. Mivel meg vagyunk győződve, bátyád is, én is, - (de különben ez az általános vélemény is, - azt mondhatom neked!) hogy, bár elváltál, semmi, de semmi szenny nem terheli jó hírnevedet s így az Idali névre mindenkor méltó maradtál, ezennel úgy a magam, mint bátyád nevében tudatom veled, hogy bármikor fog is végórád ütni, helyed mindig készen vár, gyermekem, az Idali-család sírboltjában!

Reménylem, kedves leányom, ez a mi rokoni közeledésünk enyhíteni fogja bánatodat és elviselhetővé teszi jelenlegi nagy magányodat. Ég veled, gyermekem, - szeretettel ölel hű nénéd *Jetta*.”

- Mint egyetlen karácsonyi ajándék nem rossz! - nevetgélt Elinor, félig bosszúsan, félig meghatva, majd csengetett. Az inasok már hozták is az égő lámpákat.

- Még kettőt hozzanak ide a kis asztalra, - rendelte.

Kerülte a félhomályt, a kandalló-tűz varázsát, - mindent, amit régebben szeretett. Most csak éles világosságot, kemencetűzet, percre beosztott pontosságot kívánt maga körül tudni.

Mikor teljesen beállt az est, Walt Whitman könyve akadt a kezébe, azt lapozgatta. „Az a legnagyobb város, s ha mindjárt csupán egynéhány nyomorult viskóból áll is, az a legnagyobb város, amelyben a legnagyobb ember, akár férfi, akár asszony lakik”... olvasta Idali Elinor. Elolvasta újra és újra, mint ahogy szomjas madár és újra és újra visszatér a patakhoz.

A legnagyobb ember... akár férfi, akár asszony... ismételte, át- meg átgondolva, élvezve a szavak értelmét.

De hát, - ha van nagyság, kell, hogy legyen... hogy lehessen fejlődés is... Nekünk asszonyoknak is... Tehát nemcsak az egyik napról a másikra való élés, a passzív elfogadása jónak, rossznak, ahogy éppen jön, ahogy tanítják... de igenis van előttünk sok, sok fejlődési lehetőség... más szóval: életcél... ami viszont az életnek értéket ad.

Olyannyira belemerült elmélkedésébe, hogy észre se vette az ajtó nyílását. Csak akkor sikoltott föl örömeiben, mikor Illésházy Bertát megpillantotta. Tíz perc múlva már tea mellett ültek és Berta legutóbbi amerikai élményeit beszélte, hangos nevetéssel, ragyogó jókedvvel.

- Mert egyenesen onnan érkezem. Magyarországról egy év óta semmit, de semmit sem tudok, - magyarázta.

Elinor eleinte csak hallgatta, élvezte a baráti hangot, melytől hónapok óta elszokott; de lassan ő is belejött a beszédbe. Oly jól esett meghitt barátnéjának sok mindent elmondani, elsírni, - megvallani.

De Berta résen volt és nem engedte, hogy elérzékenyedjenek. Mindig tudott valami újat, érdekeset, mulatságosat közbe-közbevetni; és mikor fogtán volt a mondanivalóval, a könyveket kezdte szemügyre venni.

- Walt Whitman? Szeretem. Ezt olvasod?

- Igen, - felelt Elinor egyúttal azt az aláhúzott két sort megmutatva, mely az imént oly mély benyomást tett reá.

- Mennyire igaza van! - lelkesedett Berta, - aztán hallgattak, jóleső együtt gondolkozó hallgatással.

- Mondok valamit, - szakította meg a csendet Elinor. - De ne nevedd ki!... nagy terveim vannak.

- Hála Istennek! Hamar, hamar, hadd hallom.

- Házat akarok építeni.

- Jó. Hol?

- Koprova-völgyben.

- A világ végén? De mindegy. Rajzoltál már valamit hozzá?

- Hogyne.

Berta boldogan ölelte magához, mert az jutott eszébe, hogy aki terveket készít, az a jövőnek él, tehát igazán él.

- Mutasd, - kérte Elinort.

- Szívesen, de akkor gyere.

A mellékszobába vezette, ahol a Berta legnagyobb meglepetésére, rajztáblák, mérő szerszámok képezték a fő berendezést.

- De hiszen ez valóságos műterem. S mind ez egy kis koprovai házikóért?...

- Nem egészen, - felelt Elinor titokzatosan; - de gyere ide. Te lélsz az első, aki erről hallasz... természetesen Lénárdy tanár urat kivéve, aki mindenben segítségemre van.

- S e „minden”?...

- A koprovai szanatórium-telep, amit meg fogok építeni.

- Te?...

- Igen, én. Csak kell valamivel foglalkozni?... És annyi, de annyi a beteg... ha én azokból csak a tizedrészét meggyógyíthatnám!...

- De hogyan képzeled?...

- Hogyan? Egyszerűen. Tudnod kell, hogy Idali Ákos bácsi kijárta a kincstártól az ingyen területet, és adott három milliót a sajátjából...

- Jó üzlet a Mezopotámiai vasút, mi? De mégis! Három milliót? Hogy birtad ezt belőle kivásalni?...

Elinor elnevette magát, aztán hamiskás oldalpillantással nézett Bertára:

- Találd ki, - kiáltotta.

- Megvan!... Euréka! - diadalmaskodott Berta. - Megértetted vele...

- Igen... Hogy a hercegséghez vezető utat legkönnyebben azzal a három millióval kövezheti ki magának...

- Te kis intrikus!... Pompás!... De mondd csak tovább...

- Nos, Ákos bácsi nem csak pénzt adott, de ünnepélyeket rendez, beszédeket mond, stb. stb. Szóval megindította az adakozási versenyzést az országban.

- Így tehát az első nehézségen szerencsésen túl volnál.

- Túl. A jó Lénárdy tanár úr pedig a tervek rajzolásánál van nagy tapasztalatával, tudásával rengeteg segítségemre. Most már magam rajzolom a tervek beosztását, s az öregúr nagyon jóknak találja őket. A kivitelt egy kezdő műépítésszel csináltatom. Láthatod, hogy van dolgom elég.

- Meg is látszik rajtad. Kitünően nézel ki.

Elinor megadással vont vállat:

- Most már mindegy!

- Hány éves vagy?

- Goromba! - Harminc.

- Asszonynál éppen az ujjászületés kora.

- Talán, - felelt elgondolkozva Elinor, majd egyszerre barátnője szemébe nézve, lassan, meggyőződéssel jelenté ki: - S ha az embernek nem volt elég bátorsága ahhoz, hogy magát megölje, akkor legokosabb amit tehet az, hogy ujjászülessen.

- Ez az! - kiáltá Berta helyesléssel, lelkesedéssel - Ez az! „Ha az embernek nem volt elég bátorsága ahhoz, hogy magát megölje, akkor a legokosabb, amit tehet az, hogy ujjászülessen!”... Jól mondd Elinor. Áldjon meg az Isten érte!... Bár oda kiálthatnám ezt ezer és ezer férfinak, asszonynak!... Ez az! - s örömeiben hálás csókot nyomott az Elinor kezére.

S a két barátnő még soká ült együtt, tervek fölé hajolva, minden egyes ajtót, ablakot megvitatva...

Mikor Illésházy grófnő egy hét múlva elhagyta a Tátrát, azzal a jóleső tudattal ment el, hogy barátnőjét egészségileg és lelkileg is a teljes javulás útján tudja.

Tavasszal újra látta, - vidáman, fáradhatatlanul járva-kelve a megindult építkezés tömkelegében. Rákövetkező nyáron már ő is hozzászegődött segítőtársnak. Szívvel, lélekkel belefeküdtek a munkába. - Mivel a műépítész nem lehetett folyton a Tátrában, Elinor vállalta az építkezés felügyeletét. Berta pedig Budapest és Tátra között járt-kelt. Buzdított minisztereket, orvosokat, befolyásos embereket, hogy legyen út, pénz és jöhessenek a betegek.

A harmadik év nyarán megtörtént a Szanatóriumnak ünnepies átadása.

Nagy nap, boldog nap volt ez Elinorra nézve. Három évi szakadatlan munkájának a betetőzése. Büszkén tekinthetett alkotására, bár még korántsem tekintette művét befejezettnek.

- Ötszáz beteg, - ez még csak a kezdet, - magyarázta a miniszternek, aki a „Nóra-telep” megnyitására érkezett. Reményem, nemsokára az ingyenesek száma is tekintélyesebb lesz ennél...

- És az az épület ott micsoda?

- A gyermek-osztály.

- A grófné úgy látszik mindenre gondol...

- Meghiszem azt! - dicsekedik Lénárdy. - Nézze kegyelmes uram, az ott a laboratórium. Még jóformán készen sincs, s máris nagyszerű eredményeink vannak. És megsúgok valamit, - tette hozzá az Elinor tiltakozását figyelembe nem véve, - képzelje excellenciás uram, a grófné máris igen nagy segítségünkre van bámulatos görcsövi rajzaival.

- Gratulálok! Igazán meghódolok a kegyelmes asszony sokoldalúsága előtt... És ott az a legnagyobb épület?

Elinor helyett ismét Lénárdy sietett felelni, - mert jól tudta, hogy e betegségnek pusztá említése kínos a grófnéra:

- Az a Basedow-betegek pavillonja, kegyelmes uram.

Később, mikor a miniszter s a küldöttségek visszamentek Csorbára, Elinor a sok beszédől, magyarázgatástól fáradtan, de mégis kibékült, tetterőtől duzzadó kedélyhangulatban ült az íróasztalához, hogy a távollévő Illésházy grófnőnek a mai nap eseményeit leírja.

„Örök kár”, - szólt levele, - „örök kár drágám, hogy éppen ma nem lehettél itt velem. Te, aki annyit segítettél nekem, hogy ezt a mai jó napot elérhessem.

Mert szép nap volt ez, tagadhatatlan, és nagyon-nagyon boldog vagyok, hogy elértem.

Boldog?... Hát igen.

Tudom, hogy kijelentésemet a legtöbb ember kétkedéssel fogadná és nem kívánom senkinek, hogy azt az árat fizesse a belátásért, amin én ahhoz jutottam.

De ma mégis boldog vagyok.

Alkottam, és a jövőendő évek során ezrek és ezrek fognak jobban örvendhetni az életnek, egyedül azért, mert én idejekorán beláttam azt, hogy a boldogság különböző nyelveken beszélhet hozzánk. Ezt nem tanítják eléggé korán az iskolában. Sőt egyáltalán nem is tanítják. Kár! Tudom magamról; én is azt hittem, mint annyi millió más asszony és leány, hogy a nő csakis a házasságon belül találhatja meg a boldogságot... Annyira hittem ezt, hogy mikor számomra a házasságon belül a boldogságnak már semmi, de semmi mondani valója sem volt, megsemmisülve roskadoztam és a halált kívántam, kértem mint egyetlen lehető menekülésemet, megváltásomat. De a halál nem jött, mert - most már gyanítom! - mert valószínűleg nem hívtam *egész meggyőződésemmel*.

Ugy kell lenni, hogy az Élet szeretete mindennél erősebb volt a lelkemben. És az Élet, ezért az én öntudatlan, de ösztönszerű, de elemi nagy szeretetemért gazdagon megjutalmazott, mert mikor végzetem kidobott abból a szűkös csónakból, (melyhez pedig be nagyon ragaszkodtam! be nagyon fájt elszakadnom!) akkor az Élet értem jött, és az önsajnálás sivár, terméketlen partjáról besorozott abba a nagy hadseregbe, mely az emberi nyomorúság ellen áll folytonos harcban.

Rossz rekruta voltam. De végre mégis beletörődtem, beletanultam. És ma? Látod; ma már igazán őszintén elmondhatom, hogy boldog vagyok! Ma már tudom, hogy a boldogság más nyelven is szólhat az emberi szívhez, nemcsak azon, amelyen az önző kis Én ujjong, - de azon, amelyen az emberiség segélykiáltását megérthettem!

És ma, mikor az ország minden tájáról összesereglett kiküldött ajkáról felhangzott az elismerés, a magasztalás, esküszöm neked, hogy nem hiúságom sütkérezett a hízelgések melegében! Hanem igenis pacsirta módjára, mind magasabbra, magasabbra törekedve, száll lelkemben az Életöröm!”

VÉGE.